

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง
อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
ชื่อ-ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวมณฑิตา ศรีพล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีรพร ทองชะโชค)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปกรณ์ ลิ่มโยธิน)

ประธานที่ปรึกษา

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร บุญมาก)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีรพร ทองชะโชค)

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร บุญมาก)

กรรมการ

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

(อาจารย์ ดร. วิลลภา เชยบัวแก้ว)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 14 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ
จังหวัดสงขลา

ชื่อ – สกุล : นางสาวมณฑิตา ศรีพล

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพร ทองชะโชค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร บุญมาก

ปริญญาและสาขาวิชา : ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม
ปีที่สำเร็จการศึกษา : 2561

การศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ของชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จำนวน 243 คน เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนสถิติอ้างอิงใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าด้านนันทนาการ อยู่ในระดับสูงมาก รองลงมาคือ ด้านสุขภาพ ด้านที่พักอาศัย และด้านการศึกษา อยู่ในระดับสูง ในขณะที่ด้านรายได้ และด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยด้านผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมากเช่นเดียวกัน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการนำ ด้านแรงขับเคลื่อน ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และด้านสติปัญญา
3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับสูง ตามลำดับ ในขณะที่การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง
4. ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ

ปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.42$, $P < .01$) และปัจจัยด้านผู้นำ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.26$, $P < .01$) จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่กำหนด

Abstract

Thesis Title : Factors Relating to Social Welfare for the Elderly:

A Case study of The Elderly Club of Tha Chang Municipality at Bang Klam
District in Songkhla Province.

Student's Name: Miss Montits Sirpon

Advisory Committee: Asst.Prof. Dr. Teeraporn Tongkachok

Asst.Prof. Dr. Suttiorn Boonmak

Degree and Program: Master of Arts and Administration and Social Development

Academic Year: 2018

The objective of this study was to study the factors related to social welfare for the elderly of the Elderly Club of the municipality of Tha Chang Sub-district, Bang Klam District, Songkhla province. The samples of this study were 243 members of the Elderly Club of municipality of Tha Chang Sub-district, Bang Klam District, Songkhla province. The instrument used in the study was semi-structured interview. Data analysis used descriptive statistics to analyze initial data of the samples and reference statistics, Pearson Product Moment Correlation, to test the hypothesis.

The results showed that:

1. Social welfare for the elderly was overall at a high level. When considering each aspect, it found that the highest level was recreation, followed by residential health and education. Lastly, income and social security and family were at a moderate level.

2. Leadership factors was very high overall. When considering each aspect, it found that all aspects were very high as well. Honesty was at the highest level; then followed by driving performance, self-confidence and intelligence.

3. Participation factors was overall at a moderate level. When considering each aspect, it found that participation in the evaluation and decision making were at high level respectively. However, engaging in action and participation in receiving benefits were at a moderate level.

4. Leadership and participation factors were positively correlated with the social welfare for the elderly. Participation factors had a moderately positive relationship with 0.01

significant level ($r = 0.42, P < .01$) and leadership factors were poorly positively correlated with 0.01 significant level ($r = 0.26, P < .01$). The hypothesis was therefore accepted.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย ความกรุณา ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา อย่างดียิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพร ทองชะโชค ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร บุญมาก กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า วิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิดวิธีการแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้าง เครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏใน บรรณานุกรม

ขอขอบพระคุณคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผู้สนับสนุนทุนการศึกษา

ขอขอบพระคุณนายกเทศบาลตำบลดำช้าง และบุคลากรสังกัดเทศบาลตำบลดำช้าง อำเภอ บางกล้า จังหวัดสงขลา ประธานชมรมและสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน ชมรมผู้สูงอายุวัดทุ่งทอง และชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บ ข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ นางอัมพร กรุงไกรจักร และญาติพี่น้องทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุนด้านกำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณเพื่อนนิสิตสาขาการบริหารและพัฒนาสังคม นางสาวอัคริมา พลกำจัด นายพัชร แสงสุวรรณ และ นางกฤตยา เพชรพยาบาล ที่คอยช่วยเหลือคอยให้กำลังใจคอยรับฟังและ อยู่เคียงข้างกันเสมอมา นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าว นามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่ผู้ที่เกื้อบิคาผู้ ล่วงลับและมารดาผู้ทำหน้าที่เป็นทั้งบิดาและมารดา และบูรพาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอน ตลอดจนผู้มี พระคุณทุกท่าน

มณฑิตา ศรีพล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดผู้สูงอายุ	10
แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	21
กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	47
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	49
ข้อมูลพื้นฐานการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
กรอบแนวคิดในการวิจัย	73
3 วิธีดำเนินการวิจัย	74
ประชากร	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	76
การทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	77
การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	81
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป	83
การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยผู้นำ	91
การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม	96
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	102
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	103
5 บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	105
บทย่อ	105
สรุปผล	106
อภิปรายผล	110
ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก	123
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	123
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	137
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์	142
ภาคผนวก ง ประวัติย่อผู้วิจัย	146

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านต่างๆ 31
2	งานวิจัยที่ศึกษาด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 42
3	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 75
4	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 78
5	ค่าคะแนนในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 80
6	ข้อมูลทั่วไป 84
7	ข้อมูล อายุ รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และรายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือน 85
8	ข้อมูลแหล่งที่มาของรายได้ 86
9	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 87
10	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านการศึกษา 87
11	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านสุขภาพ 88
12	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านรายได้ 89
13	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านนันทนาการ 89
14	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านที่พักอาศัย 90
15	ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว 91
16	ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านผู้นำ 91
17	ปัจจัยผู้นำด้านแรงขับสูง 92
18	ปัจจัยผู้นำด้านการนำ 92
19	ปัจจัยผู้นำด้านมีความซื่อสัตย์ 93
20	ปัจจัยผู้นำด้านมีความเชื่อมั่นในตนเอง 94
21	ปัจจัยผู้นำด้านสติปัญญา 94
22	ปัจจัยผู้นำจำแนกตามชมรมผู้สูงอายุ 95
23	ปัจจัยการมีส่วนร่วม 96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
24	ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ 97
25	ปัจจัยการมีส่วนร่วมดำเนินการ 98
26	ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 99
27	ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 100
28	ปัจจัยการมีส่วนร่วมจำแนกตามชมรมผู้สูงอายุ 101
29	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 102
30	การทดสอบสมมติฐาน 103
31	ปัญหาและข้อเสนอแนะ 103

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่

หน้า

1 กรอบแนวคิดการวิจัย	73
----------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544 – 2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก จากสถานการณ์ดังกล่าวเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ อย่างไรก็ตามการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องการการวางแผนอย่างเป็นระบบและเริ่มดำเนินการล่วงหน้า เนื่องจากมาตรการต่างๆ หลายประการล้วนแล้วแต่ต้อง ใช้เวลาในการดำเนินการเป็นระยะเวลาอันยาวนานและต่อเนื่อง จึงจะสามารถเห็นผลการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมได้ (ชมพูนุท พรหมภักดี. 2556 : 15)

สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) นับตั้งแต่ปี 2548 จากข้อมูลด้านโครงสร้างของประชากรพบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเกิดของประชากรลดลงและประชากรมีชีวิตที่ยืนยาวมากขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด โดยในปี 2556 มีประชากรสูงอายุมากถึง 9.6 ล้านคน หรือร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด (บรรลุ ศิริพานิช. 2556 : 6) และในปัจจุบัน ปี 2561 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก โดยมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งกล่าวได้ว่าประเทศไทยกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” และยังมีแนวโน้มว่าในปี 2564 ประเทศไทยจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้าเมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (บรรลุ ศิริพานิช. 2557 : 6)

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้รัฐเกิดนโยบายเพื่อนำมาสู่การร่างกฎหมายขึ้นพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 48 กล่าวว่าไว้ว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560 มาตรา 11 (ราชกิจจานุเบกษา. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <https://www.lawyerscouncil.or.th>) กล่าวว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนทางด้านต่างๆ ที่รัฐจัดให้อย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตามภาครัฐได้มีแนวคิดการทำงานเชิงรุกในการผลักดันแผนผู้สูงอายุเป็น “วาระแห่งชาติ” เพื่อให้ประเด็นผู้สูงอายุได้รับความสนใจ โดยมี

การจัดทำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในการดึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน รวมทั้งส่งเสริมการมีบทบาทและศักยภาพการทำงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพระราชบัญญัติได้กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (คณะกรรมการกฤษฎีกา. 2549 : 4) นั้น โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ เพื่อประชาชนตามท้องถิ่นของตนเองตามพระราชบัญญัติข้างต้น จึงได้กำหนดให้จัดทำแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 (คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2544 : 4) โดยให้มีการจัดบริการสาธารณะในด้านการจัดสวัสดิการสังคม ได้มีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ งบประมาณ และบุคลากรบางส่วนจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปให้ส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ซึ่งตามอำนาจของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น โดยมีสาระสำคัญว่า รัฐต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลประชาชนในท้องถิ่น และได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไว้ว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกิดหกสิบปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ โดยสรุป คือ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการและทุพพลภาพ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ จากภารกิจหน้าที่และกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการและงานสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น (คณะกรรมการการยกร่างรัฐธรรมนูญ. 2550 : 23)

ทั้งนี้ รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทยตามนโยบายของภาครัฐสู่การจัดสวัสดิการในระดับท้องถิ่น ได้แบ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุออกเป็น 3 รูปแบบคือ (1) การประกันสังคม (Social Insurance) เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดรายได้เมื่อเกษียณอายุการทำงาน การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากครอบครัวน้อยลง ปัญหาสุขภาพที่เรื้อรังและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. 2553 : ฉ) (2) การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) สำหรับผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ด้วยโอกาส

ทางสังคม และไร้ที่พึ่ง โดยภาครัฐให้การช่วยเหลือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบให้เปล่าตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554 ให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (สท.) จ่ายเบี้ยยังชีพแบบขั้นบันไดให้กับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ยังมีกองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง โดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุกรณีเดือดร้อนจากการทารุณกรรม ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายและถูกทอดทิ้ง การสนับสนุนการจัดการ งานศพผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน และการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเรื่องที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่ม รวมทั้งการได้รับคำปรึกษาในทางคดี การช่วยเหลือจากการทารุณกรรม โดยกระทรวงยุติธรรมให้คำแนะนำปรึกษาที่เกี่ยวข้องในทางคดี และกระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าชมสถานที่ของรัฐฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย และการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะโดยกระทรวงคมนาคม และ (3) การบริการสังคม (Social Service) เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ในการให้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนในการตรวจและรักษาสุขภาพ การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขจาก พรบ.ผู้สูงอายุและแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) จัดช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุแยกจากผู้รับบริการทั่วไป รวมทั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลซึ่งเป็น โครงการดูแลสุขภาพโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น บนพื้นฐานแนวคิด “หุ้นส่วนการดูแล” และการดูแลที่บ้าน (Home Care) เป็นการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุที่อาการไม่รุนแรงและไม่สะดวกในการเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาล

โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อพส.) เป็นโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุขาดผู้ดูแลช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้ง ถูกละเลย เพิกเฉย และผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง ด้านการศึกษา โดยมีการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุตามความต้องการ และความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ การเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ รวมทั้งมีการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยและปัจจัย 4 ให้กับผู้สูงอายุ ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ ประกอบด้วย กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำโครงการที่ยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการกำหนดและตัดสินใจร่วมกันในการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุกันเอง ด้านบริการสังคมและนันทนาการ เป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความสนใจและมีอุดมการณ์ร่วมกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยมีสภาผู้สูงอายุและกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ แต่ผู้บริหารจัดการและดำเนินการหลัก คือ กลุ่มผู้สูงอายุเอง

ทั้งนี้ ยังมีการจัดตั้งศูนย์เเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นศูนย์รวมขององค์กรชุมชน ผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้สูงอายุ เช่น กายภาพบำบัด การออกกำลังกาย ศาสนกิจ กิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ทั้งนี้ยังมีการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนอุดหนุน โครงการสำหรับผู้สูงอายุหรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุเพื่อคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ ความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี การช่วยเหลือของภาคประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553 : ๗) เป็นการจัดสวัสดิการสังคม โดยกลุ่มต่างๆ เป็นผู้ดำเนินการหลัก เช่น การจัดสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการเกิด แก่ เจ็บ ตาย กลุ่มออมทรัพย์ ที่มีรูปธรรมก้าวหน้าชัดเจน (สุดารัตน์ สดสมบุญณ์. 2557 : 77 - 81)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีนักวิชาการที่ศึกษาในประเด็นที่หลากหลาย ได้แก่ รูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเน้นการศึกษาในด้านปัญหาและอุปสรรคด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว (จินดา ถนอมรอด. 2551 : 38. ธิดารัตน์ ภูครองนาค. 2554 : 3 และ ธารา สมพงษ์. 2555 : 51) รวมถึงการศึกษาในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง อันหมายถึงการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุแยกส่วนระหว่างงานด้านสุขภาพกับงานด้านสังคม 2) ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง 3) ความไม่พร้อมของงบประมาณและขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง และ 4) สวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้ผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ ไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริง และไม่ครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุทั้งหมดและยังไม่สามารถกระจายได้ทั่วถึง (สุดารัตน์ สดสมบุญณ์. 2557 : 73)

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสถานการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านต่างๆ ทั้งในแง่เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการวางนโยบายแห่งชาติ เพื่อรองรับและเตรียมความพร้อมการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดีขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่จังหวัดสงขลาซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า จังหวัดสงขลามีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 199,368 คน คิดเป็นค่าดัชนีผู้สูงอายุ 64.5 นับเป็นจังหวัดหนึ่งที่กำลังก้าวเข้าสู่การมีอัตราประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557 : 58) ส่งผลให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุด้านต่างๆ อาทิ ปัญหาผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้สูงอายุ

ที่ เป็นผู้ป่วยหรือผู้พิการ รวมถึงผู้สูงอายุที่ไม่ทราบถึงสิทธิของตนเอง และเข้าไม่ถึงบริการของรัฐที่มีอยู่ในจังหวัดสงขลาเป็นจำนวนมาก (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ. 2556 : 28)

ทั้งนี้ เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นหนึ่งในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยมีอำนาจหน้าที่ในการดูแล และจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับในเรื่องการจัดสวัสดิการของชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งมีจุดแข็งในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุ และได้รับการคัดเลือกให้เป็นตำบลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของกองทุนระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (แนวนหน้า. 2559. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2560, จาก <http://www.ryt9.com/md/2469657>) รวมทั้งเป็นหน่วยงานที่มีการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารงานในเรื่องการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องโดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าว และแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการยกระดับการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ต่อไป

คำถามวิจัย

อะไรคือปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
2. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การยกระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ครอบคลุมเนื้อหาใน 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1.1 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ของชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย สวัสดิการด้านสุขภาพ สวัสดิการด้านรายได้ สวัสดิการด้านที่พักอาศัย สวัสดิการด้านนันทนาการ สวัสดิการด้านการศึกษา และ สวัสดิการด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบคลุม

1.2 ผู้นำ ประกอบด้วย แรงขับสูง การนำ มีความซื่อสัตย์ มีความมั่นใจในตนเอง และสติปัญญา

1.3 การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ พื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในลักษณะบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่อย่างเข้มแข็ง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน อาสาสมัคร ชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ และสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยประจำจังหวัดสงขลา อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นตำบลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ 2562 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในช่วงเดือนพฤษภาคม

4. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร (Population) ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี สังกัดชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จำนวน 620 คน ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2561 (งานพัฒนาชุมชนและงานสวัสดิการ เทศบาลตำบลท่าช้าง, 2561 : 4) ซึ่งผู้วิจัยมีการดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 243 คน ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน จำนวน 106 คน สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง จำนวน 64 คน และ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ จำนวน 73 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มีสัญชาติไทย ทั้งเพศชายและเพศหญิง เป็นวัยที่มีสภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยเสื่อม มีความอ่อนแอของร่างกาย และเป็นบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน ชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง และ ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ

2. สวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดบริการหรือกิจกรรม ที่หน่วยงานของภาครัฐหรือภาคเอกชนจัดให้มีขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการหรือกิจกรรมในด้านต่างๆ ที่เป็นการสร้างความมั่นคงและเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งมี 6 ด้าน ได้แก่

2.1 การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมให้มีบริการด้านการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ และเป็นโอกาสให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ ทักษะ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

2.2 การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ หมายถึง การส่งเสริม ป้องกัน โรคร้ายไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

2.3 การจัดสวัสดิการด้านรายได้ หมายถึง เป็นการส่งเสริมความมั่นคงทางรายได้ให้กับผู้สูงอายุเพื่อเพียงพอแก่การดำรงชีพ โดยมาจากหน่วยงานภาครัฐ การส่งเสริมการออม ส่งเสริมการประกอบอาชีพ ซึ่งไม่เสี่ยงและไม่สร้างความเสื่อมเสียให้กับบุคคลนั้นๆ

2.4 การจัดสวัสดิการด้านนันทนาการ หมายถึง การส่งเสริมการจัดกิจกรรมในยามว่าง เพื่อความผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจแก่ผู้สูงอายุ

2.5 การจัดสวัสดิการด้านที่พักอาศัย หมายถึง การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแลที่ครอบคลุมความจำเป็น ด้านปัจจัย 4 รวมถึงสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัย ที่สอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิต

2.6 การจัดสวัสดิการด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบคลุม หมายถึง การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความคุ้มครองผู้สูงอายุตามกฎหมาย สิทธิและสวัสดิการเพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำในการดำเนินงานต่างๆ และสามารถนำกลุ่มดำเนินกิจกรรมได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะสำคัญ คือ มีแรงขับสูง การนำ มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้ความเข้าใจในงาน

3.1 แรงขับสูง (Drive) ผู้นำเป็นผู้ที่มีความพยายาม ในการทำงาน ทำให้งานบรรลุความสำเร็จ มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม

3.2 การนำ (Leading) หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้นำใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นเพื่อจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจ การสื่อสาร และสร้างความผูกพันต่อสมาชิก

3.3 มีความซื่อสัตย์ (Honesty) คุณลักษณะของผู้นำที่มีความประพฤติตรง และจริงใจ ไม่คดโกง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่เดือนร้อน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

3.4 มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) คุณลักษณะของผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเอง มั่นใจในสิ่งที่ตนเองคิดและทำ พร้อมทั้งจะเสี่ยงกล้าทำในสิ่งที่ดีกว่า ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตนเองและพร้อมจะเรียนรู้จากความผิดพลาดนั้น

3.5สติปัญญา (Intellectual) คุณลักษณะของผู้นำที่มีความรู้ ชาญพินิจ ทักษะในการสื่อสาร ปฏิพานไหวพริบที่ดี

4. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจกรรม ในลักษณะของการร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการเข้าร่วมประชุมและตาม โอกาสต่าง ๆ เพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการบริหารจัดการชมรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมของชมรม

4.2 การมีส่วนร่วมดำเนินการ หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำกิจกรรม/โครงการ มีส่วนร่วมสนับสนุนทุนทรัพย์ หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ การเดินทาง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม

4.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จากกิจกรรม/โครงการของชมรม เพื่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม

4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้นำและคณะกรรมการชมรม ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานอื่นๆ และตรวจสอบติดตาม ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการในกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เช่นเดียวกับ

5. ชมรมผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลท่าช้าง หมายถึง ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน ชมรมผู้สูงอายุวัดขุมทอง และชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินการ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางการวิจัย ใน 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดผู้สูงอายุ
 - 1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
 - 1.2 การเป็นผู้สูงอายุ
 - 1.3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
2. แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
 - 2.1 ความหมายของการจัดสวัสดิการสังคม
 - 2.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม
 - 2.3 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมในต่างประเทศ
3. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
 - 4.1 ผู้นำ
 - 4.2 การมีส่วนร่วม
5. ข้อมูลพื้นฐานการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดผู้สูงอายุ

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในปี 2557 มีจำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 10,014,705 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557 : 39) หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 82.6 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ ซึ่งตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดไว้ว่า ประเทศใดที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศไทยนั้น ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และ

จะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ จึงถือได้ว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การที่จำนวนผู้สูงอายุของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ หรือสาธารณสุข อีกทั้งการกระจายบริการด้านสาธารณสุข หรือแม้จากด้านนโยบาย ด้านการวางแผนครอบครัวที่ส่งผลให้อัตราการเจริญพันธุ์ของประชากรลดลง ส่งผลให้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และมีอายุยืนยาวขึ้น

หากมองถึงสถานการณ์ครอบครัวไทย ในปัจจุบัน พบว่ามีลักษณะที่เป็นครอบครัวผู้สูงอายุที่มีแต่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพัง ไม่มีบุตรหลานช่วยเหลือเลี้ยงดู ครอบครัวประเภทนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งมีลักษณะเป็น ครอบครัวที่มีแต่ผู้สูงอายุและเด็ก เป็นครอบครัวที่พบมากในชนบทเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมก่อให้เกิดคนวัยแรงงานต้องอพยพออกไปหางานทำในเมือง กลุ่มสมรสต่างก็ต้องทำงานเพื่อสร้างฐานะครอบครัว เมื่อมีลูกไม่มีเวลาเลี้ยงดูด้วยตนเองก็ส่งลูกให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงแทน ส่งผลต่อผู้สูงอายุต้องรับภาระในการเลี้ยงดูเด็กแทนที่จะได้รับการเลี้ยงดูจากลูกหลาน และหากพ่อแม่เด็กไม่ส่งเสียค่าเลี้ยงดู หรือขาดการ ติดต่อ ผู้สูงอายุเหล่านี้ต้องรับภาระในการหาเลี้ยงครอบครัว เกิดเป็นครอบครัวอีกรูปแบบหนึ่งที่มีแต่เด็กและผู้สูงอายุ ครอบครัวรูปแบบนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายงานการศึกษาระยะยาว ระยะที่ 1 พบว่า มีเด็กอยู่ในความดูแลของปู่ย่าตายาย ประมาณร้อยละ 37.3 ซึ่งครอบครัวประเภทนี้ควรได้รับการสนใจและศึกษาให้มากขึ้นเพื่อช่วยให้ครอบครัวเหล่านี้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้เข้มแข็งและมั่นคงต่อไป (จิตติรัตน์ ดิศโยธิน. 2550 : 25 – 26)

จากการทบทวนวรรณกรรมและการศึกษาในอดีตที่เกี่ยวข้อง กลาสค็อก และเฟแมน (Glascock, & Feinman, 1981 อ้างใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ สวรัช บุญขมานนท์. 2553 ; Uotinen, 2005 ; Orimo et, al., 2006; Anthony, 2010) การรับรู้เรื่องความสูงอายุ หรือ การเข้าสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องอายุของบุคคลอาจแบ่งออกได้เป็น 5 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ อายุตามปฏิทินหรืออายุตามวัย (Calendar age หรือ Chronological age) อายุทางชีววิทยา (Biological age) อายุทางสังคม (Sociological age) อายุตาม อัจฉริย (Subjective age) และอายุในมิติอื่นๆ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และสังคม จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful Aging)

1.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

การให้คำจำกัดความ หรือ นิยามคำว่าผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการ เกิดขึ้นเมื่อประเทศต่าง ๆ เริ่มมีการ พุดถึงและพัฒนาระบบสวัสดิการ สิทธิประโยชน์ สำหรับกลุ่มประชากรวัยสูงอายุ ภายใต้แนวคิดที่ว่า เมื่อประชากรเข้าสู่วัยสูงอายุ จะมีความเสื่อมถอยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ความสามารถในการทำงานลดลง จึงสมควรได้รับสวัสดิการจากรัฐ ดังนั้นนิยามคำว่าผู้สูงอายุ จึงมักหมายถึง วัยหลังเกษียณจากการทำงาน เช่น ในประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการกำหนดนิยามของผู้สูงอายุขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1880s–1890s อันเป็นผล มาจากการก่อตั้งระบบบำนาญวัยสูงอายุของภาครัฐ (State Old Age Pension scheme) ขึ้น ซึ่งจำเป็นต้อง มีการให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของบุคคลที่ สูงอายุที่จะสามารถรับสิทธิประโยชน์ได้ โดยในยุคนั้น การนิยามก็มีปัญหาของความไม่ชัดเจนและความไม่คงที่ของเกณฑ์การพิจารณาจากการใช้เกณฑ์อายุร่วมกับ เกณฑ์ความสามารถในเชิงฟังก์ชันของบุคคล นิยามผู้สูงอายุที่ได้รับสิทธิแตกต่างกันไปในแต่ละองค์กรอยู่ในช่วงอายุ 55, 60, 65, 70 และมีความแตกต่างกันระหว่างหญิง และชาย โดยพิจารณาจากความจำเป็น ที่สมควรได้รับสวัสดิการร่วมด้วย เช่น ความยากจน การเป็นหม้ายของหญิง ซึ่งในท้ายที่สุด อายุของการ รับบำนาญของผู้สูงอายุที่กำหนดโดยกฎหมายจากระบบบำนาญวัยสูงอายุของภาครัฐ อยู่ที่อายุ 70 ปีขึ้นไป เนื่องมาจากเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เนื่องจากจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากกว่า ถ้า กำหนดผู้สูงอายุ ที่ต่ำกว่านี้ (ถูกปรับลงเหลือที่อายุ 65 ปีในภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจาก ต้องการให้คนรุ่นหลัง เข้าสู่ระบบการทำงาน ได้มากขึ้น เป็นการลดการว่างงาน) ในขณะที่ในช่วงเวลานั้น บุคคลที่น่าที่จะสามารถ เรียกได้ว่าเป็น “ผู้สูงอายุ” หากพิจารณาจากลักษณะภายนอก และการทำฟังก์ชันในการดูแลตนเอง โดย ประมาณน่าจะเริ่มที่อายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จากความไม่ชัดเจนในการตีความเกี่ยวกับ ความสูงอายุและกำหนดอายุเริ่มต้นของการเข้าสู่ความสูงอายุของบุคคล หลังจากนั้นเป็นต้นมา นิยามหรือ การกำหนดความหมายของผู้ที่เป็นผู้สูงอายุ จึงมักถูกนำไป เชื่อมโยงหรือใช้เกณฑ์อายุเดียวกับอายุเกษียณหรือ อายุที่เริ่มรับบำนาญและสวัสดิการวัยสูงอายุ ในหลายประเทศ โรบัก , ยูวาทิเนน และ แอนโทนี (Roebuck, 1979; Uotinen, 2005; Anthony, 2010)

จึงกล่าวได้ว่าการมีอายุเพิ่มมากขึ้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เริ่มตั้งแต่บุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทำให้ผู้สูงอายุมีสภาพแวดล้อม จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณที่แตกต่างไปจากวัยหนุ่มสาว ในด้านการกำหนดช่วงแห่งการเข้าถึงความเป็นผู้สูงอายุและการกำหนดความหมายของผู้สูงอายุนี้ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

จรัสวรรณ เทียนประภาส และ พัชรี ดันศิริ. (2533 : 4) กล่าวถึงผู้สูงอายุว่า เป็นวัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยนับอายุตามปฏิทิน ถือว่าเป็นวัยที่สภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยเสื่อม จึงควรพักผ่อน และเปลี่ยนแปลงการทำงานที่ไม่ต้องรับผิดชอบมาก ไม่ต้องเผชิญกับภาวะเครียด

นภาพร ชโยวรรณ (2542 : 2 – 3) ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า เป็นประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่ชัดเจน และเป็นอายุที่เกษียณสำหรับข้าราชการไทย โดยพิจารณาว่าวัยนี้เป็นวัยที่มีความเสื่อมของร่างกายซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ มีกำลังลดน้อยลง เชื่องช้า จึงเป็นบุคคลที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษ

คำว่า “ผู้สูงอายุ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elderly หรือ Ageing ในประเทศไทยได้บัญญัติขึ้นโดย พล.ต.ต อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เมื่อปี พ.ศ. 2506 เนื่องจากที่ประชุมของผู้สูงอายุเห็นว่า ความแก่ หน่อม ชรา ไม่มีอะไรเป็นเครื่องวัดเครื่องชี้คั่น รวมทั้งมองว่าไม่สมควรใช้คำว่าผู้ชรา เพราะจะทำให้รู้สึกหดหู่ จึงให้ใช้คำว่าผู้สูงอายุนับตั้งแต่นั้นมา โดยให้หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความเสื่อมของร่างกายตามสภาพ มีกำลังถดถอย เชื่องช้าหรือเป็นผู้ที่มีโรค สมควรได้รับการช่วยเหลืออุปการะ (สุพัศตรา สุภาพ. 2543 : 48)

ผู้สูงอายุในสังคมไทย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายในลักษณะของการเสื่อมถอย การเจริญเติบโตของร่างกาย และความต้านทานโรคน้อยลง ความสามารถด้านการปรับตัวและบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลจะมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป (อุบลรัตน์ เฟิงสถิต. 2546 : 7)

ในทำนองเดียวกัน ในต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส และเกาหลีใต้ นิยามผู้สูงอายุไว้ที่ 65 ปี แต่อายุเกษียณที่ 60 ปี ประเทศญี่ปุ่น นิยามผู้สูงอายุที่ 65 ปี แต่เกษียณอายุสำหรับชายที่ 64 ปี และ 62 ปี สำหรับหญิง ประเทศ OECD ส่วนใหญ่ ใช้นิยามผู้สูงอายุ และอายุเกษียณเป็นอายุเดียวกันคือ 65 ปี (OECD, 2012. อ้างอิงจาก รศรินทร์ เกรย์ อุมารณีย์ ภัทรวาณิชย์ เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณนพเก้า. 2556 : 5)

“ผู้สูงอายุ” หรือบางคนเรียกว่า “ผู้สูงวัย” เป็นคำที่บ่งบอกถึงตัวเลขของอายุว่ามีอายุมาก โดยนิยมนับตามอายุตั้งแต่แรกเกิด (Chronological age) หรือทั่วไปเรียกว่า คนแก่หรือคนชรา โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า “คนแก่” คือ มีอายุมาก หรืออยู่ในวัยชรา และให้ความหมายของคำว่า “ชรา” คือ แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม ส่วนองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) และองค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) ใช้คำในภาษาอังกฤษของผู้สูงอายุว่า Older person or elderly person และได้ให้นิยามว่า “ผู้สูงอายุ” คือ ประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยเป็นการนิยามนับตั้งแต่อายุเกิด (ชมพูนุท พรหมภักดี. 2556 : 2)

รายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2555 (วิพรรณ ประจวบเหมาะ. 2556 : 96) ได้ระบุความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และนิยามนี้ได้ใช้เป็นอายุที่เริ่มได้รับสิทธิต่างๆ จากทางราชการ

ด้วย เช่น อายุเกษียณของข้าราชการ หรืออายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพ อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุที่ 60 ปีนี้ไม่ได้เป็นเกณฑ์ หรือข้อตกลงที่เป็นสากล มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่กำหนดนิยามผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป

รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2557 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีการแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุออกได้เป็น 3 ช่วง คือ วัยต้น (อายุ 60-69 ปี) วัยกลาง (อายุ 70-79 ปี) และวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป)

โดยรวมแล้ว เห็นได้ว่ามีผู้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้มาก แต่โดยความหมายที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ความสูงอายุ (Aging) หมายถึง การพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายในช่วงอายุของมนุษย์ และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงสุดอายุขัยของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ ประเทศไทยกำหนดให้บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ถือเป็นผู้สูงอายุและถือเป็นเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการปลดเกษียณอายุราชการด้วย เป็นวัยที่มีสภาพร่างกายเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยเสื่อม มีความอ่อนแอของร่างกาย และเป็นบุคคลที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษ มีบทบาททางสังคมและกิจกรรมทางอาชีพที่ลดลง

1.2 การเป็นผู้สูงอายุ

การเป็นผู้สูงอายุมิได้มีความหมายเฉพาะในทางร่างกายเท่านั้น แต่หมายรวมถึงภาวะทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรมด้วย ความหมายของผู้สูงอายุจึงแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามในเชิงทฤษฎีอาจจัดแบ่งแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ใหญ่ๆ ดังที่ นภาพรณี หะวานนท์ และธีรวัลย์ วรธนัทย์ (2552 : 10 – 11) ได้แบ่งไว้ ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 เป็นแนวคิดของทฤษฎีกิจกรรม (The Activity Theory) ซึ่งเชื่อว่า ความสำเร็จของการเข้าสู่วัยสูงอายุ คือการที่ผู้สูงอายุยังคงสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ใกล้เคียงกับผู้ที่อยู่ในวัยกลางคนให้ได้มากที่สุด ผู้สูงอายุจะสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับตัวตนของตัวเองจากการที่คิดว่าคนอื่นมองหรือคิดอย่างไรกับตัวผู้สูงอายุ ความสามารถในการดำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของตนเองแม้อายุจะมากขึ้น จะช่วยดำรงไว้ซึ่งการเคารพในตนเอง และสามารถธำรงรักษาความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคมไว้ได้

กลุ่มที่ 2 เป็นแนวคิดที่เรียกว่า ทฤษฎีการถอนตัว (Disengagement Theory) มุ่งความสนใจไปยังการที่ผู้สูงอายุถอนตัวออกจากสังคมโดยแนวคิดนี้มองการถอนตัวออกจากสังคม และข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ของการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุว่าเป็นเรื่องธรรมชาติและเป็นสิ่งที่

พึงปรารถนา กระบวนการนี้เกิดขึ้นทั้งในระดับตัวผู้สูงอายุเองและในระดับสังคม การถอนตัวเองออกจากสังคมเกิดจากการที่ตนเองต้องการแยกตัวออกจากสังคม ส่วนการที่สังคมถอนตัวออกมาจากผู้สูงอายุเป็นเรื่องของกลไกการบังคับทางสังคม เช่น การกำหนดให้เกษียณอายุ ซึ่งเป็นการยอมให้สังคมถอนตัวเองออกจากปัจเจกบุคคล ความสำเร็จของการเข้าสู่วัยสูงอายุคือการค่อยๆ ปรับเปลี่ยนจากการมีส่วนร่วมกับสังคมอย่างสมบูรณ์ ไปสู่การถอนตัวออกจากสังคมอย่างราบรื่น เช่น การที่ผู้สูงอายุที่ถอนตัวออกมารู้สึกเป็นอิสระจากงาน/ความรับผิดชอบ และความเป็นอิสระนี้ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข แต่การถอนตัวไม่ใช่การที่บุคคลตกอยู่ในภาวะจำนน หรือปฏิเสธการทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่เป็นภาวะที่คนมองว่าเป็นข้อผูกมัดที่จะต้องเกิดขึ้นสำหรับวัยสูงอายุ

กลุ่มที่ 3 เป็นแนวคิดที่เสนอว่า ทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเข้าร่วมกับสังคมอย่างแข็งขันหรือการแยกตัวออกมาต่างหาก สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการเข้าสู่วัยชราได้ เพราะการเข้าสู่วัยสูงอายุเป็นเรื่องของการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งเกิดจากทั้งตัวผู้สูงอายุเองและจากข้อกำหนดของสังคม ทั้งนี้สังคมมีส่วนสำคัญในการกำหนดเงื่อนไขว่าผู้สูงอายุจะมีความยินดีกับการเข้าสู่วัยของการเป็นผู้สูงอายุหรือไม่ แต่ขณะเดียวกันตัวตนของผู้สูงอายุก็นำได้สยบยอมกับสภาวะร่างกายและแรงกดดันทางสังคมอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่ผู้สูงอายุอาจสามารถปรับทิศทางการดำรงความเป็นตัวตนของตนเอง โดยอาศัยประสบการณ์ที่ได้ผ่านมาในชีวิตเป็นแรงหนุน ดังนั้น แม้ในช่วงขณะหนึ่งผู้สูงอายุจะอยู่ภายใต้สภาวะทางด้านร่างกายและสังคมที่ใกล้เคียงกัน แต่ทัศนะ (Perspectives) ที่มีต่อตนเองอาจแตกต่างกัน และมีผลต่อการปรับตัวและการดำเนินชีวิตแตกต่างกันด้วย

อย่างไรก็ดีความเข้าใจเบื้องต้นต่อการเป็นผู้สูงอายุ คือ การที่มีสภาวะทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ รวมทั้งด้านสังคมด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องดูแลและรักษาในสุขภาพกาย สุขภาพจิต ซึ่งต้องผ่านการรับรู้และพิจารณาตนเอง ดังกลุ่มแนวคิดทั้ง 3 ที่กล่าวไว้เบื้องต้น เพื่อให้เกิดสมดุลในการปรับตัว และทิศทางการดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยตรงกัน ก่อนนำไปสู่กระบวนการมีแนวคิดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

1.3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ประชากรสูงอายุเป็นประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือแม้แต่ว่า

เป็นภาระพึ่งพิงต่อครอบครัวและสังคม จากผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในประชากรกลุ่มนี้นำไปสู่ความพยายามในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางเพื่อเป็นตัวชี้วัดถึงคุณลักษณะที่พึงปรารถนาที่จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างยืนยาวและมีความสุข คำจำกัดความ และขอบเขตของคำว่า “คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ” ได้มีการกำหนดไว้หลากหลาย แนวคิดเชิงทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีในผู้สูงอายุ มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยแนวคิดเหล่านั้นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพความสามารถคุณค่า คุณประโยชน์ และศักยภาพของผู้สูงอายุในการดำรงชีวิต โดยแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดังนี้

1. แนวคิดการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ (Healthy Ageing)

แนวคิดการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ เป็นแนวคิดที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 1999) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นผู้ที่มีความสุขภาคีโดยปราศจากโรค และรวมถึงการมีความสามารถในการใช้ร่างกาย สรีรวิทยา จิตใจ และสังคม ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการชราที่เกิดขึ้น ให้ทำงานได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่พิจารณาเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งหมด อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ตลอดชีวิตของแต่ละบุคคล โดยองค์การอนามัยโลกได้กำหนดรูปแบบการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ที่มุ่งเน้นการจัดการขององค์ประกอบต่างๆ ในการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุ อย่างครบวงจรและเป็นระบบ อันประกอบด้วย การประเมินความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic need) การได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือบริการ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข (Well Being) Ebersole และ Hess (2001) ได้กล่าวว่า สังคม (Social) สิ่งแวดล้อม (Environmental) วัฒนธรรม (Culture) จิตวิญญาณ (Spiritual) ชีววิทยา (Biology) และจิตวิทยา (Psychology) ล้วนเป็นปัจจัยที่กำหนดถึงการเข้าสู่การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ

สำหรับสุขภาวะทางจิตที่ดีของผู้สูงอายุนั้น ผู้ที่จะบอกได้ดีและตรงที่สุด คือ ตัวผู้สูงอายุเอง ความสุขของผู้สูงอายุจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้สูงอายุรับรู้เกี่ยวกับสภาวะของตนเอง นักวิชาการที่ทำงานวิจัยด้านผู้สูงอายุได้พบว่า ความสุขเป็นความพึงพอใจในชีวิตที่ผู้สูงอายุมีอยู่ ซึ่งบางครั้งผู้สูงอายุอาจมีภาวะสุขภาพทางกายไม่ดีนัก แต่มีความพึงพอใจที่ได้พักอาศัยอยู่กับลูกหลานที่ตนเองรัก มีการดูแล เอาใจใส่ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน จนทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณภาพทางกายไม่ดี แต่ก็พึงพอใจได้อยู่ใกล้ลูกหลานและลูกหลานเอาใจใส่ ให้การดูแลอย่างใกล้ชิด ลูกหลานให้เกียรติยกย่อง เคารพนับถือ ซึ่งความอยู่ดีมีสุข (Psychological Well Being) ของผู้สูงอายุไทยนั้นจะต้องประกอบด้วยมิติต่างๆ ได้แก่ ความสามัคคีปรองดองของลูกหลาน (Harmony) ความสงบของจิตใจ (Acceptance and Calmness) การได้รับการยอมรับนับถือ (Respect) การพึ่งพาอาศัยกัน

(Interdependence) และ ความรื่นรมย์ในชีวิต (Engoyment) ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุไทยจะสุขได้นั้น ต้องมาจากการมีลูกหลานที่ดี ตลอดจนการมีความสุขในจิตใจของผู้สูงอายุเองในสังคม (ยุพิน อังสุโรจน์ จันทรเพ็ญ แสงเทียนฉาย จิราพร เกศพิชญวัฒนา และ Berit Ingersoll-Dayto, 2544 : 132)

ลลิตญา ลอยลม (2545 : 42) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตหรือการมีชีวิตที่ดีในผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ต้องประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน คือ

1) การมีความสุขทางด้านจิตใจ (Psychological well-being) หมายถึง การที่บุคคลสามารถประเมินได้ว่า ประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาามีคุณภาพ โดยประเมินได้จากผลกระทบบระดับความสุขที่ได้รับและความสำเร็จที่ได้บรรลุตามความต้องการ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

2) ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม (Behavioral Competence) หมายถึง ความสามารถในการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งรวมถึงการทำหน้าที่ของร่างกาย การมีสุขภาพที่ดี การรับรู้ที่ถูกต้องและการมีพฤติกรรมทางสังคมที่ถูกต้อง

3) สิ่งแวดล้อมของบุคคล (Objective Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

- 3.1) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และที่อยู่อาศัย
- 3.2) บุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ เช่น สมาชิกในครอบครัว เพื่อน
- 3.3) บุคคลอื่นทั่วไปที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ
- 3.4) สถานภาพทางสังคม อายุ เชื้อชาติ และเศรษฐกิจ
- 3.5) สภาพสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่

4) การรับรู้คุณภาพชีวิต (Perceived Quality of Life) หมายถึง การที่บุคคลมีการประเมินตนเองเกี่ยวกับความสุขทางด้านจิตใจ ความสามารถในการทำหน้าที่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคคลดังที่ได้กล่าวมา

จากแนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งรายละเอียดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี จะต้องมีความสุขทั้งทางสุขภาพกาย สุขภาพจิตปกติ ตลอดจนการมีสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต ซึ่งในบริบทของสังคมไทยนั้น สังคมของผู้สูงอายุที่สำคัญคือ การที่ครอบครัวหรือลูกหลาน มีการดูแลและให้ความเอื้ออาทร ใส่ใจซึ่งกันและกัน

2. แนวคิดการสูงวัยอย่างมีคุณภาพประโยชน์ (Productive Ageing)

แนวคิดการสูงวัยอย่างมีคุณภาพประโยชน์ (Productive Ageing) เป็นแนวคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์และเชิงสังคมวิทยา ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองและแก้ไขทัศนคติทางลบต่างๆ และเน้นการนำความสามารถของผู้สูงอายุไปใช้ประโยชน์ อีกทั้งยังมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้หลากหลาย

คาโร, เบสและเชน (Caro, Bass, and Chen. 1993 : 6) ได้อธิบายความหมายของ Productive Ageing คือผู้สูงอายุที่ได้ทำกิจกรรมในการผลิตสินค้า บริการ หรือเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของทั้งสองอย่าง ไม่ว่าผู้สูงอายุจะได้รายได้จากกิจกรรมนี้หรือไม่ก็ตาม เช่น งานบ้าน การดูแลเด็ก งานอาสาสมัคร หรือการช่วยเหลือครอบครัวหรือเพื่อน ที่เป็นการฝึกทักษะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ หรือบทบาทของบุคคลเมื่อสูงอายุ หรืองานที่สอดคล้องระหว่างสังคมและความคาดหวังส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ ฮูยแมน อาร์ แนนซี (Hooyman R. Nancy. 2002 : 364 – 365) ที่ได้เน้นคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์ กล่าวคือ เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถในการผลิตหรือบริการ แม้ว่าผลผลิตหรือบริการที่ได้นั้น จะได้รับหรือไม่ได้รับค่าตอบแทน เช่น งานบ้าน การดูแลเด็ก งานอาสาสมัคร อาจจะปฏิบัติกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้สูงอายุจะเลือกและมีการปรับตัวกิจกรรม ตลอดจนมีแรงบันดาลใจที่จะรักษาศักยภาพไว้ เมื่อผู้สูงอายุมีบทบาทการทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนแล้ว

นอกจากนี้ เลอนาร์ด , ซานดรา และแนนซี เว็บสเตอร์ (Lenard W., Kaye Sandra S. and Nancy M. Webster. 2003 : 203) ยังอธิบายถึงความสามารถของผู้สูงอายุที่จะทำงานต่อไปได้หลังเกษียณอายุ ซึ่งเป็นงานที่ได้รับค่าตอบแทนหรืองานอาสาสมัคร โดยเป็นประโยชน์ต่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว ชุมชน และประเทศ ลักษณะของการทำงานของผู้สูงอายุบางคนยังคงได้รับค่าตอบแทนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สูงอายุ อาจรวมถึงพฤติกรรม และบุคลิกภาพที่แสดงออกถึงความพอใจในการเป็นผู้สูงวัย การวางตัวที่เหมาะสม

ดังนั้น ผู้สูงอายุที่มีลักษณะเป็น Productive Ageing จึงเป็นผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานหรือทำกิจกรรมในลักษณะของกิจกรรมเชิงธุรกิจ หรือกิจกรรมบริการก็ได้ อาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ได้รับค่าตอบแทน โดยงานหรือกิจกรรมนั้นเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

แนวคิดการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ ประโยชน์ จึงเป็นการบูรณาการมิติทางเศรษฐศาสตร์กับการสูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้สูงอายุในการเป็นผู้ผลิตหรือให้บริการที่อาจนำไปสู่รายได้หรือเป็นเพียงงานอาสาสมัครที่ไม่มีค่าตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถของผู้สูงอายุในการทำงานหลังเกษียณ ดังนั้น การเป็นผู้สูงวัยอย่างมีประโยชน์นั้นได้ให้ความสำคัญกับมิติด้านเศรษฐศาสตร์ โดยพิจารณาคุณลักษณะด้านรายได้หรือการทำงานของผู้สูงอายุ ในการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. แนวคิดผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful Ageing)

แนวคิดผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ เป็นแนวคิดที่กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุต้องไม่มีการสูญเสียของหน้าที่การทำงานทางสรีระ หรือมีแต่ก็เป็นเพียงเล็กน้อย ซึ่งแนวคิดนี้มีความเกี่ยวข้องกับ

กับกิจกรรมของผู้สูงอายุ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ สอน เสนอแนะคนอื่น หรือการเป็นที่ปรึกษา (Interpersonal Relationship) รวมทั้งการเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูล เพิ่มคุณค่าแก่สังคม มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ (Productive Activity) สำหรับแนวคิดผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จนี้ โรว์และคาห์น (Rowe and Kahn, 1998 : 433) กล่าวว่า มีองค์ประกอบอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการหลีกเลี่ยงจากโรคและความพิการ (Avoid Disease and Disability) ด้านการมีความสามารถของร่างกายและสติปัญญา (High Cognitive and Physical Function) และ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม (Engagement with Life)

แนวคิด Successful Ageing นี้มีประเด็นสืบเนื่องมาจากทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีการปล่อยวาง (Disengagement Theory) ที่เชื่อว่าผู้สูงอายุต้องหยุดจากงานประจำ หรือวางมือจากบทบาททางสังคม และเพื่อตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติที่ลดลงของผู้สูงอายุ จึงมีการนำทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ที่เชื่อว่าผู้สูงอายุจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมประจำวันต่างๆ เข้ามาเชื่อมโยง และต่อมาได้นำทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ที่เชื่อว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จ มักจะยังคงมีสิ่งที่ทำอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยกลางคน จนกระทั่งเป็นผู้สูงอายุ เบอรอน ลูซีล (Bearon Lucille, 1996. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2560, จาก [https://ncsu.edu/ffci/publications/1996/v1-n3-1996 summer/successful-aging.php](https://ncsu.edu/ffci/publications/1996/v1-n3-1996%20summer/successful-aging.php))

ในด้านนักวิชาการไทย ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2542 : 103) มองว่า ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพโดยครอบคลุมลักษณะผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ (Successful Ageing) จะต้องเป็นผู้ที่ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความพึงพอใจและความปรารถนาของตัวเอง ดังนั้นแนวคิดผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ จึงเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่มีลักษณะเหมาะสมตามวัย ในทุกมิติของการดำรงชีวิต ได้แก่ การมีสุขภาพดี มีส่วนร่วมหรือมีกิจกรรมกับครอบครัว ชุมชน และสังคม ตลอดจนมีความมั่นคงในชีวิตเน้นมิติทางสังคมและอารมณ์จากความพึงพอใจในชีวิต โดยการมองคุณค่าในตนเองกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

องค์การยูเนสโก (UNESCO, 1980 : 312) ได้ใช้เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชีวิตไว้ 2 ด้าน คือ (1) ด้านการประเมินวัตถุประสงค์ ซึ่งวัดได้โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมสามารถมองเห็นได้ นับได้ วัดค่าได้ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และ (2) ด้านการประเมินด้านจิตวิสัย เป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยา ซึ่งอาจทำได้โดยการสอบถามความรู้สึกและเจตคติต่อประสบการณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การรับรู้ต่อสภาพความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและความพึงพอใจในชีวิต เช่นเดียวกับ

ศิริพรรณ รักษาภักดี (2554 : 23-24) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่ามี 2 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบด้านจิตวิสัยซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคล อันได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกนึกคิดของบุคคล เป็นต้น และ (2) องค์ประกอบด้านวัตถุวิสัย ได้แก่ ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมของบุคคล เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม

เบเดิ้ล บราวน์ (Beadle-Brown et.al 2008, อ้างถึงจาก สุทธิพงศ์ บุญผดุง. 2554 : 18-19) ได้เสนอการแบ่งคุณภาพชีวิตเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Inclusion) การรวมกลุ่มทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม การมีส่วนร่วมในกลุ่มทางสังคม สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มทางสังคม บทบาทในการดำเนินชีวิต และการช่วยเหลือสนับสนุนต่างๆ เช่น วิถีทางการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อความเหมาะสม ความพึงพอใจในการบริการทางสังคม การยอมรับทางสังคมและสถานภาพทางสังคม

2. คุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ (Physical Well-being) ด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางสุขภาพ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย การมีสุขภาพดี การมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมสันทนาการต่างๆ อาหารและโภชนาการ ความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกายและการดูแลสุขภาพ

3. คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการมีมิตรภาพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใต้บริบทสถานที่ทำงาน หรือบริบทครอบครัว นอกจากนี้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังเกี่ยวข้องกับสภาวะความโดดเดี่ยวเดียวดาย การสนับสนุนช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ความใกล้ชิดสนิทสนม และความรัก

4. คุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี (Material Well-being) ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ดังนี้ อาชีพการงาน สภาพทางการเงิน การเป็นเจ้าของ (สังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์) ความปลอดภัย สถานภาพทางเศรษฐกิจ ลักษณะที่อยู่อาศัย และการคมนาคมขนส่ง

5. คุณภาพชีวิตด้านลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Well-Being) ด้านลักษณะทางอารมณ์จะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานอาชีพ ที่อยู่อาศัย การช่วยเหลือสนับสนุน ความพึงพอใจในกลุ่มทางสังคมของตนเอง นอกจากนี้ด้านลักษณะทางอารมณ์ยังเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต มโนภาพแห่งตน การไร้ความเครียด และความสุขในการดำเนินชีวิต

6. คุณภาพชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-determination) ด้านความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองจะเกี่ยวข้องกับควมมีอิสรภาพในการตัดสินใจ การควบคุมตนเอง การกำหนดทิศทางทางดำเนินชีวิตด้วยตนเอง อิทธิพลของที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อความสามารถในการตัดสินใจ การสนับสนุนช่วยเหลือด้วยคำพูด และการแก้ต่างเพื่อตนเอง

7. คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาตนเอง (Personal Development) ด้านการพัฒนาตนเองจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษา และทักษะในการปฏิบัติตน ความสามารถส่วนตัว การบรรลุสิ่งที่ปรารถนา ความก้าวหน้า และพัฒนาการในด้านต่างๆ

8. คุณภาพชีวิตด้านสิทธิเสรีภาพ (Rights) ด้านสิทธิเสรีภาพจะเกี่ยวข้องกับการเคารพในสิทธิส่วนบุคคล สิทธิมนุษยชน สิทธิในความเป็นพลเมือง เช่น การมีสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น ความรับผิดชอบในฐานะความเป็นพลเมือง และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือรัฐบาล

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีอายุที่ยืนยาวและมีความสุขมากขึ้น อย่างไรก็ตามการที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะต้องเริ่มต้นจากการดูแลใส่ใจจากลูกหลานหรือบุคคลใกล้ชิด รวมทั้งการมีสุขภาพที่ดี แข็งแรง และปราศจากโรค ทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ร่างกายที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการชราที่เกิดขึ้น ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม รู้สึกว่าตนมีศักยภาพ มีคุณค่า และมีบทบาทต่อครอบครัว สังคม สามารถทำงานและสร้างรายได้ให้กับตนเอง อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมที่ดีก็นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยเช่นกัน

2. แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

2.1 ความหมายของการจัดสวัสดิการสังคม

การจัดสวัสดิการสังคม ถือเป็น การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม เป็นธรรม ทั้งถึง เท่าเทียม มีมาตรฐาน มีรูปแบบที่หลากหลาย เป็นสวัสดิการแบบทางเลือกให้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม

ทั้งนี้ การจัดสวัสดิการและสวัสดิการสังคม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย อาทิ สมาคมนักสังคมสงเคราะห์นานาชาติ (The Nation Association of Social Workers: NASW) อธิบายว่า การจัดสวัสดิการและสวัสดิการสังคม เป็นระบบของประเทศที่เกี่ยวกับโครงการผลประโยชน์และบริการที่ช่วยให้ประชาชนได้พบกับความต้องการด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาพอนามัย อีกนัยหนึ่งสวัสดิการสังคม ยังรวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ดี กินดี (Well-being) มีโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ ที่ให้หลักประกันพื้นฐานที่จำเป็น (Basic Needs) ในการดำรงชีวิต และ

ได้รับการตอบสนองจนถึงระดับที่บุคคล กลุ่มชนและชุมชนนั้นมีคุณภาพชีวิต (Quality of Life) อย่างเหมาะสม ซึ่งสวัสดิการสังคมเป็นระบบบริการที่ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือ ดูแล แก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า รวมทั้งปกป้องคุ้มครองและพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมถึงจิตวิญญาณและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล สวัสดิการสังคมจัดเป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคม (Social Basic Right) ที่พลเมืองทุกคนพึงได้รับอย่างทั่วถึง เสมอภาคและเป็นธรรม (ระพีพรรณ คำหอม, 2549 : 76-82)

อย่างไรก็ตามกองแผนงานและสารสนเทศ (2549 : 16) ได้ให้ความหมายของการจัดสวัสดิการไว้ว่า “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State) สามารถอธิบายได้หลายมุมมอง โดยให้ความหมายแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปจะหมายถึง การจัดบริการสวัสดิการ (Welfare State) โดยรัฐ ซึ่งนักวิชาการในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อาจใช้คำว่า “สวัสดิการโดยรัฐ” (State Welfare) ในความหมายเดียวกันกับคำว่ารัฐสวัสดิการ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (2546 : 6) ในมาตราที่ 3 ระบุไว้ว่า สวัสดิการสังคม คือ ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ในขณะที่สวัสดิการสังคมตามที่ วิจิตร ระวีวงศ์ (2532 : 1) ได้อธิบายว่า เป็นกิจกรรมที่ภาครัฐและภาคเอกชนจัดให้มีขึ้นเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนโดยอาศัยผู้ที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ซึ่งจุดเน้นของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยเน้นให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีหลักประกันในชีวิต

ในอีกแง่มุมหนึ่งยังมีนักวิชาการต่างประเทศ จอห์น เทอร์เนอร์ (John Turner, 1974 : 19) ได้ให้ความหมายของ สวัสดิการสังคมว่า คือการพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่พื้นฐานที่มั่นคงครอบคลุมการจัดการบริการทั้งคนและชุมชน โดยส่งเสริมให้คนเผชิญกับสภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม เช่นเดียวกับ เฟรดเดอริโก โรนัลด์ (Federico Ronald, 1980 : 5 - 6) อธิบายว่าสวัสดิการสังคมคือ สถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคมซึ่งประกอบด้วย 5 สถาบัน คือ (1) สถาบันครอบครัว (2) สถาบันการศึกษา (3) สถาบันศาสนา (4) สถาบันการเมือง และ (5) สถาบันเศรษฐกิจ ส่วน

สวัสดิการสังคมถือเป็นสถาบันที่ 6 ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในสังคมมีความสัมพันธ์กับสถาบันทั้ง 5 โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ รวมทั้งไฟรด์แลนเดอร์ และ แอปท์ (Friedlander and Apte. 1980 : 4 อ้างอิงจาก วันทนีย์ วาสิกะสิน. 2541 : 1) เสนอว่า “สวัสดิการสังคม” เป็นระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์ และบริการ ซึ่งจะทำการดำเนินการจัดบริการต่างๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวร จากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่า รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

อย่างไรก็ดี (กลุ่มการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม. 2557 : 51) ได้ให้ความหมายสวัสดิการสังคม คือ กิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้น โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคม หรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล กลุ่มและชุมชน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ใช้บุคลากรนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างมากมาย อาทิ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย นักการศึกษา วิศวกร นักบริหาร นักสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนผู้ช่วยนักวิชาชีพในสาขาต่างๆ (Paraprofessional) ในขณะที่รีด (Reid. 1996 : 206) ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม คือ ความคิดที่แสดงให้เห็นว่าเป็นพันธะทางจริยธรรม ทางสังคมที่จะช่วยเหลือผู้ยากไร้ในรูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยผ่านนโยบายและแผนงานของรัฐ เพื่อตอบสนองปัญหาและเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของผู้ที่อยู่ในสถานะความเสี่ยงทางสังคมให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับร็อกโฟ (Rocheft. 1986 : 87) ได้กล่าวว่า “สวัสดิการสังคม” หมายถึง ระบบการจัดสรรของสังคม ให้กับคนในสังคมที่มีความจำเป็น ซึ่งสังคมจะต้องปกป้องกลุ่มคนที่เดือดร้อนและจำเป็น โดยมีองค์ประกอบสำคัญของสวัสดิการสังคมที่สำคัญ 4 อย่าง ได้แก่ ระบบการให้การสงเคราะห์, การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม, สถาบันทางสังคม และกฎเกณฑ์การให้การสงเคราะห์ ซึ่งการสร้างสวัสดิการที่ดีให้กับคนในสังคมของตนเอง ก็จะนำไปสู่การมี “สังคมสวัสดิการ” (Welfare Society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีการจัดระเบียบทางสังคม และเป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคม

องค์การสหประชาชาติ (ชัยพร พิบูลศิริ. 2548 : 15 – 16) ได้ให้ความหมายของ “สวัสดิการสังคม” คือ ระบบการจัดการเกี่ยวกับบริการสังคมต่างๆ ของสถาบันทางสังคม ที่กำเนิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือบุคคลและกลุ่มให้บรรลุถึงซึ่งความพอใจในมาตรฐานของชีวิตและสุขภาพอนามัย และความพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาเขาเหล่านั้นให้มีความสามารถอย่างเต็มที่ และส่งเสริมให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของครอบครัวและชุมชน

สุคาร์ตัน สุคสมบูรณ์ (2557 : 73) ได้กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเป็นระบบการบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ทั่วถึง

เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมของไทยเริ่มต้นจากกระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างไม่เป็นทางการของครอบครัว เครือญาติ และชุมชน

ชนิทน์ วะสีนนท์ (2549 : 15) สวัสดิการสังคม คือ การให้บริการ (Services) สำหรับประชาชนเพื่อป้องกันเงื่อนไขอันไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ หรือเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ได้แก่ การสงเคราะห์ (Assistance) และการประกัน (Insurance) การสร้างความมั่นคงทางสังคม (Social security) นันทนาการ (Recreation) เป็นต้น โดยแนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคม แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มที่เห็นว่าการจัดสวัสดิการเป็นสิ่งที่คนมีอิสรภาพที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ใช่หน้าที่ของรัฐ (2) กลุ่มที่เห็นว่ารัฐสามารถเข้ามาจัดสวัสดิการได้ แต่ทำอย่างจำกัด (3) กลุ่มที่เชื่อในรัฐสวัสดิการ และ (4) กลุ่มมาร์กซิสต์ เชื่อว่า รัฐต้องเข้ามาจัดสวัสดิการเพื่อความเสมอภาคกับทุกคน

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการและสวัสดิการสังคมเป็นแผนงานและบริการของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยกิจกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาด้านคุณภาพชีวิตและการเป็นอยู่ของคนในสังคม โดยการจัดสวัสดิการและสวัสดิการสังคมมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดูแล ช่วยเหลือ และส่งเสริมให้ประชาชนรวมถึงคนในสังคม เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยลดและป้องกันปัญหาภายในสังคมให้อยู่ในสถานะความเสี่ยงน้อยลง โดยการจัดสวัสดิการและสวัสดิการสังคมนั้น คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิความเสมอภาคของประชาชนที่พึงจะได้รับอย่างทั่วถึงในสังคมทุกระดับ

นอกจากการเข้าใจเกี่ยวกับความหมายการจัดการสวัสดิการเบื้องต้นแล้ว ยังมีรูปแบบการจัดสวัสดิการที่สามารถแบ่งออกได้หลายรูปแบบ ตามนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายเอาไว้ อย่างไรก็ตาม รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม ยังเป็นการทำความเข้าใจเพื่อ ตอบโจทย์ลักษณะการจัดสวัสดิการให้เข้ากับ บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กร เพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล

2.2 รูปแบบสวัสดิการสังคม

รูปแบบสวัสดิการสังคม มีผู้ให้ความหมาย หรือศึกษาแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็น เดวิด มาคารอฟ (David Macarov) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม 4 รูปแบบ ดังนี้ ระพีพรรณ คำหอม. (2549 : 216 ; อ้างอิงจาก กิตติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. 2544 : 69 - 70)

1. รูปแบบสวัสดิการสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Model) เป็นรูปแบบสวัสดิการแบบดั้งเดิม ประกอบด้วย โครงการและกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคล กลุ่ม และชุมชนให้สามารถเผชิญกับปัญหาที่ปรากฏในปัจจุบัน หรือเพื่อให้ปัญหานั้นๆ ไม่ปรากฏขึ้นมา กิจกรรมเหล่านี้มักจะประกอบด้วย การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาภายในจิตใจ การเป็นตัวแทนพิทักษ์ประโยชน์แก่ผู้ใช้บริการ การกระทำทางการเมืองและการกระทำทางสังคม ตลอดจนการรวมพลังประชาชนเพื่อจัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทางการเมือง รูปแบบสวัสดิการแบบดั้งเดิมนี้อยู่ในแนวคิดการแก้ไขปัญหาเพราะถือว่าเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว และปัญหานั้นอยู่ในการรับรู้ที่ต้องจัดการแก้ไขในปัจจุบันทันที

2. รูปแบบสวัสดิการสังคมที่เน้นการกระจายอย่างเป็นธรรม (Redistributive Justice Model) เป็นรูปแบบสวัสดิการสังคมที่เน้นการกระจายอย่างเป็นธรรม เป็นรูปแบบที่มีทิศทางเพื่อแก้ไขปัญหาของบุคคลและกลุ่ม โดยการสร้างระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มีความเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น มีการจัดสรรมิให้ภาคใดเหลือมั่งคั่งไปเปรียบภาคอื่นๆ จนเกินควร

3. รูปแบบสวัสดิการสังคมที่เน้นการพัฒนาสังคม (Social Development Model) รูปแบบสวัสดิการสังคมที่เน้นการพัฒนาสังคม เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นมาไม่นาน และเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างคลุมเครือ ก่อนนี้หากพูดถึงการพัฒนาสังคม หมายความว่าเพียงประเทศที่กำลังพัฒนาเท่านั้น และกล่าวกันว่าประเทศกำลังพัฒนาต้องพัฒนาทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ปัจจุบันถือว่าการพัฒนาสังคมถูกมองข้ามหรือไม่ให้ความสำคัญเท่าเทียมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

4. รูปแบบสวัสดิการสังคมที่เป็นระเบียบโลกใหม่ (New World Order Model) เป็นรูปแบบนี้มุ่งหวังที่จะจัดโครงสร้างของระเบียบโลกใหม่ ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และนิเวศวิทยา หลักการพื้นฐาน คือ การเน้นการมีส่วนร่วมอย่างสูงสุดของประชาชนในการจรรโลงสันติภาพ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน ตลอดจนการปกป้องระบบนิเวศวิทยาของโลก นอกจากนี้ลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเน้นแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางรัฐสภาและการจัดองค์กรของภาคประชาชนเอง เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของระเบียบโลกใหม่

ซึ่งยังคงมี ริชาร์ด ทิทมัสส์ ที่ได้อธิบายรูปแบบสวัสดิการสังคม ไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้ (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. 2544 : 12 - 13)

1. สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว เป็นการบรรเทาปัญหาหรือแบบเก็บตก (Residualism or Residual Model of Welfare) เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า บุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนองความต้องการทางสังคมที่สำคัญสองแหล่งใหญ่

คือครอบครัวและตลาด แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบนี้จะปล่อยให้ประชาชนทุกๆ ไปที่ประสบปัญหาเดือนร้อน หรือมีความต้องการทางสังคม ต้องช่วยเหลือตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยประชาชนจะหันเข้าหาแหล่งทรัพยากรตนเอง ด้วยการใช้จ่ายเงินรายได้ หรือเงินออมที่มีอยู่ ซื้อหาบริการทางสังคมต่างๆ มาตอบสนองความต้องการและปัญหาของตน หากไม่สามารถซื้อหาบริการ ได้ก็จะหันมาพึ่งครอบครัวหรือญาติมิตร

2. สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrialism or Industrial Achievement Performance or Hoadmaiden Model) มองสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกทางเศรษฐกิจ ใช้เกณฑ์จัดสรรโดยพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพหรือบทบาทการทำงาน ผลผลิตภาพและผลิตผลของงานเป็นสำคัญ เป็นไปในลักษณะประกันสังคม

3. สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Instituitonatism or Institutional Model) ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณาภาพ (Integration) ในสังคม

ทั้งนี้ ยังมีในส่วนของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 (2546 : 3) มาตรา 5(1) ได้กำหนดขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2545) ซึ่ง กล่าวถึงงานสวัสดิการสังคมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่างๆ โดยความมุ่งหมายของการจัดสวัสดิการสังคมจึงมิใช่เพียงให้การ “สงเคราะห์” ทว่ามุ่งที่การสร้าง “คุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้” ดังนั้น การให้ความหมายของ สวัสดิการสังคมจึงครอบคลุม 7 มิติ คือ

1. สวัสดิการด้านการศึกษา หมายถึง ประชาชนเข้าถึงการได้รับบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป และแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม หรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษและ จัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้น ทั้งนี้ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ความพิการความบกพร่องด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล เป็นผู้ด้อยโอกาส หรือแม้แต่เพศ วัย พิษพรณ ต้องไม่เป็นเหตุให้ประชาชนผู้ใดขาด โอกาสทางการศึกษา หรือได้รับบริการทางการศึกษาน้อยกว่าหรือด้อยกว่า ไม่เป็นธรรมหรือไม่เท่าเทียมกับประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งหลายๆ หน่วยงาน ได้สนับสนุน ด้าน การศึกษา ประกอบด้วย 1) การศึกษานอก โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ โดยศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (ศกพ.) ได้พัฒนา

แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุตามความต้องการและความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ การเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ การเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ เป็นต้น

2) การศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น “ชมรม การศึกษาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (Old People Playing Young Club: OPPY)” เป็นชมรมที่มุ่ง เผยแพร่ความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุจะต้องจ่ายค่าบริการเอง

2. สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล (1) การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่าเพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใด หรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมในระดับชั้นใดก็ตาม พึงได้รับการสวัสดิการสังคม ด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรม สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัญหาของบุคคลกลุ่มบุคคลและประชาชน ซึ่งหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน ให้บริการครอบคลุมด้านการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ดำเนินงานโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) (2) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข จาก พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) มีการจัดช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุแยกจากผู้รับบริการทั่วไปในแผนกผู้ป่วยนอก (3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เป็นโครงการดูแลสุขภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นบนพื้นฐานแนวคิด “หุ้นส่วนการดูแล” ประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่สถานบริการสุขภาพและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) การดูแลที่บ้าน (Home Care) เป็นบริการสำหรับผู้สูงอายุอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเหมาะกับผู้ป่วยสูงอายุที่อาการไม่รุนแรงและไม่สะดวกในการเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาล เป็นการลดค่าเดินทางของผู้ใช้บริการ และผู้สูงอายุส่วนมากพึงพอใจที่จะรับการรักษาพยาบาลที่บ้าน (สุภาณี อ่อนชื่นจิตร และฤทัยพร ตรีตรง. 2549 : 5) โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) เป็นโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุขาดผู้ดูแลช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ถูกทอดทิ้ง ถูกละเลย เพิกเฉย และผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง โดยอาศัยการสร้างอาสาสมัครจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือประชาชนในชุมชนที่สมัครใจทำหน้าที่เป็นผู้ให้การดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูผู้สูงอายุในชุมชน

3. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ในทำนองเดียวกันประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่

ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัด ไม่มีมลพิษ หรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งในปัจจุบันมีการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแล เป็นบริการในสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมความจำเป็น ด้านปัจจัย 4 รวมทั้งบริการด้านการรักษาพยาบาล กายภาพบำบัด ศาสนกิจ งานอดิเรก นันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม

4. สวัสดิการด้านการมีรายได้ หมายถึง ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนด งานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ และอุบัติเหตุต่างๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม หรือผิดกฎหมาย ประชาชนมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน นั้นๆ ประชาชนต้องได้รับรายได้ และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และยุติธรรม ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของตน ในรูปของสหภาพแรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติ หรือประชาชนทราบว่าไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องรายได้จากหน่วยงานหรือ องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการและกลไกด้านแรงงานสัมพันธ์ ต้องสามารถรองรับ ปัญหาและความต้องการของประชาชนด้านนี้ได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุน หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการมีงานทำและการมีรายได้ของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดทำโครงการที่ยึดหลักการให้ผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการกำหนดและตัดสินใจร่วมกันในการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุกันเอง

5. สวัสดิการด้านนันทนาการ หมายถึง ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้น ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ต้องไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหง หรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ รวมถึงการจัดตั้งชมรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่หลากหลาย ประกอบด้วย (1) ชมรมผู้สูงอายุ รูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ชมรมผู้สูงอายุเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความสนใจและมีอุดมการณ์ร่วมกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ และ สังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ ตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยมีสภาผู้สูงอายุและกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ แต่ผู้บริหารจัดการและดำเนินการหลัก คือ กลุ่มผู้สูงอายุเอง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในลักษณะเครือข่าย ทำให้งานด้านผู้สูงอายุเข้มแข็งมากขึ้น (2) ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ ตามที่ ศศิปพัฒน์ ยอดเพชร (2550 : 54) เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมขององค์กร ชุมชน

ผู้สูงอายุเพื่อจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ สังคม จิตและปัญญา โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือการใช้ชุมชนเป็นฐานในการให้บริการ การดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ และการจัดบริการแบบองค์รวม (3) ศูนย์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้สูงอายุ การบริการที่จัดให้ เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด ออกกำลังกาย ศาสนกิจ กิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนกิจกรรม ในวันสำคัญต่าง ๆ (4) ศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัด เป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของตนเอง โดยมีวัดหรือสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม และ (5) กองทุนผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนอุดหนุน โครงการสำหรับองค์กรของผู้สูงอายุหรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุเพื่อคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุ ให้มีศักยภาพ มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

6. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบคลุม หมายถึง ผู้ดูแลและการคุ้มครอง มีศูนย์บริการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. สวัสดิการด้านการบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ตามควรแก่อัตภาพ

อย่างไรก็ตามรัฐสวัสดิการหมายถึงรัฐชาติหรือสังคมที่มีบทบาทความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ เช่นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย เศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น รัฐสวัสดิการเป็นการสร้างความผาสุกให้ประชาชนโดยรัฐเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก รัฐสวัสดิการเป็นทางเลือกในการตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยไม่จำเป็นต้องใช้รัฐที่มีการปกครองในลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมและประชาชน โดยยังคงระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และระบอบการปกครองประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วย

1. แนวคิดรัฐสวัสดิการ (Welfare State)

เป็นแนวคิดที่สังคมไทยลอกเลียนแบบมาใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยนำแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้วางความเชื่อของรัฐบาลไทยที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมระบบเสรีนิยมประชาธิปไตยเช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจ การจัดสวัสดิการจึงเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนที่ต้องรับผิดชอบเอง ระบบเสรีนิยมที่ใช้กลไกตลาด (Marketing System) มากำหนด รัฐจะเข้ามาจัดการเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแล ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เท่านั้น รูปแบบสวัสดิการที่ปรากฏต่อบริการผู้สูงอายุจึงเป็นแบบเก็บตก (Residual Model) บริการที่จัดให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นการจัดให้ตามความจำเป็น (Needs) พื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ขณะเดียวกัน

รัฐก็รับแนวคิดรัฐสวัสดิการของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ว่า รัฐมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนทุกคน ดังจะเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย ปี พ.ศ. 2540 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความขัดแย้งของแนวคิดรัฐสวัสดิการที่สำคัญ คือ รัฐจะรับผิดชอบสวัสดิการเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส กลุ่มชายขอบหรือผู้สูงอายุทุกคนที่รัฐต้องดูแล

รูปแบบบริการแบบเก็บตก (Residual Model) มีอิทธิพลต่อการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุโดยเริ่มจากปี พ.ศ. 2486 ที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราขึ้นเป็นครั้งแรกที่บางแค กรุงเทพมหานคร ภายใต้ต้นนโยบายการสร้างชาติของรัฐ บริการที่รัฐจัดให้จึงเป็นแบบประชาสงเคราะห์ (Public Assistance) โดยใช้แนวคิดการจัดบริการสังคมลักษณะสถาบันของรัฐ (Institutional Model) ที่ให้กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ทำหน้าที่ดูแลจัดบริการสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ บริการที่สะท้อนแนวคิดที่ชัดเจน เช่น บริการสังคมในชุมชน สถานสงเคราะห์ เบี้ยยังชีพ

2. แนวคิดการลดการพึ่งพาบริการของรัฐ (Deinstitution Approaches)

รัฐเริ่มนำแนวคิดการลดการพึ่งพาบริการจากรัฐ (Deinstitutional Approaches) มาใช้ โดยรัฐจะจัดบริการที่จำเป็นให้กับผู้สูงอายุในครอบครัว ชุมชน โดยผู้สูงอายุไม่ต้องเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ ลักษณะบริการที่รัฐนำมาใช้ได้แก่ บริการเบี้ยยังชีพต่อคนเดือนละ 200 บาท และเพิ่มเป็นเดือนละ 300 บาทต่อคน ช่วง 6 เดือน จากโครงการเมียชวาปี พ.ศ. 2542 ซึ่งบริการดังกล่าวจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุลงมาจากการเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ของผู้สูงอายุเท่ากับ 28,200 บาทต่อปี มาเหลือเพียง 2,400 บาทต่อคนต่อปี ในการบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

แนวคิดการจัดบริการของสถานสงเคราะห์และเบี้ยยังชีพ รัฐได้นำแนวคิดสวัสดิการสังคมตะวันตกมาใช้ โดยเน้นการให้บริการเชิงปัจเจกบุคคล (Individual) แบบให้เปล่า (Public Assistance) มาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการใช้แบบ mean-test หากคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการช่วยเหลือ โดยรัฐเรียกคนกลุ่มนี้ว่าเป็น “ผู้สูงอายุที่ยากไร้ ไม่มีผู้ดูแล” ซึ่งในความเป็นจริงผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังอยู่กับครอบครัว เครือญาติ และชุมชนได้ แม้ว่าจะไม่รับบริการจากรัฐ แนวคิดดังกล่าวจึงอาจจะไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ประเด็นที่ว่า “ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าของครอบครัวและสังคม” (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560 : 33 – 35)

3. แนวคิดการจัดสวัสดิการแบบรวมในชุมชน (Collective Welfare)

แนวคิดการจัดสวัสดิการแบบรวมในชุมชน ตามที่ คีรีบุณ จงวุฒิเวศย์ (2556 : 149 อ้างอิงจาก สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560 : 35) เกิดขึ้นจากความต้องการความสนใจ และการสร้างความมั่นคงในชีวิตของ

ผู้สูงอายุเอง คือ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ในหมู่บ้าน เป็นกองทุนสวัสดิการรวมของหมู่บ้านเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นการรวมกลุ่มของคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ที่ต้องการช่วยเหลือคนในหมู่บ้านเมื่อตาย โดยการเก็บคนละ 10 หรือ 20 บาท และมอบให้ญาติผู้ตายทันที ผู้สูงอายุถือว่าเป็นการทำบุญช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ขณะที่กลุ่ม/สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ที่รัฐมอบให้ กองความมั่นคงทางสังคม กรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้ดูแลจะให้ความสำคัญกับการดำเนินตามพระราชบัญญัติฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. 2541 ควบคุมการโอนเงิน และผลประโยชน์ที่สมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์จะได้รับ ซึ่งผู้สูงอายุและสมาชิกส่วนใหญ่มองว่า การเป็นสมาชิกของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จะเป็นภาระในการจ่ายเงิน แนวคิดการจัดสวัสดิการแบรวมในชุมชน (Collective Welfare) ของไทยก็คือ อุดมการณ์ของกลุ่มเฟเบียน (Fabian) จะเชื่อในระบบคอมมูน (Commune) รวม โดยทุกคนจะต้องนำผลผลิตมารวมไว้ส่วนกลาง และจะมีการจัดสรรทรัพยากรให้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันทุกด้าน แต่กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ในหมู่บ้านจะเป็นการตั้งโดยกำหนดวัตถุประสงค์เป็นหลักประกันความมั่นคงทางสังคมกับผู้สูงอายุเมื่อตายเท่านั้น

ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2553 (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี. 2553 : 9 - 12) ได้กำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 อันเป็นการกำหนดให้กระทรวง ทบวง กรม ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ ให้ดำเนินการรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านต่างๆ

ลำดับ ที่	สิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และ การสนับสนุน	หน่วยงานรับผิดชอบ
1.	การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วเป็นพิเศษ ตามมาตรา 11(1)	หน่วยงานที่ให้บริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ในสังกัด <ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงกลาโหม - กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ - กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	สิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และ การสนับสนุน	หน่วยงานรับผิดชอบ
2.	การศึกษาตามมาตรา 11(2)	- รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานที่ให้บริการทางการศึกษา
3.	การศาสนาตามมาตรา 11(2)	ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
4.	ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตาม มาตรา 11(2)	- กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม - สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ - กระทรวงสาธารณสุข - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5.	การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมตาม มาตรา 11(3)	หน่วยงานที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ใน สังกัด - กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์
6.	การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง สังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน ตามมาตรา 11(4)	หน่วยงานที่ให้บริการเกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพ ในสังกัด - กระทรวงแรงงาน - กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงมหาดไทย - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
		หน่วยงานที่ให้บริการด้านการพัฒนา ตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง สังคม การรวมกลุ่มใน ลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชนในสังกัด - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงวัฒนธรรม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	สิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และ การสนับสนุน	หน่วยงานรับผิดชอบ
7.	การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร หรือสถานที่ตามมาตรา 11(5)	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมโยธาธิการและผังเมือง - กระทรวงมหาดไทย - กรุงเทพมหานคร - เมืองพัทยา
8.	การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยใน ยานพาหนะตามมาตรา 11(5)	หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยใน ยานพาหนะ ในสังกัด <ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงคมนาคม - กรุงเทพมหานคร
9.	การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการ บริการสาธารณะอื่นตามมาตรา 11(5)	หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยใน การให้บริการสาธารณะอื่น ในสังกัด กระทรวงพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์
10.	การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความ เหมาะสมตามมาตรา 11(6)	หน่วยงานที่รับผิดชอบให้บริการ ยานพาหนะในสังกัด <ul style="list-style-type: none"> - กระทรวงคมนาคม - กรุงเทพมหานคร - รัฐวิสาหกิจ
11.	การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐตามมาตรา 11(7)	หน่วยงานในสังกัดกระทรวง ทบวง กรม องค์กรปกครอง และรัฐวิสาหกิจ ที่จัดเก็บค่าเข้าชมสถานที่ส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	สิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และ การสนับสนุน	หน่วยงานรับผิดชอบ
12.	การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูก ทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้งตามมาตรา 11(8)	หน่วยงานที่รับผิดชอบในการ ช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตราย จากการถูกทารุณกรรมหรือถูก แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วย กฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง ในสังกัด - กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงยุติธรรม - สำนักงานอัยการสูงสุด - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี สถานสงเคราะห์คนชราอยู่ในความ รับผิดชอบ
13.	การให้คำแนะนำ ปกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง ในทางคดีตามมาตรา 11(9)	หน่วยงานที่มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรึกษาหรือดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง ในทางคดี ในสังกัด - กระทรวงยุติธรรม - สำนักงานอัยการสูงสุด - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
14.	การให้คำแนะนำ ปกษา ดำเนินการอื่น ที่เกี่ยวข้อง ในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัวตามมาตรา 11(9)	หน่วยงานที่มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรึกษา ดำเนินการอื่น ที่เกี่ยวข้องใน ทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว ใน สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	สิทธิที่ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และ การสนับสนุน	หน่วยงานรับผิดชอบ
15.	การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตาม ความจำเป็นอย่างทั่วถึงตามมาตรา 11(10)	หน่วยงานที่มีหน้าที่การสงเคราะห์ที่ พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม ใน สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์
16.	การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและ เป็นธรรมตามมาตรา 11(11)	หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการ สงเคราะห์เบี้ยยังชีพ ในสังกัดองค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น
17.	การจัดบริการสถานที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬา และนันทนาการ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุ แห่งชาติประกาศกำหนดตามมาตรา 11(13)	หน่วยงาน ที่จัดบริการ สถานที่ ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมกีฬาและ นันทนาการ ในสังกัด
18.	การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และการจัด กิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ตามที่ คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศกำหนดตาม มาตรา 11(13)	หน่วยงานที่จัดบริการด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ แห่งชาติ และการจัดกิจกรรมด้าน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ใน สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม
19.	การประชาสัมพันธ์ให้ทราบเกี่ยวกับสิทธิที่ได้รับ ตามที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติประกาศ กำหนดตามมาตรา 11(13)	สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์

2.3 รูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในต่างประเทศ

1. ประเทศแคนาดา

ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการดูแลผู้สูงอายุในประเทศแคนาดา ได้แก่ รัฐบาลในแต่ละมณฑล ซึ่งมีอำนาจในการออกกฎหมายและจัดตั้งหน่วยงานการควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม กระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้รัฐบาลกลางของแคนาดา ถือเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลและติดตามตรวจสอบเกี่ยวกับสุขภาพและสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในประเทศ ทั้งนี้การจัดบริการสวัสดิการและดูแลผู้สูงอายุในประเทศแคนาดา แบ่งเป็น 7 เรื่องสำคัญ ประกอบด้วย

1) เรื่องสุขภาพ เช่น การจัดให้มีการเยี่ยมดูแลจากทีมแพทย์และพยาบาล โดยอาจเป็นบริการชั่วคราวหลังจากการฟื้นฟูจากโรงพยาบาล หรือการเยี่ยมดูแลอย่างต่อเนื่องหากมีความจำเป็น ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายโดยรวมสำหรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอยู่ที่ประมาณ 53.2 พันล้านดอลลาร์ในปี 2008 และ 60.8 พันล้านดอลลาร์ในปี 2010 คิดเป็นตัวเลขประมาณร้อยละ 44 ของงบประมาณรัฐบาล สำหรับการดูแลสุขภาพประชาชนทั้งหมด

2) เรื่องที่พักอาศัย เช่น การให้เงินช่วยเหลือสำหรับที่พัก รวมทั้งค่าเช่าบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่เข้าข่ายตามหลักเกณฑ์การจัดหาสถานที่อยู่อาศัยที่จัดไว้เฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ประสงค์ หรือไม่สามรถอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง

3) เรื่องการเดินทาง เช่น การให้ส่วนลดค่าโดยสารในการเดินทาง การจัดระบบขนส่งพิเศษสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเดินทางได้สะดวก เป็นต้น

4) เรื่องการเงิน ได้แก่สวัสดิการในรูปแบบของบำนาญและเงินช่วยเหลือ ทั้งนี้ระบบบำนาญของแคนาดาเริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1966 โดยหลักประกันรายได้เมื่อเกษียณอายุ

5) เรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิต ได้แก่ การดูแลเกี่ยวกับสุขอนามัยและกิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุ เช่น การอาบน้ำ การขับถ่าย การแต่งตัว การทำความสะอาดบ้าน รวมไปถึงการซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภค และการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

6) เรื่องความมั่นคงส่วนตัว ได้แก่การบริการดูแลด้านความปลอดภัย เช่น การดูแลบ้าน รวมไปถึงการรับส่งและติดตามผู้สูงอายุไปยังสถานที่นัดหมาย และการทำธุรกรรมทางการเงิน เป็นต้น

7) เรื่องอื่นๆ เช่น การให้ข้อมูลทางโทรศัพท์และสอบถามบริการสำหรับผู้สูงอายุ (BC Seniors' Line) หรือบริการส่งข้อความแจ้งเตือนหรือการ์ดให้ผู้สูงอายุเนื่องในโอกาสสำคัญ เช่น วันเกิด หรือวันครบรอบแต่งงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ การจัดสวัสดิการและการบริการดูแลผู้สูงอายุ ได้รับงบประมาณมาจากรายได้ของรัฐบาลกลางและรัฐบาลระดับจังหวัด ซึ่งแหล่งหลักมาจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเพื่อการบริโภค

2. ประเทศสวีเดน

สวีเดนเป็นประเทศที่มีระบบรัฐสวัสดิการที่ดีมากและเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สาเหตุหลักที่สวีเดนสามารถจัดสวัสดิการสังคมได้ดีเนื่องจากการจัดเก็บภาษีเพื่อสวัสดิการสังคมในอัตราก้าวหน้าที่สูงถึงประมาณร้อยละ 40 ของเงินเดือน และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนใกล้เคียงกัน

ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดบริการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุสามารถแบ่งออกได้ 3 ระดับ ได้แก่

1) รัฐสภา คือ ผู้รับผิดชอบในระดับชาติมีหน้าที่รับผิดชอบในการออกกฎหมายและควบคุมการให้บริการ โดยมีการให้บริการผ่านหน่วยงานกลางที่เรียกว่า “สุขภาพและสวัสดิการแห่งชาติ” (The National Board of Health and Welfare)

2) สภามณฑลหรือสภาระดับภูมิภาค คือ ผู้รับผิดชอบในระดับภูมิภาค มีหน้าที่รับผิดชอบ การให้บริการด้านสุขภาพ และการสาธารณสุขแก่ประชาชนในพื้นที่ระดับภูมิภาค

3) สภามณฑล คือ ผู้รับผิดชอบในระดับท้องถิ่น มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องการให้บริการด้านสังคมในระดับท้องถิ่น

จากข้อมูลในอดีต พบว่าค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลผู้สูงอายุอยู่ที่ 80.3 พันล้านโครน ในปี ค.ศ. 2006 และ 91.8 พันล้านโครน ในปีค.ศ. 2008 โดยที่ประมาณร้อยละ 4 ของค่าใช้จ่ายมาจากการเก็บค่าบริการจากผู้ป่วย ส่วนที่เหลือมาจากภาษีรายได้ท้องถิ่นและเงินอุดหนุนจากรัฐบาล สำหรับในส่วนของเทศบาลนั้นมีที่มาของงบประมาณที่นำมาจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุจาก 3 แหล่ง ดังนี้

- 1) ภาษีทางตรง ได้แก่ ภาษีรายได้ท้องถิ่น
- 2) เงินช่วยเหลือหรืออุดหนุนจากรัฐบาลกลาง
- 3) เงินค่าธรรมเนียมการบริการที่เก็บจากผู้เข้ามาใช้บริการในระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้การจัดบริการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในประเทศสวีเดน ครอบคลุมบริการต่อไปนี้

1) การให้บริการดูแลสุขภาพและการดูแลระยะยาว ตั้งแต่ ค.ศ. 2003 ทุกคนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพในการเลือกการดูแลสุขภาพอย่างเป็นอิสระ นั่นคือ ผู้ป่วยสามารถที่จะเลือกโรงพยาบาล ที่ใดก็ได้ในประเทศในเงื่อนไขตามกรอบการรักษาที่สภาเขตกำหนดไว้

2) มีระบบการรับบริการเมื่ออยู่ที่บ้าน แนวคิดหลักของแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในสวีเดนทุกวันนี้คือ ผู้สูงอายุจะต้องเปิดตัวต่อการอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองให้นานที่สุด

3) การบริการขั้นปฐมการให้การดูแลและบริการ เช่น การซื้อของให้การทำ ความสะอาดบ้าน การทำอาหาร การซักผ้า บริการอาหาร การเตือนความปลอดภัย และการดูแลประจำวันครอบคลุมการดูแลสุขภาพที่สามารถอยู่ในบ้านของตนเอง ผู้สูงอายุจะอยู่ในบ้านของตนเองจนกว่าจะสิ้นสุดของชีวิต และในกรณีที่น่าหนักก็ได้รับการดูแลสุขภาพและการดูแลทางสังคมในบ้านของตน

4) การดูแลผู้สูงอายุในช่วงเวลากลางวัน หน่วยบริการตอนกลางวันได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อผู้สูงอายุซึ่งมีโรคประจำตัวหรือเผชิญกับภาวะสมองเสื่อม โดยมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ ในช่วงเวลาที่ผู้สูงอายุต้องการให้ครอบครัวพักผ่อนบ้างตามเวลาที่กำหนด

5) การเตือนความปลอดภัยส่วนบุคคล

6) การพักอาศัยระยะสั้น การดูแลระยะสั้นจะใช้สำหรับการฟื้นฟูสมรรถภาพ และให้การพยาบาลหลังจากอยู่ในโรงพยาบาล

7) จัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลสุขภาพของเทศบาล และสภามณฑลจะต้องมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติการแพทย์ และสุขภาพ

8) การปรับตัวที่บ้าน การจัดสรรเงินทุนสำหรับการปรับตัวที่อยู่อาศัยช่วยให้ผู้สูงอายุ สามารถปรับตัวในบ้านของตน ทั้งนี้เทศบาลสามารถกำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้บ้านของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

9) บริการขนส่ง ผู้สูงอายุซึ่งไม่สามารถใช้บริการขนส่งสาธารณะตามปกติมีสิทธิได้รับการบริการขนส่ง รูปแบบที่พบบ่อยที่สุดของการขนส่ง ได้แก่ แท็กซี่ รวมไปถึงรถพิเศษในบางครั้ง

10) ที่อยู่อาศัยพิเศษ เทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบดูแลผู้ซึ่งไม่สามารถอาศัยอยู่ในบ้านของตนเองได้

11) การดูแลครอบครัว ในบางครั้งอาจมีการให้ผลตอบแทนทางการเงินสำหรับสมาชิก ในครอบครัวที่ให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวของตน

12) บริการประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ เทศบาลสามารถจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การเปลี่ยนผ้าปูที่นอนทำความสะอาดและซักผ้า โดยเทศบาลเป็นผู้กำหนดค่าบริการ แต่ต้องไม่สูงกว่าค่าใช้จ่ายของเทศบาล

13) ระบบบำนาญ

นอกจากนี้สำหรับผู้ที่ทำงานในสวีเดน มีสิทธิได้รับประโยชน์จากกองทุนผู้สูงอายุ (Old Age Pension) หลังจากอายุครบ 60 ปี จำนวนเงินสวัสดิการที่ได้รับจะขึ้นอยู่กับรายได้เงินสทบที่จ่ายเข้ากองทุน และปีที่เริ่มต้นรับสิทธิประโยชน์จากกองทุนสำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำงานในสวีเดนแต่อยู่ในสวีเดนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี จะสามารถได้รับสิทธิประโยชน์จากกองทุนที่เรียกว่า “Guarantee Pension” โดยจำนวนเงินสวัสดิการจะขึ้นอยู่กับจำนวนปีที่อาศัยอยู่ในสวีเดน หากอาศัยอยู่เป็นเวลา ตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จะได้รับผลประโยชน์เต็มจำนวน อย่างไรก็ตามจะต้องมีอายุครบ 65 ปีจึงจะเริ่มรับสิทธิประโยชน์จาก Guarantee Pension ได้ผู้สูงอายุที่มีอายุครบ 65 ปีและได้ใช้สิทธิประโยชน์ จากกองทุนผู้สูงอายุหมดแล้ว สามารถขอเงินช่วยเหลือค่าบ้าน หรือ “Housing Supplement” เพิ่มเติมได้อีก สำหรับผู้ที่ไม่เข้าข่ายรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนผู้สูงอายุสามารถขอเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่าย เพื่อยังชีพ หรือ “Maintenance Support” แทนได้

3. ประเทศออสเตรเลีย

บริการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในประเทศออสเตรเลีย ประกอบด้วย

1) หลักประกันรายได้ ได้แก่

1.1) เงินบำนาญผู้สูงอายุ (Old Age Pension)

- รัฐบาลนำเงินมาจ่ายให้ผู้เกษียณอายุ (ผู้ชายอายุ 65 ปีขึ้นไป และผู้หญิงอายุ 60 – 65 ปีขึ้นไป) ในอัตราคงที่ โดยจะปรับปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ
- ผู้ที่ต้องการใช้สิทธิต้องยื่นเรื่องให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาคุณสมบัติ

ก่อน

- เงินส่วนนี้จะเป็นรายได้หลักของผู้เกษียณอายุชาวออสเตรเลีย

1.2) เงินออมภาคบังคับ Superannuation Guarantee

- ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 นายจ้างต้องจัดสรรเงินร้อยละ 9 ของค่าจ้างเข้าระบบ Superannuation Guarantee ตามบัญชีรายบุคคลของลูกจ้าง โดยลูกจ้างสมทบเงินหรือไม่ก็ได้

- ลูกจ้างสามารถเลือกกองทุนที่จะนำเงินส่วนนี้ไปลงทุนได้

- ระบบนี้ครอบคลุมแรงงานอายุ 18 – 70 ปี ที่มีรายได้ต่อเดือน 450 ออสเตรเลีย ดอลลาร์หรือมากกว่า Superannuation Guarantee

- เกษียณอายุเมื่ออายุ 55 ปี (และจะค่อยๆ ปรับเป็น 60 ปี ในช่วง ค.ศ. 2015 –

2025)

- ผู้เกษียณอายุสามารถเลือกรับเงินรายปีหรือเงินก้อนก็ได้

- แรงงานร้อยละ 90 ในออสเตรเลียอยู่ในระบบนี้

2) ด้านสวัสดิการทางสังคม

ประชากรผู้สูงอายุ (Senior Citizen) คือผู้สูงอายุที่ถือสัญชาติออสเตรเลียมีอายุเกิน 60 ปีและผู้อยู่อาศัยถาวร (ถือสัญชาติอื่น) ที่อายุเกิน 60 ปี และได้อยู่อาศัยในออสเตรเลียแล้วเกิน 10 ปีสามารถขอ 'บัตร' หลักฐานแสดงความเป็นผู้สูงอายุได้ตามที่ทำการเทศบาลท้องถิ่น (Council) บัตรนี้เป็นบัตรตลอดชีพ มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถใช้ขอลดราคาได้ เช่น ค่า น้ำ ค่าไฟ ค่าแก๊ส ค่าคูปอง ค่าโดยสารรถประจำทางในเขตเมือง ได้แก่ รถไฟ รถราง รถเมล์และยัง ได้สิทธิ เดินทางโดยรถไฟไปต่างเมืองในรัฐฟรี 1 เที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้ ต้นปีทางการจะส่งเอกสาร เรื่องสำคัญ เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ต้องการให้ผู้สูงอายุ รับรู้รวมทั้งรายการต่างๆ ที่จัดให้ผู้สูงอายุในปีนั้น เช่น สัปดาห์ผู้สูงอายุ (Senior Week) เป็นต้น พร้อมหนังสือเล่มเล็กมีรายชื่ออาคารร้านค้า บริการ ต่าง ๆ ตั้งแต่ที่พักตากอากาศ ร้านทำแว่นตา ไปจนถึงร้านอาหารที่ยินดีลดราคาให้ผู้สูงอายุที่มี สังกะหริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์รวมแล้วอยู่ในระดับที่รัฐ จัดว่าเป็นผู้มีฐานะดีจะได้รับการ ช่วยเหลือบริการทั้งจากภาครัฐและเอกชนตามสิทธิทุกอย่าง ส่วนผู้สูงอายุ ที่มีฐานะต่ำกว่ารัฐจะ ช่วยเหลือทางการเงิน โดยให้เป็น เงินบำนาญ/เงินสงเคราะห์ (Pensioner)

3) ด้านสุขภาพ

การดูแลเรื่องสุขภาพและโรครักษาเจ็บ รัฐบาลจะมีจดหมายเรียกตามวาระ เช่น ให้ไปฉีดวัคซีน ตรวจมะเร็งเต้านม มะเร็งปากมดลูก มะเร็งลำไส้ การเจ็บป่วยธรรมดา การเจ็บป่วย ฉุกเฉินที่เกี่ยวกับ 'โรคชราภาพ' คือเกิดขึ้นกับคนแก่ส่วนใหญ่ เช่น นัยน์ตาแห้งความดันโลหิตสูง ไชมันในเลือดสูง เป็นต้น การขอรับการตรวจ เช่น เจาะเลือดตรวจร่างกายประจำปี X-Ray กระดูก สแกนสมอง อุบัติเหตุ/อาการเจ็บป่วยสาหัส การผ่าตัดที่ไม่ใช่กรณีฉุกเฉิน เช่น การผ่าตัดเปลี่ยนขา การผ่าตัด 20 เปลี่ยนสะโพก เป็นต้น รัฐจะดูแลและจ่ายค่ารักษาพยาบาลเหล่านี้ทั้งหมด ส่วนค่าyarรัฐ จะช่วยเหลือ ค่าใช้จ่ายเพียงบางส่วน

4) สวัสดิการอื่นๆ

เนื่องจากรัฐสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเลี้ยงสุนัขเพื่อบำรุงสุขภาพกาย สุขภาพใจ และ อารมณ์ จึงอนุมัติให้เลี้ยงได้ไม่เกิน 2 ตัว ในประเทศออสเตรเลียการเลี้ยงสุนัขต้องขึ้นทะเบียนและ ต้องเสียค่าทะเบียนเป็นรายปีซึ่งกรณีผู้สูงอายุจะได้ส่วนลดค่าทะเบียนสุนัข อีกทั้งรัฐได้จัด สวัสดิการช่วยเหลือ โดยให้ส่วนลดด้านสาธารณูปโภค เช่น ค่าโทรศัพท์ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊ส เป็นต้น

ผู้สูงอายุที่อายุเกิน 90 ปี จำนวนไม่น้อยยังคงขับรถอยู่ กล่าวคือ เมื่ออายุเกิน 80 ปี ไบซ์บีห์หมดอายุถ้าผู้สูงอายุต้องสอบข้อเขียนใหม่ จะมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกทำให้ถึงที่บ้าน โดยทดสอบให้อ่านคำถามและให้ตอบ พาแพทย์มาตรวจวัดสายตา พร้อมถ่ายรูปไปด้วย ถ้าเห็นว่า

ยังสามารถจับได้จะส่งใบจับขี้ใบใหม่มาทางไปรษณีย์ใบจับซึ่งจะมีรูปเจ้าของติด ซึ่งสามารถใช้แทนบัตรประจำตัวประชาชนได้

4. ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีสวัสดิการด้านหลักประกันรายได้ผ่านระบบบำนาญแบบสมัครใจ โดยเป็นการออมในลักษณะของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ดำเนินการโดยกองทุนบำนาญสำหรับลูกจ้าง (บริษัทเอกชน) และกองทุนบำนาญแห่งชาติ (ภาครัฐบาล) ซึ่งระบบบำนาญ ประกอบด้วย

1) บำนาญพื้นฐาน (Basic Pension)

1.1) เป็นระบบแบบ PAYGO คือ มีการกำหนดประโยชน์ทดแทนแน่นอน การเก็บเงิน สมทบ และจ่ายประโยชน์ทดแทนในอัตราเดียวโดยไม่อิงกับรายได้

1.2) ปัจจุบันผู้ประกันตนจะถูกหักเงินจำนวน 13,860 เยน (Yen)/เดือน และผู้มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนต้องมีอายุ 65 ปีขึ้นไป และจ่ายสมทบมาไม่ต่ำกว่า 25 ปี (ผู้ประกันตนสามารถขอรับประโยชน์ทดแทนได้ตั้งแต่อายุ 60 ปี ในอัตราร้อยละ 70 ของเงินที่จะได้รับเมื่ออายุครบ 65 ปี และสามารถเลื่อนการรับเงินได้ไปจนถึงอายุ 70 ปี ซึ่งจะได้รับเงินจำนวนร้อยละ 142 ของเงินที่ได้รับเมื่อ อายุครบ 65 ปี)

2) บำนาญที่เกี่ยวกับรายได้ (Income-related Pension)

2.1) เป็นระบบ Defined Benefit ที่เรียกเก็บเงินจากลูกจ้างหรือพนักงานในบริษัท ที่มีจำนวนลูกจ้างตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ลูกจ้างภาครัฐบาล ครูและพนักงาน โรงเรียนเอกชน ภายใต้ การกำกับดูแลของ The National Government Employees' Mutual

2.2) ผู้ประกันตนในปัจจุบันจ่ายเงินเข้าระบบในอัตรา 142.88 เยน/รายได้ 1,000 เยน

ช่วงเริ่มต้นระบบบำนาญ ญี่ปุ่นได้กระจายอำนาจให้กลุ่มแม่บ้านและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการเก็บเงินสมทบ โดยอนุญาตให้หักเงินบางส่วนเป็นค่าบริหารจัดการ ทำให้อัตราเก็บเงินสมทบค่อนข้างดีมาก ต่อมาเปลี่ยนระบบจัดเก็บ โดยรวมการบริหารไว้ที่ส่วนกลาง และให้ Social Insurance Agency (SIA) เป็นผู้บริหารจัดการเก็บของทั้งประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. 2555 : 30 – 36

อย่างไรก็ดี แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีความหลากหลายในแง่ของการวิจัยตามบริบทพื้นที่ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์แนวคิด/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้าน “การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ” เพื่อค้นหาแนวคิดที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด โดยทำการสรุปเป็นตาราง

ตารางที่ 2 แสดงงานวิจัยที่ศึกษาด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ลำดับ	รายการ	ด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ สาธารณสุข	ด้านรายได้ / การมีงาน ทำ	ด้านที่พักอาศัย	ด้านนันทนาการ	ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว	การส่งเสริมบริการสุขภาพ เชิงป้องกัน	ด้านสิ่งแวดล้อม	การศึกษาระยะยาว	ด้านความปลอดภัย ในชีวิตประจำวัน	หมายเหตุ
1	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน ตำบลในเขต อ. โกรกพระ จ. นครสวรรค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	ม.ขอนแก่น ศึกษาอิสระ
2	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลนคร พิษณุโลก (ศราวดี, 2556)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	ม.นครสวรรค์ วิทยานิพนธ์
3	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ของเทศบาล ต.ร่วมเมือง อ.เมือง จ.พัทลุง (จรินทร์ภรณ์, 2553)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	ม.ขอนแก่น ศึกษาอิสระ
4	การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหาร ส่วน ต.ค้อทอง อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี (เกรียงไกร, 2554)	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	-	ม.ขอนแก่น ศึกษาอิสระ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	ด้านสุขภาพและการพยาบาล/ สาธารณสุข	ด้านรายได้ / การมีงานทำ	ด้านที่พักอาศัย	ด้านนันทนาการ	ด้านความมั่นคงทางสังคม/ ครอบครัว	การสร้างบริการทางสังคมและ เครือข่าย	ด้านสิ่งแวดล้อม	การศึกษาและข่าวสาร	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
5	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ต.นา บอน อ.นาบอน จ.นครศรีธรรมราช (สุชาดา, 2554)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	ม.ขอนแก่น ศึกษาอิสระ
6	การพัฒนาการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุ ต.โนนเมือง อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู (วัลลัสดา, 2552)	-	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	มรภ.อุดรธานี วิทยานิพนธ์
7	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วน ต.สะเอะ อ.กรงปินัง จ.ยะลา (มะกรී, 2553)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	ม.ขอนแก่น ศึกษาอิสระ
8	รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาล	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	-	ม.เชียงใหม่

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	ด้านสุขภาพและการพยาบาล/ สาธารณสุข	ด้านรายได้ / การมีงานทำ	ด้านที่พักอาศัย	ด้านนันทนาการ	ด้านความมั่นคงทางสังคม/ ครอบครัว	การสร้างบริการทางสังคมและ เครือข่าย	ด้านสิ่งแวดล้อม	การศึกษาและข่าวสาร	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
9	ต.หนองตองพัฒนา อ.หางดง จ.เชียงใหม่ (ธารา, 2555) การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ต.ลำทับ อ.ลำทับ จ.กระบี่ (วันชัย, 2555)	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	ศึกษาอิสระ มรภ.วไลย อลงกรณ์ ศึกษาอิสระ
10	ยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาล ต.อรัญญิก อ.นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา (มณฑาทิพย์, 2553)	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	มรภ.พระนครศรี อยุธยา ศึกษาอิสระ
11	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาล	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	ม.ขอนแก่น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล/ สาธารณสุข	ด้านรายได้/ การมีงานทำ	ด้านที่พักอาศัย	ด้านนันทนาการ	ด้านความมั่นคงทางสังคม/ ครอบครัว	การสร้างบริการทางสังคมและ เครือข่าย	ด้านสิ่งแวดล้อม	การศึกษาและข่าวสาร	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
12	ต.แหลมฉบัง อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี (จินดา, 2551) ความต้องการของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการ สังคมในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสะเดา อ.สะเดา จ.สงขลา (รัชนีกรณ์, 2554)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	ศึกษาอิสระ ม.สงขลานครินทร์ สารนิพนธ์
13	การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ (เบ็ยยังชีพ) ในเขต ชุมชนเมือง กรณีศึกษา:เทศบาล ต.ชนแดน อ.ชน แดน จ.เพชรบูรณ์ (สมชาย, 2551)	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	ม.ขอนแก่น ศึกษาอิสระ
14	ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสังคมของ ผู้สูงอายุในเขตชนบท	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	-	ระพีพรรณ คำหอม (2547)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	ด้านสุขภาพและการบริการสุขภาพ สาธารณสุข	ด้านรายได้ / การมีงานทำ	ด้านที่พักอาศัย	ด้านนันทนาการ	ด้านความมั่นคงทางสังคม/ ครอบครัว	การสร้างบริการทางสังคมและ เครือข่าย	ด้านสิ่งแวดล้อม	การศึกษาและข่าวสาร	ด้านความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	หมายเหตุ
15	การรับรู้และบทบาทของเทศบาลตำบลที่มีต่อการ จัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ จ.ชลบุรี	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	วารสารการเมือง การบริหาร และ กฎหมาย	
16	กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	หน่วยงานของรัฐ	
17	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2548)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	หน่วยงานของรัฐ	

จากตารางข้างต้น ที่ผู้วิจัยได้สรุปและจำแนกรูปแบบสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อนำมาใช้เป็นทฤษฎีและแนวความคิดในการวิจัย โดยครอบคลุม 6 ด้าน ประกอบด้วย

1. สวัสดิการด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาระบบการศึกษามีบริการทางการศึกษา ให้ผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ ทักษะ และมีการจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

2. สวัสดิการด้านสุขภาพ การให้บริการสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยและการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม รวมถึงการรักษาพยาบาลที่ได้มาตรฐานทั่วถึง มีประสิทธิภาพ มีสิทธิเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่ผู้สูงอายุ

3. สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง เป็นการช่วยเหลือและส่งเสริมให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามแก้อัตภาพของแต่ละบุคคล มีการจัดหาที่อยู่สำหรับผู้สูงอายุที่ไร้ที่อยู่อาศัย เช่น การจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราเพื่อมีที่อยู่อาศัย

4. สวัสดิการด้านการมีรายได้ เป็นการส่งเสริมและช่วยเหลือให้ประชาชนมีงานทำและเกิดรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ โดยไม่เสี่ยงและไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลนั้นๆ

5. สวัสดิการด้านนันทนาการ เป็นการส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อให้เกิดความบันเทิง เพื่อสร้างความผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงการจัดตั้งชมรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่หลากหลาย

6. สวัสดิการด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว การจัดทำมีบริการสวัสดิการที่เกี่ยวกับศูนย์บริการสังคม การอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย ตลอดจนการคุ้มครองผู้สูงอายุด้านกฎหมาย สิทธิและสวัสดิการเพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

3. กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อพิทักษ์สิทธิ คุ้มครอง ดูแล สนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุครอบคลุมในทุกด้าน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. 2553 : 7-8) ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และยังรวมถึงการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา การมีงานทำและมีอาชีพที่เหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ที่ระบุว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านการบริหารทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ (2) ด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (3) ด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม (4) ด้านการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน (5) ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น (6) ด้านการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม (7) ด้านการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ (8) ด้านการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง (9) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว (10) ด้านการจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง (11) ด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (12) ด้านการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณีการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

2. ปณิญาผู้สูงอายุ

ในปีพุทธศักราช 2542 เป็นวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา ประกอบกับองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ รัฐบาล องค์การเอกชน ประชาชน และสถาบันต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ทำประโยชน์ในฐานะ "ผู้ให้" แก่สังคมมาโดยตลอด ดังนั้นจึงควรได้รับผลในฐานะเป็น "ผู้รับ" จากสังคมด้วย ปณิญาผู้สูงอายุไทยจึงเป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ซึ่งได้กำหนดสาระสำคัญไว้ดังนี้ (กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. 2542 : 1-16)

(1) ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และผู้พิการที่สูงอายุ (2) ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัว โดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับ บทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (3) ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย (4) ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า (5) ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้

ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ อนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ ตามคตินิยม (6) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในสังคม เป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดี และมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในชุมชน (7) รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (8) รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิคุ้มครองสวัสดิภาพและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ (9) รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูตเวทีและเอื้ออาทรต่อกัน

ทั้งนี้ ในรัฐบาลในสมัย พล.เอกเปรม ติณสูลานนท์ นอกจากจะอนุมัติให้วันที่ 13 เมษายน ของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุ แล้วยังได้เลือก "ดอกคำควน" เป็นสัญลักษณ์ของผู้สูงอายุด้วย สาเหตุที่เลือกดอกไม้ชนิดนี้เนื่องจากต้นคำควนเป็นพืชยืนต้นที่มีอยู่มากในสวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นต้นไม้ที่ให้ความร่มเย็น ลำต้นมีอายุยืน มีใบเขียวตลอดปีให้ร่มเงาดีและดอกมีสีนวล กลิ่นหอม กลีบแข็งไม่ร่วงง่าย เหมือนกับผู้ที่ทรงวิญญูที่คงคุณธรรมความดีงามไว้ให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลานตลอดไป นอกจากนั้นทางด้านพฤกษศาสตร์ ต้นไม้ชนิดนี้ยังใช้เป็นยาบำรุงหัวใจได้อีกด้วย ประการสำคัญ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงดำริให้จัดสวนนี้ขึ้น เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้สูงอายุ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

4.1. ผู้นำ

4.1.1 ความหมาย

ฟิดเลอร์ (Fiedler. 1976 : 431- 342) ผู้นำ คือ บุคคลที่กลุ่มได้มอบหมายหน้าที่ให้ควบคุม หรือประสานงานกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจของกลุ่ม

ดูบริน (Dubrin. 1998 : 140-147) ผู้นำ เป็น บุคคล ที่ ทำให้ องค์กร ประ สบ ความก้าวหน้า และบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำคือบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

ร็อบบิ้นส์ และ โคลเตอร์ (Robbins & Coulter, 2008 : 229) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้ที่มีความสามารถหรือศิลปินในการจูงใจให้ผู้อื่นคิดตามหรือปฏิบัติตาม

อนิวัช แก้วจางค์ (2552 : 191) ให้ความหมายของ ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดหรือการกระทำของบุคคลอื่น โดยสามารถโน้มน้าว ชักจูงหรือกระตุ้นให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เป็นที่สังเกตว่าองค์การที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการส่วนใหญ่จะมาจากกรณีพนักงานที่ให้ความรัก ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อผู้บริหาร ปัจจุบันจึงพบว่าแต่ละองค์การพยายามปลูกฝังและสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2550 : 7) ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมา หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่างๆ ในองค์กรต่างๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้นำจึงจะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และนำพาหน่วยงานไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2551 : 120) ผู้นำ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจจากสมาชิกในแต่ละสถานการณ์ เพื่อทำหน้าที่นำพาหมู่คณะให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้อำนาจที่เขามีในการโน้มน้าวและกระตุ้นให้สมาชิกปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

วิเชียร วิทยอุดม (2549 : 2) ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำ และต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถอันเกิดจากตัวของเขาเอง จนเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องของกลุ่มให้เป็นผู้นำและนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

โดยรวมแล้ว เห็นได้ว่ามีผู้ให้ความหมายของผู้นำ ไขว่มาก ซึ่งความหมายที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำในการดำเนินงานต่างๆ และสามารถนำกลุ่มดำเนินกิจกรรมได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์

4.1.2 ทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ (Trait Theories)

ปัจจุบันองค์กรและสังคมทุกระดับ ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ โดยเล็งเห็นว่าความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา ความคิดอ่าน และการปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้นำ สำหรับคำจำกัดความหรือความหมายของคุณลักษณะผู้นำ พบว่ามีนักวิชาการได้นำเสนอ โดยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เพลเลจรีโน และวารีนฮาการ์ (Pellegrino and Vanhagan, 1985 : 1) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร หมายถึง ศักยภาพทางความรู้หรือทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้จนสำเร็จ และคุณลักษณะของผู้บริหารคือสิ่งต่างๆ ในตัวผู้บริหารทั้งที่มีมาแต่กำเนิด และที่เกิดจากการเรียนรู้

ได้แก่ ความรู้ทั่วไป แรงจูงใจ ลักษณะนิสัย ภาพพจน์ที่มองตนเอง บทบาททางสังคม หรือความชำนาญเฉพาะของผู้บริหาร ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรปฏิบัติงานได้สำเร็จและได้ผลดีเยี่ยม

ลิเคิร์ท (Likert. 1956 : 98) กล่าวว่า ว่าคุณลักษณะผู้บริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความสามารถในการกระทำของคนที่เป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน มีความเข้าใจในระบบงานทุกอย่าง และยังคงเป็นผู้ที่มีความสามารถในงานทุกอย่าง ทุกงาน และเป็นผู้มีทัศนคติและ ติดตามงานได้ดี

สุเทพ พงศ์ศรีโรจน์ (2548 : 101) ได้กล่าวว่า “Trait” หรือ “คุณลักษณะ” หมายถึง คุณลักษณะ ที่ถูกปรุงแต่งต่างๆ เฉพาะรายบุคคล (Individual attributes) ประกอบด้วยพื้นฐานของบุคลิกภาพ ภาวะด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ (temperament) ความต้องการ (needs) แรงขับ (Motives) ค่านิยม (Values) เป็นบุคลิกภาพที่ค่อนข้างถาวร แสดงออกมาในแต่ละสถานการณ์ รวมไปถึงความมั่นใจ ในตนเอง (Self – confidence) วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional maturity) ความมั่นคงของอารมณ์ (Emotional stability) ระดับของพลัง (Energy level) และความสามารถในการทนทาน ต่อความเครียด (Stress tolerance) เป็นต้น

ดังนั้น คุณลักษณะผู้นำ จึงหมายถึง ศักยภาพทางความรู้หรือทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้จนสำเร็จ และเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน มีความเข้าใจในระบบงานทุกอย่าง และยังคงเป็นผู้ที่มีความสามารถในงานทุกอย่าง ทุกงาน และ ติดตามงานได้ดี

อย่างไรก็ดีต้องเข้าใจถึงคุณลักษณะต่างๆ ของผู้นำ โดยมีนักวิชาการกล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำตามบริบทที่แตกต่างกัน ดังที่โรบบินส์และโคลเตอร์ (Robbins & Coulter. 2008 : 230) กล่าวว่าคุณลักษณะพื้นฐานของผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องประกอบไปด้วย 1) มีความเฉลียวฉลาด 2) มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น 3) มีความรอบรู้ในงาน 4) มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง และ 5) มีความซื่อสัตย์สุจริตและซื่อตรง ทั้งนี้ผู้นำจะมีคุณลักษณะบางอย่างที่พิเศษโดดเด่นกว่าผู้ตาม และต้องสามารถเลือกใช้คุณลักษณะต่างๆ ให้ถูกกาลเทศะ หรือเหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย นอกจากนี้คุณลักษณะยังเป็นตัวกำหนดความแตกต่างระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่มีได้เป็นผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ขนาดของร่างกาย บุคลิกภาพ ระดับชั้นทางสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการพูด และความสามารถทางสังคม เป็นต้น

ขณะที่ สโตกคิลล์ (Stogdill. 1974 : 15 – 17 อ้างอิงจาก ธวัชชัย ขวงคำ. 2552 : 33) ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำ มีคุณลักษณะด้านกายภาพ 5 ประการ เช่น ความมีพลัง รูปร่าง ความสูง น้ำหนัก ความเฉลียวฉลาด คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ 16 ประการ เช่น ความสามารถในการปรับตัว ความกระตือรือร้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าหาญ คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน 6 ประการ เช่น ความคิดริเริ่ม ความต้องการ ความสำเร็จ ความมุ่งมั่น คุณลักษณะด้านสังคม

9 ประการ เช่น ความสามารถในการบริหาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความร่วมมือของสมาชิก เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ Goble ได้ศึกษาจากพฤติกรรมของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการบริหารหรือการจัดการ

ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์ (2551 : 123) กล่าวว่า ทฤษฎีลักษณะของผู้นำ เป็นแนวความคิดในช่วงเริ่มต้นของการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ โดยการศึกษาในช่วงนั้นได้อาศัยความเชื่อและข้อมูลต่างๆ ซึ่งถ่ายทอดมาจากอดีต ที่กล่าวถึงผู้นำและลักษณะเด่นของผู้นำ ในสมัยเริ่มต้นนั้นมีความเชื่อว่าผู้นำจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากธรรมดาทั่วไป หรือที่เรียกว่า “ทฤษฎีมหาบุรุษ (The Great Man Theory)” อาทิ Alexander แห่ง Macedonia, Cezar แห่ง โรมัน, Napoleon แห่งฝรั่งเศส, Joan of Arc, จินซีอ่องเต้แห่งจีน หรือพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย เป็นต้น โดยบุคคลต่างๆ ที่กล่าวมาจะมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความสนใจที่จะศึกษาว่า บุคคลบางคนเกิดมาเพื่อเป็นผู้นำ (Born to be Leader) และความเป็นผู้นำอาจจะถ่ายทอดได้ทางพันธุกรรม หรือผู้นำที่ดีจะมีลักษณะทางร่างกายหรือจิตใจแตกต่างจากคนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง หน้าตา ส่วนสูง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย และการแสดงออก

เป็นที่น่าเสียดายว่าจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น ไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่นอนถึงลักษณะของผู้นำได้ นอกจากนี้ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีลักษณะบางประการที่สามารถบ่งชี้ถึงความเป็นผู้นำ ก็ไม่แน่ว่าบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวจะเป็นผู้นำที่ดี โดยที่เราอาจจะกล่าวได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีลักษณะของผู้นำมีข้อจำกัดคือ (1) ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม แนวความคิดด้านลักษณะของผู้นำจะสนใจแต่ผู้นำและภาวะผู้นำ โดยมิได้ให้ความสำคัญต่อสถานการณ์และสมาชิกในกลุ่ม (2) ขาดข้อมูลสนับสนุนเชิงวิทยาศาสตร์ เนื่องจากอาศัยข้อมูลมาจากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ที่มีได้มีการยอมรับและยืนยันอย่างชัดเจน ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลยังมิได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และหลักการวิจัยเข้ามาประยุกต์ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและขาดความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามก็ดียังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่นอนตามหลักวิทยาศาสตร์ อีกทั้งเมื่อเวลาผ่านไปลักษณะต่างๆ ของผู้นำก็ได้เพิ่มมากขึ้น โดยมีบางลักษณะจะขัดแย้งกัน ในลักษณะบางประการที่พบในผู้นำก็สามารถพบได้ในบุคคลทั่วไป เป็นต้น

อนิวัช แก้วจางงค์ (2552 : 198) ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำอยู่ในช่วงปี 1940 – 1950 โดยการนำเสนอแนวคิดจำแนกให้เห็นคุณลักษณะเด่นซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลหรือคุณลักษณะของแต่ละบุคคล มี 6 ประการ ดังนี้

1) คุณลักษณะทางกายภาพ (Physical Characteristics) เป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความสูง น้ำหนัก รูปร่าง หน้าตาและพลัง เป็นต้น

2) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality Characteristics) เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น เช่น ยิ้มง่าย ร่าเริง สดชื่นแจ่มใส อารมณ์ดีตลอดเวลา ไม่เครียดและเคร่งขรึมจนบุคคลอื่นเกรงกลัวและไม่อยากเข้าใกล้ เป็นคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น คุณลักษณะเหล่านี้เรียกว่าลักษณะข่ม (Dominance) ซึ่งเป็นลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้และเป็นส่วนหนึ่งของการมีภาวะผู้นำ

3) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน (Task-related Characteristics) เป็นทักษะความสามารถส่วนบุคคลในการให้ความสนใจและใส่ใจต่อทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้องในงาน เช่น การใช้สติปัญญา การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและทักษะด้านเทคนิคการทำงาน เป็นต้น

4) คุณลักษณะด้านความเฉลียวฉลาด (Intelligence Characteristics) เป็นคุณลักษณะเด่นส่วนบุคคลที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ในทุกคน

5) คุณลักษณะทางสังคม (Social Characteristics) เป็นคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลหนึ่งสามารถเข้าหาบุคคลอื่นได้อย่างง่าย สามารถร่วมกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่นและสังคมอื่นได้อย่างน่าอัศจรรย์และได้รับการตอบรับอย่างเต็มที่ด้วยความเต็มใจ ในปัจจุบันพบว่าหากผู้นำมีสถานภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับดีด้วยแล้วยังสร้างความโดดเด่นให้กับผู้นำเพิ่มขึ้น

6) คุณลักษณะภูมิหลังทางสังคม (Background Characteristics) ภูมิหลังของแต่ละบุคคลย่อมมีความโดดเด่นและแตกต่างกัน จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นได้ง่าย เช่น ชาติตระกูล คุณงามความดีของบรรพบุรุษและรางวัลจากการทำความดี เป็นต้น

รัตติกกรณ จงวิศาล (2550 : 172) แนวคิดที่มีการศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่ในยุคแรกๆ คือ การศึกษาคุณลักษณะของผู้นำ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ เช่น บุคลิกภาพ แรงจูงใจ ค่านิยม และทักษะ แนวคิดนี้มีสมมติฐานว่าคนบางคนมีความเป็นผู้นำโดยธรรมชาติ ซึ่งได้สรุปคุณลักษณะผู้นำที่ดีไว้ ประกอบด้วย (1) ลักษณะทางกายภาพ เป็นผู้ที่แข็งแรง มีร่างกายสง่างาม (2) ภูมิหลังทางสังคม เป็นผู้ที่มีการศึกษา และมีสถานะทางสังคมดี (3) สติปัญญา เป็นผู้ที่มีสติปัญญา มีการตัดสินใจที่ดี มีทักษะในการสื่อความหมายและการพูด (4) บุคลิกภาพ เป็นผู้ที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง (5) ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน เป็นผู้ที่มีความปรารถนาจะทำดีที่สุด ปรารถนาที่จะรับผิดชอบไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน และ (6) ลักษณะทางสังคม เป็นผู้นำที่ปรารถนาจะร่วมมือกับคนอื่น มีเกียรติ และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและคนอื่น เข้าสังคมได้เก่ง มีความเฉลียวฉลาดในทางสังคม

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2550 : 93) อธิบายถึงแนวคิดผู้นำว่าคุณลักษณะของผู้นำมีความสำคัญ เช่น วินสตัน เชอร์ชิล, คานธี, นโปเลียน, มาร์ตินลูเธอร์คิง เป็นคุณลักษณะทางร่างกาย

ที่ทำให้เป็นผู้นำ แต่จากการศึกษาเรื่องผู้นำพบว่า การให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้นำลดน้อยลง ทำให้แนวคิดด้านคุณลักษณะของผู้นำเป็นที่ยอมรับเรื่อยมาตั้งแต่ปี 1904 – 1948 ได้ค้นพบคุณลักษณะต่างๆ หลากหลายลักษณะ ประกอบด้วย (1) มีแรงขับสูง (Drive) หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้นำเป็นผู้มีความพยายามสูงในการทำให้งานบรรลุความสำเร็จ มีความกระตือรือร้น พยายามทำงานให้สำเร็จแม้ว่าจะมีอุปสรรค มีความคิดริเริ่มในหลายๆ ประเทศ ความต้องการประสบความสำเร็จของผู้บริหารหมายถึงการเจริญเติบโตขององค์กร ผู้นำในสมัยก่อนเน้นที่ความสำเร็จในการทำงาน โดยที่ผู้นำมีแรงขับในการทำงานสูง (2) มีแรงจูงใจสูง (Leadership motivation) ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ไม่เพียงแต่มีแรงขับเท่านั้นแต่มีความต้องการอำนาจสูง ชอบที่จะนำมากกว่าตาม ความต้องการอำนาจคือความพยายามมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น และมีอำนาจในการทำให้อื่นยอมรับ ไว้วางใจและทำงานให้สำเร็จตามวิสัยทัศน์ (3) มีความซื่อสัตย์ (Integrity) หมายถึง ผู้นำที่มีคุณลักษณะที่กระทำตามที่ได้พูดไว้ รักษาคำมั่นสัญญา เพื่อทำให้อื่นเกิดความไว้วางใจ (trust) ความซื่อสัตย์ (Honesty) ทำให้บุคคลอื่นเชื่อถือ (credibility) (4) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) หมายถึง ผู้นำมีความมั่นใจในตนเอง ชอบทำงานที่ท้าทายความสามารถเช่น เชื่อมั่นว่าทำงานได้สำเร็จแม้ว่าจะมีอุปสรรคตัดสินใจได้ในสถานภาพความไม่แน่นอนของสถานการณ์ด้วยความมั่นใจในตนเอง และ (5) มีความรู้ในด้านธุรกิจ (Knowledge of the business) หมายถึง ผู้นำมีความรู้มากในเชิงธุรกิจ เช่น อุตสาหกรรม การแข่งขัน เทคโนโลยีต่าง ๆ ผู้นำที่แสวงหาความรู้ชอบการเรียนรู้ มีความเฉลียวฉลาด มีความก้าวหน้าในอาชีพสูง มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องในการทำงานในองค์กร

สกาวัตต์ สู้สุข (2548 : 26 อ้างอิงจาก ธวัชชัย ขวงคำ. 2552 : 33 - 34) ศึกษาพฤติกรรมผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่ดีไว้ 11 ประการ คือ 1) มีความทะเยอทะยาน 2) มีความอดสาหะพากเพียร 3) มีความกล้าหาญ 4) มีศรัทธามุ่งมั่น 5) มีจุดมุ่งหมาย 6) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 7) มีความยุติธรรม 8) มีจุดมุ่งหมาย 9) มีความยืดหยุ่น 10) มีความสามารถในการตัดสินใจ และ 11) มีวินัยต่อตนเอง คล้ายคลึงกับ อารี โสคติพันธุ์ (2538 : 19 อ้างอิงจาก ธวัชชัย ขวงคำ. 2552 : 34) ได้ศึกษาผลงานของเบนนิส (Bennis) ซึ่งได้ใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในการศึกษาผลงานของผู้นำที่มีชื่อเสียงพบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่มีสมรรถภาพประกอบด้วย (1) ความมุ่งมั่น หมายถึง ความตั้งใจแน่วแน่ที่จะนำตนเองไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในการทำงานโดยมีผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน (2) การสื่อสาร หมายถึง การสื่อความหมายของผู้นำที่ช่วยให้เกิดความชัดเจน นำไปสู่วิธีการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายได้ง่ายยิ่งขึ้น (3) ความไว้วางใจ หมายถึง ความสามารถที่จะนำตนเองให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้ร่วมงาน และ (4) ความสามารถในการบริหารและการจัดการ หมายถึง ความมีทักษะ และประสพการณ์ในการบริหารเวลา การบริหารเงิน การบริหารบุคคล การ

บริหารทรัพยากร ตลอดจนความสามารถในการนำจุดเด่นและจุดด้อยของผู้ตามมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

(นิตย สัมมาพันธ์ 2546 : 33 -34) ได้ศึกษาทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Trait Theory of Leadership) พบว่าคุณลักษณะผู้นำ ได้แก่ (1) ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง น้ำหนัก หน้าตา (2) ลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น ความเป็นมิตร การเก็บตัว ความช่างคิด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (3) ลักษณะเด่นทางความสามารถ เช่น สติปัญญา ความสามารถทางเทคนิค (4) ลักษณะเด่นทางสังคม เช่น เก่งคน เข้าสังคมเก่ง มีสถานะภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมสูง

ยูล็ค (Yukl. 2013 : 21) พบว่าคุณลักษณะของผู้นำ (Key Variables in Characteristic of the Leaders) ดังนี้ (1) ลักษณะของบุคคล เช่น แรงจูงใจ บุคลิกภาพ คุณค่าที่ตนเองยึดถือ (Traits: Motives, Personality, Values) (2) ความมั่นใจในตนเองและการมองโลกในแง่ดี (Confidence and Optimism) (3) ความชำนาญ และประสบการณ์ (Skills and Expertise) (4) พฤติกรรม (Behavior) (5) ความซื่อตรงและจริยธรรม (Integrity and Ethics) (6) วิธีการใช้อิทธิพล (Influence Tactics) และ (7) ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ตาม (Attributions About Followers)

ราล์ฟ (Ralph Stogdill. 1981 : 35 - 71) พบว่าผู้นำคือ กลุ่มคนที่มีความสามารถในการช่วยให้กลุ่มคนที่เชื่อฟังสามารถทำงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยมีลักษณะดังนี้ (1) ความฉลาด (Intelligence) (2) ความเอาใจใส่ในความต้องการของผู้อื่น (Alertness to the Needs of Others) (3) ความเข้าใจในภาระงาน (Understanding of the Task) (4) การรับรู้และแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง (Initiative and Persistence in Dealing with Problems) และ (5) ความต้องการรับผิดชอบและมีตำแหน่งที่มีอำนาจและการควบคุม (Desire to Accept Responsibility and Occupy a Position of Dominance and Control)

บุษยา วีรกุล (2558 : 94 - 95) อธิบายลักษณะสำคัญของทั้งห้ากลุ่ม ดังนี้ (1) ความชอบเป็นผู้นำ คือ ชอบทำงานกับผู้อื่น มั่นใจในตัวเอง ชอบมีตำแหน่งที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่น (2) ความมีสติมั่นคง คือ เป็นที่พึ่งคนอื่นเพื่อให้งานสำเร็จ ทำงานสม่ำเสมอ มีระเบียบวินัย มีจริยธรรม (3) ความเป็นมิตรกับผู้อื่น คือ อารมณ์ดี ให้อภัย อ่อนโยน มีเมตตา ให้ความร่วมมือ (4) การปรับตัวได้ดี คือ ควบคุมอารมณ์ สงบ มั่นคง ไม่หวั่นไหว โกรธเคือง ไม่คิดลบ รักษาความสัมพันธ์ที่ดีมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และ 5) ความเฉลียวฉลาด คือ เรียนรู้เร็วและกว้างขวาง สนใจในเรื่องรอบตัวทุกเรื่อง สร้างสรรค์ มีจินตนาการ ชอบเดินทาง ใฝ่รู้ ชอบอ่านหนังสือพัฒนาความรู้ ความคิดของตนเอง

ในขณะที่ ลูซเซียร์ และ แอชชัว (Lussier & Achua. 2013 : 48) กล่าวว่า ลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมี 7 ประการ คือ (1) ความชอบเป็นผู้นำ (Dominance) (2) ความใส่ใจในผู้อื่น

(Sensitivity to Others) (3) ความมีสติมั่นคง (Stability) (4) พลังในตัวมาก (High Energy) (5) ความมั่นใจในตัวเอง (Self-Confidence) (6) ความเฉลียวฉลาด (Intelligence) (7) ความยืดหยุ่น (Flexibility)

แดฟ (Daft. 2011 : 36) กล่าวว่าลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพมี 6 ด้าน ดังนี้ (1) ลักษณะของตัวบุคคล (Personal Characteristics) (2) ความเฉลียวฉลาดและความสามารถ (Intelligence and Ability) (3) ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality) (4) ลักษณะทางสังคม (Social Characteristics) (5) ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Work-related Characteris) และ (6) ภูมิหลังทางสังคม (Social Background)

ยูคูล (Yukl. 2013 : 62-65) กล่าวว่าลักษณะที่ทำให้ผู้นำมีประสิทธิภาพ คือ ความมั่นใจในตนเอง มีอารมณ์คงที่ ความนิยมอำนาจเพื่อส่วนรวม จิตใจมีศีลธรรม การควบคุมตนเองได้ดี พลังในตัวสูง อดทนต่อความเครียดได้ดี ความต้องการเป็นที่รักไม่สูงมาก ความต้องการความสำเร็จพอสมควร

เคิร์กแพตริกและล๊อค (Kirkpatrick & Locke E, 1991) ได้สรุปความเป็นผู้นำที่ถือตามลักษณะว่า ผู้นำที่ประสบผลสำเร็จในการทำงานสูงกว่าผู้ที่ไม่ใช่ผู้นำนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) มีพลังผลักดัน (Drive) เป็นลักษณะที่ผู้นำแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นผู้ที่มีความพยายามในการทำงานสูงมากที่จะทำงานให้บรรลุความสำเร็จ โดยสะท้อนออกมาในรูปของการเป็นผู้มีความทะเยอทะยาน (ambitious) มีพลังในการทำงาน (a lot of energy) เป็นผู้ที่ไม่เคยเหน็ดเหนื่อยในการทำงาน ความพยายามที่จะปรับปรุงตัวให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ความเหนียวแน่นในการต่อสู้กับอุปสรรคอย่างไม่ลดละ และแสดงออกให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ (Show initiative) คุณสมบัติและลักษณะของพลังผลักดันที่สำคัญคือ ความพยายามอย่างมุ่งมั่นที่จะไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้องค์กรเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

2) มีความสามารถในการนำ (Desire to Lead) เป็นลักษณะที่แสดงถึงความต้องการอย่างสูงที่จะนำและใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นเพื่อทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยเป็นไปในทางกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจ ให้ความเอาใจใส่และสร้างความผูกพันในภารกิจและหน้าที่ที่มีต่อองค์กร

3) มีความซื่อสัตย์และมั่นคงในความคิดและการกระทำ (Honesty and Integrity) เป็นคุณลักษณะในการสร้างความไว้วางใจให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อถือ การไม่มีเล่ห์เหลี่ยมกับผู้ที่บังคับบัญชา และการแสดงออกถึงความเสมอต้นเสมอปลายในการทำงานร่วมกับคนอื่นรวมทั้งแสดงให้เห็นว่าคำพูดและการปฏิบัติของผู้นำสอดคล้องกันตลอดมา

4) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) เป็นคุณสมบัติที่แสดงถึงความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค ตัดสินใจได้เมื่อเผชิญกับความไม่แน่นอน ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ตามได้ ความเชื่อมั่นมีความสำคัญเพราะบทบาทของผู้นำจะต้องเผชิญความท้าทาย เผชิญความยุ่งยาก และต่อสู้กับปัญหาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

5) มีความรู้ความเข้าใจในงาน (Job-Relevant Knowledge) เป็นคุณสมบัติด้านความรู้และความรอบรู้เกี่ยวกับงานขององค์กร ตลอดจนเทคนิคในการทำงาน รวมถึงการมีความรู้อย่างลึกซึ้งในการทำงาน (In-depth Knowledge) ซึ่งจะทำให้ผู้นำสามารถตัดสินใจและเข้าใจถึงแนวทางของการนำผลการตัดสินใจไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) มีความฉลาด (Intelligence) เป็นคุณสมบัติในด้านการวิเคราะห์และตีความสารสนเทศ ที่มีอยู่อย่างมากมาย หรือมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการตัดสินใจที่ถูกต้อง (Correct Decision)

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นคุณลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยแนวคิดจากนักวิชาการข้างต้น ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 5 ประเด็น ประกอบด้วย (1) แรงขับเคลื่อน (Drive) ผู้นำเป็นผู้มีความพยายาม ในการทำงาน ทำให้งานบรรลุความสำเร็จ มีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม (2) การนำ (Leading) หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้นำใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่นเพื่อจูงใจให้บุคคลปฏิบัติตามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจ การสื่อสาร และสร้างความผูกพันต่อสมาชิก (3) มีความซื่อสัตย์ (Honesty) คุณลักษณะของผู้นำที่มีความประพฤติตรง และจริงใจไม่คดโกง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่เดือนร้อน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (4) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) คุณลักษณะของผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเอง มั่นใจในสิ่งที่ตนเองคิดและทำ พร้อมทั้งจะเสี่ยงกล้าทำในสิ่งที่ดีกว่า ขอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการกระทำของตนเองและพร้อมจะเรียนรู้จากความผิดพลาดนั้น และ (5) สติปัญญา (Intellectual) คุณลักษณะของผู้นำที่มีความรู้ คุลยพินิจ ทักษะในการสื่อสาร ปฏิพานไหวพริบที่ดี

4.2 การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกัน เข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินการนั้นให้แล้วเสร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน ทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงรวบรวมความหมายจากนักวิชาการไว้อย่างหลากหลาย อาทิ

4.2.1 ความหมาย

การมีส่วนร่วมเป็นปริมาณของอิทธิพลที่ปัจเจกบุคคลรู้สึกว่าได้เข้าไปร่วมในการตัดสินใจและบุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยตัวบุคคลจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องาน และจะสามารถทำงานได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือปรัชญาของแนวความคิดในการควบคุมตนเองมิใช่ควบคุมองค์กร (Vroom and Deci, 1970 อ้างอิงจาก วิษณุ หยกจินดา. 2557 : 7)

ในขณะที่ Keith (1972 อ้างอิงจาก วิษณุ หยกจินดา. 2557 : 7) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเกี่ยวข้องกับจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุผลเร้าใจให้กระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น โดยให้เกิดความรู้สึกที่ติดชอกกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

วิลเลียม (William. 1976 : 138) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตัวเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

รีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม ทั้งนี้การมีส่วนร่วม (Participation) ในความหมายของสหประชาชาติ (United Nations. 1981 : 11) อธิบายไว้ในแต่ละข้อว่า (1) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา (2) การเข้ามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา และ (3) การเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา

นรินทร์ พัฒนพงศ ๑ (2533 : 19 - 20) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วม หมายถึง การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจของประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่ง ซึ่งเป็นโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจรณ์เนื้อหาของโครงการ (2) การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น และ (3) การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

ในแง่ของการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน กับคณะกรรมการของชุมชนทั้งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน การค้นหา สาเหตุปัญหา การร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งการกระทำมักสะท้อนเป้าหมายสำคัญคือความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสันติ ชื่นในชุมชน (ภูสิทธิ์ ชันติกุล. 2552 : 11)

วิษณุ หยกจินดา (2557 : 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิด การพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนา ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

ยุทธพงษ์ เข้าประมวงค์ (2555 : 10) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกัน เข้ามามีส่วนร่วมในให้แล้วเสร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้วรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะ เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

อมรพรรณ ประจันตวนิชย์ (2550 : 23) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและ ประเมินผล รวมทั้งร่วมรับผิดชอบในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรม หรือ กระบวนการอย่าง ใดอย่างหนึ่งของกลุ่มคน หรือองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกันทางด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม

ดังนั้นการมีส่วนร่วม จึงหมายถึง กระบวนการที่รัฐ ส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้าง โอกาสให้ประชาชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัคร รูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

ในกระบวนการนี้อย่างน้อยที่สุดประชาชน ต้องมีการกำหนด วางแผนและดำเนินการใน เรื่องที่ปวงอันมีผลต่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และอนาคตของพวกเขาซึ่งจะเป็นไปได้ก็ ต่อเมื่อประชาชนได้อำนาจ ได้ทรัพยากรของพวกเขา กลับคืนมา และนั่นย่อมหมายถึง กระบวนการ ทางประชาธิปไตยและการปกครองตนเอง อย่างไรก็ตามก็จะต้องเข้าใจถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมเพื่อ ทราบกระบวนการอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีนักวิชาการได้แยกลักษณะและขั้นตอนการมีส่วน ร่วมตามบริบทที่แตกต่างกัน

4.2.2 ลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ตามที่ สุชาดา จักรพิสูทธิ์, 2547 อ้างอิงจาก คมลักษณ์ สงทิพย์. 2557 : 24 - 25) กล่าวว่า

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้ สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบ ในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุมวลประสงคที่ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

สมยศ ทุงหว่า (2534 : 220 - 222) กล่าวถึง ขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง โดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพหรือคอยซักถาม กระตุ้นให้ประชาชนได้พิจารณาสภาพรอบตัวและปัญหาต่าง ๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึง สาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง

2) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือก วิธีการใด

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน การดำเนินงานตามแผนนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนและการปฏิบัติงาน เช่น การบริจาคทรัพย์ และการใช้แรงงาน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้รู้ว่าการดำเนินการผ่านไป แล้วนั้น ได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ช่วยให้ผู้คนที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

อลิน รพีพัฒน์, (2527 : 18) ได้แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา เนื่องจากเหตุผล พื้นฐานคือประชาชนประสบปัญหา ย่อมรู้ถึงปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ปัญหาเหล่านี้ผู้ที่เลือก แนวทางในการพัฒนา ควรจะเป็นประชาชนในชุมชนนั้นๆ ไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงในการ ประกอบกิจกรรมจะทำให้มีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมกันในการเป็นเจ้าของ กิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ส่งผลให้ทุกคนได้ร่วมกันบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมี ประโยชน์ยืนยาว 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นคว้า หาข้อดีและข้อบกพร่องอัน เกิดจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการหาทางปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงานต่อไป

ดังนั้น ขั้นตอนการมีส่วนร่วมจึงเป็นการที่ประชาชนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาใด ๆ มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายนอกชุมชนและปัจจัยภายในชุมชน เช่น แบบแผนการดำเนินชีวิต ความรู้และทัศนคติต่อกิจกรรมนั้น ๆ การมีโอกาสนและการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก นโยบายการพัฒนาของรัฐ บทบาทของทางราชการต่อการพัฒนา โครงสร้างทางการเมืองและสังคม เป็นต้น

4.2.3 รูปแบบการมีส่วนร่วม

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff. 1980 : 213) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้น ประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1998 อ้างอิงจาก สิริพัฒน์ ลาภจิตร. 2550 : 31) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง เป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเอง เพื่อแก้ไขปัญหาในกลุ่มของตนเองโดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากภายนอก โดยมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วม โดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบโดยทั่วไปในประเทศที่กำลังพัฒนา

3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของ รัฐบาล ภายใต้การดำเนินงาน โดยเจ้าหน้าที่ ของรัฐหรือการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้ดำเนินการได้รับผลทันทีแต่ไม่ได้รับผลระยะยาวและมีผลเสีย คือไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

อย่างไรก็ดี Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1986) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนิน ไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ (2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจำทำประโยชน์ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงานและงบประมาณ และการขอความช่วยเหลือ (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการนั้นๆ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิง คุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาการกระจายผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็น โทษต่อบุคคลในสังคมด้วย (4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

ดังนั้นการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980 : 213) คือการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจกรรม ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการเข้าร่วมประชุมและตามโอกาสต่างๆ เพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นต่อการบริหารจัดการ ชมรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม และมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมของชมรม

2) การมีส่วนร่วมดำเนินการ หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำ กิจกรรม/โครงการ มีส่วนร่วมสนับสนุนทุนทรัพย์ หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ การเดินทาง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน จากกิจกรรม/โครงการของชมรม เพื่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง สมาชิกมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้นำและคณะกรรมการชมรม ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานอื่นๆ และตรวจสอบติดตาม ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการในกิจกรรม/โครงการต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

5. ข้อมูลพื้นฐานการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง

เทศบาลตำบลท่าช้าง ตั้งอยู่เลขที่ 259 หมู่ที่ 6 ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ได้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2560 มีขนาดพื้นที่ 102 ตารางกิโลเมตร หรือ 67,243 ไร่ เป็นพื้นที่ราบสูงสลับที่ราบลุ่ม เหมาะกับการทำเกษตรกรรม มีจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลท่าช้าง ทั้งหมด 20,520 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 8,301 ครัวเรือน มีหมู่บ้านทั้งหมด 18 หมู่บ้าน มีชุมชนทั้งหมด 22 ซึ่งเหตุผลที่เรียกว่าท่าช้าง เพราะว่าเดิมเป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีคลองผ่านอุดมสมบูรณ์ ผู้คนสัญจรไปมา มีการขนส่งสินค้า โดยอาศัยช้างเป็นพาหนะ เวลาต่อมา มีกลุ่มควาญช้างได้พาช้างเดินผ่านมา และอาบน้ำให้ช้างที่คลองนี้เสมอ จึงเรียกว่า หมู่บ้านท่าช้าง ชุมชน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ จรดตำบลกาแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ ตำบลบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ และ ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง ทิศใต้ จรดตำบลควนลัง อำเภอหาดใหญ่ ทิศตะวันออก จรดตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ ตำบลคลองอู่ตะเภา และตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ ทิศตะวันตก จรดตำบลฉลุง อำเภอหาดใหญ่และตำบลกาแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบสูงสลับที่ราบลุ่ม พื้นที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม ทิศเหนือเป็นที่ราบสูงส่วนใหญ่ เป็นป่าไม้สวนยางพารา และพื้นที่ทำการเกษตร ทำนา ทิศใต้เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมขัง ทิศตะวันออกเป็นที่ราบเหมาะสำหรับการทำนา ทิศตะวันตก เป็นที่ราบสูงทั้งหมด ภูมิอากาศ ตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน แต่อากาศไม่ร้อนจัดเนื่องจากอิทธิพลของทะเล มี 2 ฤดู คือฤดูร้อนและฤดูฝน ฤดูฝนช่วงแรกจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ มีฝนตกไม่มากเพราะอยู่ในเขตเงาฝน ช่วงที่สองระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม ระยะเวลาที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นลมร้อนอื่น ทำให้อากาศไม่ร้อนจัด

ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง ภายใต้การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีชมรมผู้สูงอายุจำนวน 13 ชมรม ได้แก่ 1) ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน 2) ชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง 3) ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ 4) ชมรมผู้สูงอายุวัดป่ายาง 5) ชมรมผู้สูงอายุบ้านท่าท่อน 6) ชมรมผู้สูงอายุบ้านควนเหนือ 7) ชมรมผู้สูงอายุวัดท่าช้าง 8) ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองขวน 9) ชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองจูด 10) ชมรมผู้สูงอายุบ้านคลองวาด 11) ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานเหนือ 12) ชมรมผู้สูงอายุบ้านโลกมา 13) ชมรมผู้สูงอายุบ้านยางงาม โดยมีการแต่งตั้งผู้แทนผู้สูงอายุเป็นประธานเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง เทศบาลได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในลักษณะบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่อย่างเข้มแข็ง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน อาสาสมัคร ชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ และสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัดสงขลา

การที่ชมรมเทศบาลตำบลท่าช้าง เข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุของจังหวัด ทำให้การทำงานด้านผู้สูงอายุระดับจังหวัดมีการขับเคลื่อนได้สอดคล้องกับแผนระดับชาติ สำหรับกิจกรรมของ สาขาสมาคมฯ ที่จัดขึ้นในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้างที่ผ่านมา เช่น โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ “เพื่อนช่วยเพื่อน” ดำเนินงาน โดยชมรมผู้สูงอายุบ้านดิน เป็นโครงการที่ให้สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรง ได้เยี่ยมและช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ติดบ้านหรือติดเตียง เช่น การดูแลทำความสะอาดร่างกาย การเปลี่ยนเสื้อผ้า การมอบเครื่องอุปโภคบริโภค การทำผลการตรวจวัดความดัน การนวดคลายเครียด เป็นต้นซึ่งโครงการดังกล่าวส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยมีกำลังใจสุขภาพที่ดีขึ้น และได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้สูงอายุที่เป็นอาสาสมัครมีความภาคภูมิใจในการทำงานดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยและยังคงเป็นอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง จัดการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่และบริบททางสังคม ซึ่งมีทั้งการให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรง

ชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ การออกกำลังกายโดยประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เข้ากับกิจกรรม การอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง การจัดทำผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากวิทยาลัย การอาชีพและจังหวัดสงขลา สาขาสมาคมฯ ได้ส่งเสริมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุโดยการประชุม แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม โรงเรียนผู้สูงอายุ ประสานวิทยาลัยมาให้ความรู้ จัดตลาดให้ผู้สูงอายุจำหน่ายผลิตภัณฑ์ พัฒนาศักยภาพแกนนำชมรม การพบปะภาคีต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือ การทำงานด้านผู้สูงอายุ และติดตามประเมินผลพร้อมให้คำแนะนำชมรมผู้สูงอายุ

การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน ในระดับพื้นที่ เช่น อำเภอ เทศบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มหาวิทยาลัยทักษิณกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๒ ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา วิทยาลัยการอาชีพ สโมสรไลออนส์จังหวัด และเครือข่ายอื่นๆ รวมทั้งบริษัทกรีนริเวอร์ พาเนล (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เทศบาล ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยผ่านกิจกรรมเพื่อสังคมของ บริษัท (CSR) เป็นต้นร่วมกับเครือข่ายผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้าง ได้ส่งเสริมสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ในลักษณะบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งในด้านงบประมาณ การจัดทำแผนผู้สูงอายุในระดับเทศบาล และการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยเทศบาลได้จัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ แผนพัฒนาจังหวัดประกอบด้วยผู้บริหารระดับท้องถิ่น ทั้งนายอำเภอบางกล้าและนายกเทศมนตรีตำบลท่าช้าง ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมที่ได้จัดในพื้นที่ เช่น วิชาลัยบานไม่รู้โรย ดำเนินงานโดยกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

เทศบาลตำบลท่าช้าง ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๒ ภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา และมหาวิทยาลัยทักษิณ โดยมีเป้าหมาย คือ ผู้สูงวัยเป็นต้นแบบการดำรงชีวิต และศูนย์กลางทางจิตใจของบุคคลในครอบครัว (สุขสบาย สุขสนุก สุขสง่าสุขสว่าง และสุขสงบ) ซึ่งอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้จัดทำกรอบการเรียนการสอนที่เป็นการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ การให้เด็กในชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกับผู้สูงอายุ การถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้แก่เด็กและผู้สูงอายุคนอื่น และให้ผู้สูงวัยสร้าง “วิถี” การดำเนินชีวิตครอบครัวที่ดีให้เป็น “วิถี” ชีวิตของชุมชน รวมทั้งหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน

ทั้งนี้เทศบาลตำบลท่าช้างได้รับการเลือกให้เป็นตำบลต้นแบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของกองทุนระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยเทศบาลได้กำหนดกระบวนการดำเนินงานที่ผ่านการวิเคราะห์สภาพองค์กรและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ มุ่งเน้นการดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและติดเตียงที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง โดยกำหนดให้มี Care Manager ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และ Care Giver ซึ่งพัฒนามาจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีจิตอาสา มีความเชี่ยวชาญและผ่านการอบรมหลักสูตรของกระทรวงสาธารณสุข โดยเจ้าหน้าที่บางคนมีตำแหน่งเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านด้วย

การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการภายในชุมชน ภายใต้กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพของคนพิการและผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยเทศบาลให้การสนับสนุนรถรับ-ส่งผู้สูงอายุที่มารับบริการ สำหรับอุปกรณ์กายภาพบำบัดและการจัดกิจกรรมใช้ งบประมาณของกองทุนหลักประกันสุขภาพแต่อุปกรณ์กายภาพบางอย่างได้รับจากการบริจาค และ ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่กายภาพบำบัด ใช้เงินบริจาคนอกจากนี้ มี Care Manager และ Care Giver รวมทั้งอาสาสมัครช่วยดูแลอยู่ในศูนย์ โดยศูนย์เปิดเฉพาะวันจันทร์-ศุกร์

รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนคุณความดี ซึ่งเป็นกองทุนที่ได้รับเงินจากการบริจาคของเอกชน เพื่อเป็นทุนค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุในกรณีที่ระเบียบกฎหมายราชการไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน เช่น การซ่อมบ้านหรือปรับสภาพบ้านให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การจ้างงานผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นการเยี่ยมผู้สูงอายุตามบ้าน ซึ่งจัด ๑ ครั้ง/เดือน กิจกรรมวันปีใหม่ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ เป็นต้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธิดารัตน์ ภูครองนาถ (2554 : 1 – 2) ศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองโคราชพระนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ อบต. ในเขตอำเภอโคราชพระ จ.นครสวรรค์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ด้านการวางแผน การจัดทำโครงการขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารทำให้การจัดสวัสดิการแตกต่างกันไป ทำให้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่ไม่เป็นแนวทางเดียวกัน ด้านที่พักอาศัย ไม่ได้มีการจัดหาที่พักอาศัยให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจากงบประมาณได้ผ่านประชาคมและนำไปจัดทำในส่วนอื่น ด้านนันทนาการ ยังขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดกิจกรรม

นันทนาการ ทำให้ไม่สามารถจัดสวัสดิการและให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ด้านความมั่นคงครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง ได้จัดทำโครงการไม่เป็นในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งอยู่กับนโยบายของผู้บริหาร ทำให้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุมีข้อแตกต่างกันด้านการจัดองค์การยังไม่มีความชัดเจนในการพิจารณาสั่งการ อำนาจสั่งการส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ทำให้ไม่เป็นไปตามนโยบายและแผนที่วางไว้

จรินทร์ภรณ์ หนูสม (2553 : 1 – 2) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลร่มเมือง อ.เมือง จ.พัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จ.พัทลุง และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จ.พัทลุง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล มีบริการให้คำแนะนำปรึกษาหรือให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอย่างทั่วถึงเป็นประจำและต่อเนื่อง (2) ด้านรายได้ มีการส่งเสริมอาชีพแก่ผู้สูงอายุ มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน (3) ด้านที่พักอาศัย มีการจัดหาหรือประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้บริการเครื่องนุ่งห่มและที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ตามความจำเป็น มีบริการตรวจที่พักอาศัยให้ถูกสุขลักษณะ แต่ไม่มีบริการครอบครัวอุปการะผู้สูงอายุ เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับครอบครัวของตนเองเพื่อให้มีความสุขและมีความอบอุ่นเมื่ออยู่กับลูกหลานของตน และไม่มีศูนย์บริการผู้สูงอายุโดยการเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากเทศบาลเน้นการให้บริการที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีคุณภาพและเกิดความสบายใจไม่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายใดๆ (4) ด้านนันทนาการ มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในวันสำคัญต่างๆ เช่น โครงการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ โครงการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในรูปแบบของชมรมผู้สูงอายุ มีศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน รับผิดชอบการให้บริการโดยนักพัฒนาชุมชน มีสโมสรผู้สูงอายุซึ่งใช้ศาลาประชาคมเป็นที่ประชุม และมีการบริการทัศนศึกษาตามความสนใจแก่ผู้สูงอายุ (5) ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง มีศูนย์บริการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพัทลุง เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด ได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี มีบริการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีบริการด้านศาสนกิจ โดยให้การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มีกิจกรรม โครงการเข้าวัดฟังธรรมในวันธรรมสวนะ และโครงการเรียนรู้ธรรม นำไปปฏิบัติซึ่งเป็นบริการทางศาสนกิจที่ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้สืบทอดพระพุทธศาสนา ร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา มีบริการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุ มีการส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ มีการ

ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ มีการรณรงค์ให้คนในครอบครัวและชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

นายมะกรี ยูโซ๊ะ (2553 : 1) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะอะ อำเภอรังปิ้ง จังหวัดยะลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอะ อำเภอรังปิ้ง จังหวัดยะลา และเพื่อศึกษาความต้องการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอะ อำเภอรังปิ้ง จังหวัดยะลา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะอะ อำเภอรังปิ้ง จังหวัดยะลา เป็นการบริหารจัดการที่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น มีการแยกห้องสำหรับตรวจผู้สูงอายุโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากห้องทั่วไป จัดกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้สูงอายุมีความต้องการ เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งสิ้น ซึ่งหน่วยงาน อบต.สามารถจัดให้มีกิจกรรมดังกล่าวได้ เพราะถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของ อบต. อยู่แล้ว กิจกรรมต่างๆ ที่ อบต. ได้ดำเนินการจัดส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะมีความพร้อมในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าคนในวัยกลางคนเพราะว่าผู้สูงอายุจะว่างงานเป็นส่วนมาก จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และผู้สูงอายุก็จะมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงเป็นกำลังใจให้กับประเทศชาติ

จินดา ถนอมรอด (2551 : 1) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาล ต.แหลมฉบัง อ.ศรีราชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ต.แหลมฉบัง เพื่อศึกษาความต้องการได้รับสวัสดิการด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในเขต ต.แหลมฉบัง ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านสุขภาพ และที่พักอาศัย แต่มีปัญหาเรื่องรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีวิต ซึ่งรายได้ที่ได้ส่วนใหญ่มาจากบุตร/หลาน ทั้งที่สอดคล้องกับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ ที่มีความต้องการด้านสุขภาพการรักษาพยาบาล และด้านที่พักอาศัยอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการด้านรายได้อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังต้องการให้มีศูนย์บริการด้านนันทนาการในชุมชน การจัดงานศพตามประเพณีและการรณรงค์คนในครอบครัวและชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ จัดให้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิตและให้มีบริการชุมชนเคลื่อนที่ในด้านต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศราวุธ ไชยทองพันธ์ (2551 : 1 – 2) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุตามมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ปัญหา อุปสรรครวมทั้งแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด

นครนายก ที่จัดได้มากที่สุด คือ การจัดบริการด้านที่พักอาศัย โดยการสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้สูงอายุ ภาพรวมของปัญหาอุปสรรคการดำเนินการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการบริหาร ในประเด็นที่ว่า องค์การมีงบประมาณน้อย ทำให้ไม่สามารถจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้ และผลการศึกษาภาพรวมของแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายกที่อยู่ในระดับมากที่สุดด้านปฏิบัติงาน คือ ผู้ปฏิบัติงานควรมีการจัดทะเบียนและฐานข้อมูลผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคการดำเนินการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ พบว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหา อุปสรรคการดำเนินการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่ต่างกันและมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายก ระดับนโยบาย ควรจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือฝึกอบรมให้แก่บุคลากรด้านความรู้เรื่องมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ การนำเสนอข้อมูลต่อภาครัฐ ด้านการจัดสรรงบประมาณ การจัดหากิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ระดับบริหารควรจัดทำการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุในตำบล จัดตั้งอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน และระดับปฏิบัติงาน ควรจัดลำดับผู้รับเบี้ยยังชีพให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนและควรเพิ่มภารกิจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ

มณฑนา จริยรัตน์ไพศาล (2558 : 86 - 96) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชรการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร 2. เพื่อหารูปแบบการจัด กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและความต้องการการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ มีปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทั้งปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย ปัญหาด้านการมีภาระที่ต้องรับผิดชอบ และปัญหาจากการเดินทาง ความต้องการ ผู้สูงอายุต้องการเข้าร่วมกิจกรรมที่สนุกสนาน กิจกรรมการตรวจสุขภาพกิจกรรมการให้ความรู้ด้านสุขภาพ กิจกรรมที่สามารถเป็นอาชีพและส่งเสริมรายได้ และ กิจกรรมที่มีลักษณะพักผ่อนท่องเที่ยว ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร คือศึกษาข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบด้วยการศึกษาปัญหาและความต้องการ

กิจกรรมผู้สูงอายุและวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน กระบวนการเตรียมการจัดกิจกรรม รูปแบบการพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุและกิจกรรมที่เหมาะสม

พลกฤต แสงอาวุธ (2558 : 267 - 282) ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศึกษา รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีแบบของการวิจัยและพัฒนา โดยการผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรพื้นฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง และระดับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ระดับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ แหล่งรายได้ โรคประจำตัว สถานะความเป็นอยู่ และสภาพร่างกายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อจำแนกตามการศึกษา รายได้ต่อเดือน เปรียบเทียบรายได้กับรายจ่าย การดำรงชีพที่อยู่อาศัย และสภาพจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.052 รายได้ต่อเดือน และแหล่งรายได้ ในทิศทางบวก มีความสัมพันธ์ส่งผลทำให้ปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อระดับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หน่วยงานในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในการวางแผนงานและให้บริการนั้น ส่วนใหญ่ผู้รับผิดชอบและดูแลเป็นหน่วยงานของภาครัฐ โดยมีแผนการเพิ่มคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุม 6 เรื่องหลักๆดังนี้ 1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ 2) ด้านรายได้ของผู้สูงอายุ 3) ด้านที่พักอาศัย 4) ด้านนันทนาการ 5) ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว 6) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว

สมศักดิ์ สามีคสิธรรม และสุพรรณิ ไชยอำนาจ (2560 : 151) ศึกษาสวัสดิการชุมชนกับการสร้างสังคมเข้มแข็ง ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเมืองโดยผ่านการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนและการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การพัฒนาสวัสดิการชุมชนและการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในเมืองจะต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสวัสดิการชุมชน ได้แก่ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

ปัญญา เลิศไกร (2550 : 1) ศึกษาเรื่องแนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนและเพื่อเสนอแนะรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน วิธีการศึกษาแบบสำรวจ โดยศึกษาจากเอกสารและใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดบางส่วน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการจัดสวัสดิการชุมชน เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ 1) การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน 2) ด้านผลประโยชน์ตอบแทน เป็นการจัดสวัสดิการที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและตรงความต้องการกับปัญหาและความต้องการของประชาชน 3) ด้านการขยายตัวของสมาชิก เป็นการขยายการจัดบริการให้ครอบคลุม และปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เอื้อต่อประชาชน 4) ด้านการเรียนรู้และการทำกิจกรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมที่จัดในชุมชนอยู่อย่างเสมอและมีความต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพ การจัดเวทีประชาชน เป็นการยอมรับในตัวผู้นำและคณะกรรมการที่มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และจัดบริการด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 6) ด้านการประสานงาน เป็นการประสานความร่วมมือและสนับสนุนขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการดำเนินกิจกรรมบริการต่างๆ ในชุมชน

จินตนา กาศมณี (2557 : 1 – 2) ศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตคันนายาว และ 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์

ระหว่างเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเขตคันนายาวกับรัฐในการจัดสวัสดิการที่มีอยู่และหาข้อเสนอเพื่อพัฒนางานสวัสดิการในกรุงเทพมหานครให้ดีขึ้น โดยมีสมมติฐานในการศึกษาว่าความสำเร็จในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนขึ้นอยู่กับ การสร้างทุนทางสังคม อันประกอบด้วย ความไว้วางใจ และเครือข่ายทางสังคม ความสามารถในการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม กิจกรรมงานสวัสดิการสามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน ทำให้ผู้นำเครือข่าย และสมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้ มีความเข้มแข็ง เป็นอิสระจากอำนาจรัฐและอำนาจต่างๆ ที่ไม่ชอบธรรม สวัสดิการจึงจะยั่งยืนอยู่กับชุมชนตลอดไป ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ลักษณะสำคัญที่นำมาสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว มี 4 ประการ ดังนี้ 1) การสร้างทุนทางสังคม ประกอบด้วย ความไว้วางใจ และเครือข่ายทางสังคม 2) ภาวะผู้นำที่เกิดจาก “จิตวิญญาณของผู้นำ” ซึ่งมาจากความซื่อสัตย์ ความจริงใจ การมีจิตสาธารณะ การวิสัยทัศน์และแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชุมชน 3) การมีส่วนร่วม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการชุมชน ที่มาจากการสร้างพลังการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหา เกิดการพึ่งพาตนเอง มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้อย่างยั่งยืน และ 4) การสร้างเครือข่ายเป็นลักษณะที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของการจัดสวัสดิการชุมชน โดยภาคประชาชน ที่เกิดจากการสร้างการเรียนรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพึ่งพาตนเอง การรักษาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยของผู้นำและการมีส่วนร่วม เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการ และพัฒนาการจัดสวัสดิการ ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งกระบวนการที่ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ภาวะผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนชมรมผ่านสังคม บริบทชุมชนของตนเอง ภายใต้วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เปิดใจเข้าร่วมและเชื่อมั่นในภาวะผู้นำ รับฟังสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ร่วมกันแก้ไข และพัฒนาสู่การจัดสวัสดิการที่ตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพกรอบแนวคิดการศึกษา เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา โดยมีการศึกษาตัวแปรต้น คือ ผู้นำ ประกอบด้วย 1) แรงขับสูง 2) การนำ 3) มีความซื่อสัตย์ 4) มีความเชื่อมั่นในตนเอง และ 5) สติปัญญา การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านที่อยู่อาศัย 4) ด้านรายได้ 5) ด้านนันทนาการ และ 6) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ของชมรมผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
4. การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากร คือ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จำนวน 620 คน จาก 13 ชมรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลท่าช้าง. 2561 : 25)

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านคินลาน	จำนวน 106 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดยูงทอง	จำนวน 64 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ	จำนวน 73 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดป่ายาง	จำนวน 45 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านท่าท่อน	จำนวน 40 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านควนเหนือ	จำนวน 50 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดท่าช้าง	จำนวน 27 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองขวน	จำนวน 57 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองจูด	จำนวน 33 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านคลองวาด	จำนวน 20 คน

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานเหนือ	จำนวน 20 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้าน โศกเมา	จำนวน 40 คน
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านยางงาม	จำนวน 45 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ทราบจำนวนประชากรชัดเจนจึงดำเนินการกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane (1973) (อ้างใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 41) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05

จากจำนวนประชากร 620 คน คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{620}{1+620(0.05)^2}$$

$$n = 243.1373 \text{ คน}$$

$$n = 243 \text{ คน}$$

ดังนั้น ในการวิจัยนี้จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 243 คน

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540 : 40) เพื่อให้ได้จำนวนขนาดตัวอย่างตามที่กำหนด คือ 243 คน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ชมรม	จำนวน (คน)
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน	106
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดขุมทอง	64
สมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ	73
รวม	243

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และศึกษาแนวคิดผู้สูงอายุ แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วม และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการกำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายด้านเนื้อหาที่ใช้ในการสอบถาม

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.3 ดำเนินการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่พักอาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือน แหล่งรายได้ปัจจุบัน และชมรมผู้สูงอายุที่สังกัด มีจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัว ซึ่งมีลักษณะของคำถามเป็นประโยชน์บอกเล่าเพื่อประเมินระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ จำแนกเป็น 2 ปัจจัย ประกอบด้วย

1) ปัจจัยด้านผู้นำ ประกอบด้วย แรงขับสูง การนำ มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และ สถิติปัญหา จำนวน 23 ข้อ ซึ่งมีลักษณะของคำถามเป็นประโยชน์บอกเล่าเพื่อประเมินระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะของคำถามเป็นประโยชน์บอกเล่าเพื่อประเมินระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ปัญหา และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัว จำนวน 6 ข้อ

3. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

3.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) กระทำโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (ดั่งแนบในภาคผนวก ข) เป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างทั้งด้านภาษาและเนื้อหาสาระ โดยพิจารณาให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

จากนั้นนำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมารวมกันเพื่อคำนวณหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ซึ่งคำนวณจากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามแต่ละข้อที่สร้างขึ้น โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) โดยให้คะแนนระดับความสอดคล้องดังนี้ 1 = สอดคล้อง 0 = ไม่แน่ใจ - 1 = ไม่สอดคล้อง (สุวิมล ติรภานันท์. 2550 : 163 – 165) มีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตรที่ใช้ในการคำนวณ} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{n}$$

R = ผลคูณของคะแนนกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญในแต่ละระดับความสอดคล้อง

n = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลจากการวิเคราะห์แต่ละข้อคำถามพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งหมายถึงข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการศึกษานี้มีคุณภาพที่เหมาะสม มีความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหา ภาษา และสามารถวัดในสิ่งที่จะวัดได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวัดความคงที่ภายใน (Internal Consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอบบาค (Cronbach Alpha Coefficient) หรือที่เรียกว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เนื่องจากเป็นวิธีการหาความเชื่อมั่นที่เหมาะสมสำหรับเครื่องมือมาตราส่วนประมาณค่า โดย พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 36) ได้กำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา นั้น ของเครื่องมือไว้ดังนี้ ค่า 0.70 ถือว่าอยู่ในระดับพอใช้ ค่า 0.80 ถือว่าอยู่ในระดับดี และมากกว่า 0.90 ถือว่าอยู่ในระดับดีมาก ได้ค่าเชื่อมั่นดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (n = 243)

ตัวแปร	จำนวน ข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient)
ผู้นำ		
แรงขับเคลื่อน (Drive)	4	.909
การนำ (Leading)	4	.909
มีความซื่อสัตย์ (Honesty)	5	.909
มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence)	5	.910
สติปัญญา (Intellectual)	5	.909
รวม	23	.908
การมีส่วนร่วม		
การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ	5	.907
การมีส่วนร่วมดำเนินการ	5	.913
การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	5	.904
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	5	.905
รวม	20	.903
การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ		
ด้านการศึกษา	5	.905
ด้านสุขภาพ	5	.907
ด้านรายได้	3	.910

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน ข้อ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
		(α Coefficient) การทดลองใช้ (Try out) 30 คน
ด้านนันทนาการ	4	.910
ด้านที่พักอาศัย	4	.906
ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว	3	.916
รวม	24	.903
แบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ	67	.913

จากตารางที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทำการทดสอบเพื่อดำเนินการหาความเชื่อมั่น ด้วยการวัดความคงที่ภายใน (Internal Consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของกรอบภาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับ เท่ากับ .913 และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารายด้านอยู่ระหว่าง .903 – .916 ซึ่งเมื่อเทียบกับการกำหนดเกณฑ์จาก พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 36) พบว่าแบบสัมภาษณ์อยู่ในเกณฑ์ค่าเชื่อมั่นในระดับดีมาก ทั้งรายด้านและทั้งฉบับ (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ก)

4. การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

การกำหนดค่าคะแนนในแบบสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าคะแนนในแต่ละระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ระดับความคิดเห็น	ข้อความทางบวก (คะแนน)
ระดับมากที่สุด	5
ระดับมาก	4
ระดับปานกลาง	3
ระดับน้อย	2
ระดับน้อยที่สุด	1

สำหรับการวิเคราะห์และการแปลความหมายผลคะแนนจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยคำนวณจากสูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้น ดังนี้ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 38)

$$\text{ช่วงกว้างของชั้น (Interval)} = \frac{\text{พิสัย (Range)}}{\text{จำนวนชั้น (Class)}}$$

การศึกษานี้จึงสามารถกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายผลคะแนนจากแบบสัมภาษณ์ได้ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.000 – 1.800 เป็นระดับต่ำมาก
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.801 – 2.600 เป็นระดับต่ำ
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.601 – 3.400 เป็นระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.401 – 4.200 เป็นระดับสูง
- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.201 – 5.000 เป็นระดับสูงมาก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเข้าใจบริบทในการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง โดยประสานงานกับเลขานุการนายกเทศบาลตำบลท่าช้างเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และนายกเทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับประชาชนชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน ประชาชนชมรมผู้สูงอายุวัดยูงทอง และประชาชนชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ เพื่อนัดหมายในการขอลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวนทั้งสิ้น 243 คน

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นรายบุคคล โดยทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ตามแนวทางคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3.1 ผู้นำ

3.2 การมีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะอื่นๆ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยนี้ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

6.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.1.2 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้นำ และการมีส่วนร่วม วิเคราะห์โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในสมมติฐานต่างๆ

6.2.1 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อจิตสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งใช้เกณฑ์การแปลผลความสัมพันธ์ (กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิติ วานิชย์บัญชา, 2558 : 120) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

.08 ขึ้นไป	หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.60 - .79	หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง
.40 - .59	หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.20 - .39	หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ
ต่ำกว่า .20	หมายความว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

6.3 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ภายหลังเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน ชมรมผู้สูงอายุวัดทุ่งทอง และชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ จำนวน 243 คน ได้รับแบบสัมภาษณ์กลับคืนมา 243 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับ 100% จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป
2. การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านผู้นำ
4. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม
5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
6. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ที่พักอาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ และ ชมรมผู้สูงอายุที่สังกัด ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ข้อมูลทั่วไป

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	43	17.7
หญิง	200	82.3
สถานภาพ		
โสด	14	5.8
สมรส	126	51.9
หม้าย	90	37.0
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	13	5.3
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	50	20.6
ประถมศึกษา	124	51.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	23	9.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	23	9.5
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	7	2.9
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	8	3.3
ปริญญาตรี	8	3.3
ที่พักอาศัย		
บ้านตนเอง	219	90.1
บ้านญาติ/บุตรหลาน	24	9.9
สมาชิกชมรม		
ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน	106	43.6
ชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง	64	26.3
ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ	73	30

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 200 คน (ร้อยละ 82.3) เพศชาย จำนวน 43 คน (ร้อยละ 17.7) สถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 126 คน (ร้อยละ 51.9) รองลงมาหม้าย จำนวน 90 คน (ร้อยละ 37.0) โสด จำนวน 14 คน (ร้อยละ 5.8)

และหย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 5.3) ตามลำดับ ระดับการศึกษาประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 124 คน (ร้อยละ 51.0) รองลงมาไม่ได้ศึกษา จำนวน 50 คน (ร้อยละ 20.6) มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนละ 23 คน (ร้อยละ 9.5) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและปริญญาตรี จำนวนละ 8 คน (ร้อยละ 3.3) และประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 2.9) ตามลำดับ ที่พักอาศัยบ้านตนเองมากที่สุด จำนวน 219 คน (ร้อยละ 90.1) รองลงมามีบ้านญาติ/บุตรหลาน จำนวน 24 คน (ร้อยละ 9.9) ตามลำดับ เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานมากที่สุด จำนวน 106 คน (ร้อยละ 43.6) รองลงมาสมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ จำนวน 73 คน (ร้อยละ 30.0) และสมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง จำนวน 64 คน (ร้อยละ 26.3) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ข้อมูล อายุ รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ รายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือน

รายการ	\bar{x}	S.D.	Max	Min
อายุ	73.30	7.82	92.00	60
รายได้ต่อเดือน	4,026.46	5,799.02	50,000	600
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	3.19	1.33	8	1
รายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือน	11,908.35	11,060.95	100,000	700

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ย 73.30 ปี มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.82 โดยมีอายุมากที่สุด 92 ปี และอายุน้อยที่สุด 60 ปี รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 4,026.46 บาท มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,799.02 โดยมีรายได้ต่อเดือนมากที่สุด 50,000 บาท และรายได้ต่อเดือนน้อยที่สุด 600 บาท จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.19 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุด 8 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุด 1 คน รายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือนเฉลี่ย 11,908.35 บาท มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11,060.95 โดยมีรายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือนมากที่สุด 100,000 บาท และรายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือนน้อยที่สุด 700 บาท

ตารางที่ 8 ข้อมูลแหล่งที่มาของรายได้

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐ	228	93.8
ได้รับจากบุตรหรือญาติ	111	45.7
เงินอุดหนุนจากภาครัฐ (กรณีพิเศษ)	120	49.4
เงินเดือน/ค่าจ้าง	43	17.7
ประกอบอาชีพอิสระ	43	17.7
เกษตรกรรม	24	9.9
เงินบำนาญ	15	6.2

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแหล่งที่มาของรายได้จากหลากหลายแหล่ง โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างให้คำตอบว่ามีรายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐมากที่สุด จำนวน 228 คน จาก 243 คน คิดเป็นร้อยละ 93.8 แหล่งรายได้ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกในลำดับรองลงมาคือเงินอุดหนุนจากภาครัฐ (กรณีพิเศษ) จำนวน 120 คน จาก 243 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 ลำดับที่ 3 คือ การได้รับรายได้จากบุตรหรือญาติ จำนวน 111 คน จาก 243 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 ลำดับที่ 4 คือ การได้รับรายได้จากเงินเดือน/ค่าจ้าง และการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบในจำนวนที่เท่ากัน จำนวน 43 คน จาก 243 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 ลำดับที่ 5 คือ การได้รับรายได้จากเกษตรกรรมจำนวน 24 คน จาก 243 คน และลำดับสุดท้ายที่กลุ่มตัวอย่างเลือกคือ รายได้จากเงินบำนาญจำนวน 15 คน จาก 243 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 9 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ด้านการศึกษา	3.42	0.78	สูง
ด้านสุขภาพ	3.72	0.71	สูง
ด้านรายได้	3.04	1.25	ปานกลาง
ด้านนันทนาการ	4.44	0.65	สูงมาก
ด้านที่พักอาศัย	3.46	0.79	สูง
ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว	3.22	1.14	ปานกลาง
รวม	3.55	0.70	สูง

จากตารางที่ 9 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายรรวมทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.70) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าด้านนันทนาการ อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.65) ด้านสุขภาพ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.71) ด้านที่พักอาศัย อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.46$, S.D. = 0.79) ด้านการศึกษา อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.78) ด้านรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.04$, S.D. = 1.25) และด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 1.14)

ตารางที่ 10 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านการศึกษา

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ชมรมจัดกิจกรรมสอนหนังสือเพื่อให้ท่านพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	3.37	1.02	ปานกลาง
ชมรมจัดกิจกรรมให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน	3.39	0.91	ปานกลาง
ชมรมฝึกทักษะอาชีพให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	3.33	1.05	ปานกลาง
ชมรมฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน	3.34	0.85	ปานกลาง
กิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะอาชีพที่ท่านได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	3.65	0.89	สูง
รวม	3.42	0.78	สูง

จากตารางที่ 10 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.78) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า กิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะอาชีพที่ท่านได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.89) ชมรมจัดกิจกรรมให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 0.91) ชมรมจัดกิจกรรมสอนหนังสือเพื่อให้ท่านพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 1.02) ชมรมฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$, S.D. = 0.85) และชมรมฝึกทักษะอาชีพให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.33$, S.D. = 1.05)

ตารางที่ 11 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านสุขภาพ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ชมรมส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพในชุมชน (ตรวจสุขภาพประจำเดือน/ประจำปี ออกกำลังกาย)	4.16	0.79	สูง
ชมรมของท่านจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการดูแลสุขภาพพื้นฐานอย่างเพียงพอ (เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดความดัน ปรอทวัดไข้ ยาสามัญประจำบ้าน)	3.44	1.07	สูง
ชมรมจัดกิจกรรมนั่งสมาธิเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตและสุขภาพกายอย่างสม่ำเสมอ	4.08	0.94	สูง
ชมรมจัดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้กับสมาชิกอย่างเท่าเทียม	3.21	1.14	ปานกลาง
รวม	3.72	0.71	สูง

จากตารางที่ 11 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.71) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าชมรมส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพในชุมชน (ตรวจสุขภาพประจำเดือน/ประจำปี ออกกำลังกาย) อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.79) ชมรมจัดกิจกรรมนั่งสมาธิเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตและสุขภาพกายอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.94) ชมรมของท่านจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการดูแลสุขภาพพื้นฐานอย่างเพียงพอ (เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดความดัน ปรอทวัดไข้ ยาสามัญประจำบ้าน) อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.44$, S.D. = 1.07) และชมรมจัดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้กับสมาชิกอย่างเท่าเทียม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.21$, S.D. = 1.14)

ตารางที่ 12 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านรายได้

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ชมรมให้บริการข้อมูลการรับบริการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	3.25	1.29	ปานกลาง
ชมรมส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก	3.02	1.37	ปานกลาง
ชมรมส่งเสริมให้สมาชิกทำการออมเพื่อมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพและกรณีฉุกเฉิน	2.84	1.38	ปานกลาง
รวม	3.04	1.25	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านรายได้ ทั้งในภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.04 ($\bar{x} = 3.04$, S.D. = 1.25) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับปานกลางทุกด้านเช่นกัน โดยชมรมให้บริการข้อมูลการรับบริการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 1.29) รองลงมาคือ ชมรมส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 1.37) และชมรมส่งเสริมให้สมาชิกทำการออมเพื่อมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพและกรณีฉุกเฉิน ($\bar{x} = 2.84$, S.D. = 1.38)

ตารางที่ 13 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านนันทนาการ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ชมรมเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอกิจกรรมนันทนาการที่สนใจได้โดยอิสระ	4.44	0.81	สูงมาก
การจัดกิจกรรมนันทนาการก่อให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิก	4.40	0.80	สูงมาก
ชมรมส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อพบปะ สังสรรค์ และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิก	4.51	0.68	สูงมาก
ท่านได้รับความเพลิดเพลินและผ่อนคลายจากการจัดกิจกรรมนันทนาการของชมรม	4.40	0.89	สูงมาก
รวม	4.44	0.65	สูงมาก

จากตารางที่ 13 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านนันทนาการ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.65) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าชมรมส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อพบปะสังสรรค์ และสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิก อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.68) ชมรมเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอกิจกรรมนันทนาการที่สนใจได้โดยอิสระ อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.81) การจัดกิจกรรมนันทนาการก่อให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิก อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.80) และท่านได้รับความเพลิดเพลินและผ่อนคลายจากการจัดกิจกรรมนันทนาการของชมรม อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.89)

ตารางที่ 14 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านที่พักอาศัย

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ชมรมให้บริการข้อมูลการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้กับสมาชิก	3.16	1.15	ปานกลาง
ชมรมให้การดูแลตามความจำเป็นด้านปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา รักษาโรค ที่อยู่อาศัย)	3.16	1.10	ปานกลาง
ชมรมมีการรณรงค์ให้สมาชิกร่วมกันปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัย (การถางหญ้า)	4.15	0.75	สูง
ชมรมเปิดโอกาสให้องค์กร/หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาให้การช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนตามความจำเป็น	3.36	1.05	ปานกลาง
รวม	3.46	0.79	สูง

จากตารางที่ 14 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านที่พักอาศัย โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.46$, S.D. = 0.79) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าชมรมมีการรณรงค์ให้สมาชิกร่วมกันปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัย (การถางหญ้า) อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.75) ชมรมเปิดโอกาสให้องค์กร/หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาให้การช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนตามความจำเป็น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 1.05) ชมรมให้บริการข้อมูลการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้กับสมาชิก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$, S.D. = 1.15) และชมรมให้การดูแลตามความจำเป็นด้านปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.16$, S.D. = 1.10)

ตารางที่ 15 ข้อมูลการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
เมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเพื่อความคุ้มครองผู้สูงอายุ ชมรมสามารถให้บริการข้อมูลแก่ท่านได้	2.96	1.08	ปานกลาง
ชมรมให้บริการข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ	3.37	1.24	ปานกลาง
ท่านได้รับสิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมกัน	3.32	1.29	ปานกลาง
รวม	3.22	1.14	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 1.14) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าชมรมให้บริการข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$, S.D. = 1.24) ท่านได้รับสิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 1.29) และเมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเพื่อความคุ้มครองผู้สูงอายุ ชมรมสามารถให้บริการข้อมูลแก่ท่านได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.96$, S.D. = 1.08)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านผู้นำ

ตารางที่ 16 ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านผู้นำ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
แรงขับเคลื่อน	4.49	0.53	สูงมาก
การนำ	4.50	0.53	สูงมาก
มีความซื่อสัตย์	4.51	0.51	สูงมาก
มีความเชื่อมั่นในตนเอง	4.47	0.53	สูงมาก
สติปัญญา	4.42	0.54	สูงมาก
รวม	4.48	0.48	สูงมาก

จากตารางที่ 16 ปัจจัยด้านผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.48) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงมากเรียงลำดับได้ดังนี้ มีความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.51) การนำ ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.53) แรงขับสูง ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.53) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.53) และสติปัญญา ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.54)

ตารางที่ 17 ปัจจัยผู้นำด้านแรงขับสูง

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ผู้นำชมรมของท่านมีความพยายามและทุ่มเทในการทำงานให้สำเร็จตามแผนที่กำหนด	4.49	0.59	สูงมาก
ผู้นำชมรมมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน	4.52	0.56	สูงมาก
ผู้นำชมรมมีความคิดริเริ่มในการพัฒนาชมรมอยู่เสมอ	4.44	0.63	สูงมาก
ผู้นำชมรมมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะพัฒนาชมรมให้มีความเข้มแข็ง	4.50	0.54	สูงมาก
รวม	4.49	0.53	สูงมาก

จากตารางที่ 17 ปัจจัยผู้นำด้านแรงขับสูง โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.53) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงมากเรียงลำดับได้ดังนี้ ผู้นำชมรมมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.56) ผู้นำชมรมมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะพัฒนาชมรมให้มีความเข้มแข็ง ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.54) ผู้นำชมรมของท่านมีความพยายามและทุ่มเทในการทำงานให้สำเร็จตามแผนที่กำหนด ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.59) และ ผู้นำชมรมมีความคิดริเริ่มในการพัฒนาชมรมอยู่เสมอ ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.63)

ตารางที่ 18 ปัจจัยผู้นำด้านการนำ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ท่านให้ความไว้วางใจผู้นำชมรมในการดำเนินการบริหารชมรม	4.53	0.57	สูงมาก
ผู้นำชมรมมีการสื่อสารข้อมูลที่สำคัญกับสมาชิกด้วยความโปร่งใส	4.53	0.56	สูงมาก
ผู้นำชมรมมีการสร้างความผูกพันที่ดีกับสมาชิกในชมรม	4.52	0.57	สูงมาก
ผู้นำชมรมสามารถบริหารจัดการชมรมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด	4.44	0.62	สูงมาก
รวม	4.50	0.53	สูงมาก

จากตารางที่ 18 ปัจจัยผู้นำด้านการนำ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.53) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ท่านให้ความไว้วางใจ ผู้นำชมรมในการดำเนินการบริหารชมรม ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.57) ผู้นำชมรมมีการสื่อสารข้อมูลที่ สำคัญกับสมาชิกด้วยความโปร่งใส ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.56) ผู้นำชมรมมีการสร้างความผูกพันที่ดี กับสมาชิกในชมรม ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.57) และผู้นำชมรมสามารถบริหารจัดการชมรมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 19 ปัจจัยผู้นำด้านมีความซื่อสัตย์

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ผู้นำชมรมมีความประพฤติซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ	4.56	0.54	สูงมาก
ผู้นำชมรมปฏิบัติต่อสมาชิกทุกคนด้วยจริงใจและให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน	4.50	0.57	สูงมาก
ผู้นำชมรมตัดสินใจบริหารจัดการชมรมด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น	4.47	0.59	สูงมาก
ผู้นำชมรมบริหารจัดการชมรมโดยคำนึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	4.49	0.60	สูงมาก
ชมรมของท่านประสบความสำเร็จเนื่องจากมีผู้นำที่มีความซื่อสัตย์	4.51	0.57	สูงมาก
รวม	4.51	0.51	สูงมาก

จากตารางที่ 19 ปัจจัยผู้นำด้านมีความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.51) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ผู้นำชมรมมีความประพฤติซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.54) ชมรมของท่านประสบความสำเร็จเนื่องจากมีผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.57) ผู้นำชมรมปฏิบัติต่อสมาชิกทุกคนด้วยจริงใจและให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.57) ผู้นำชมรมบริหารจัดการชมรมโดยคำนึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.60) และ ผู้นำชมรมตัดสินใจบริหารจัดการชมรมด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.59)

ตารางที่ 20 ปัจจัยผู้นำด้านมีความเชื่อมั่นในตนเอง

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ผู้นำชมรมของท่านมีความมั่นใจในตนเองทั้งความคิดและการกระทำ	4.47	0.56	สูงมาก
ผู้นำชมรมของท่านกล้าคิดและตัดสินใจทำในสิ่งใหม่	4.37	0.61	สูงมาก
เมื่อผู้นำชมรมของท่านทำผิดพลาด ก็กล้าที่จะยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น	4.48	0.67	สูงมาก
ผู้นำชมรมของท่านพร้อมที่จะเรียนรู้จากความผิดพลาดและปรับปรุงแก้ไข	4.50	0.59	สูงมาก
ผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถนำพาชมรมไปสู่ความสำเร็จ	4.53	0.56	สูงมาก
รวม	4.47	0.53	สูงมาก

จากตารางที่ 20 ปัจจัยผู้นำด้านมีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.53) จำแนกรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถนำพาชมรมไปสู่ความสำเร็จ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.56) ผู้นำชมรมของท่านพร้อมที่จะเรียนรู้จากความผิดพลาดและปรับปรุงแก้ไข ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.59) เมื่อผู้นำชมรมของท่านทำผิดพลาด ก็กล้าที่จะยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ($\bar{x} = 4.48$), S.D. = 0.67 ผู้นำชมรมของท่านมีความมั่นใจในตนเองทั้งความคิดและการกระทำ ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.56) และผู้นำชมรมของท่านกล้าคิดและตัดสินใจทำในสิ่งใหม่ ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.61)

ตารางที่ 21 ปัจจัยผู้นำด้านสติปัญญา

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ผู้นำชมรมมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารชมรมเป็นอย่างดี	4.39	0.65	สูงมาก
ผู้นำชมรมของท่านมีดุลยพินิจในการคิดและการกระทำด้วยหลักของเหตุและผล	4.42	0.60	สูงมาก
ผู้นำชมรมของท่านมีทักษะในสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	4.45	0.57	สูงมาก
ผู้นำชมรมของท่านมีปฏิพานไหวพริบในการแก้ปัญหาวิกฤตและปัญหาเฉพาะหน้า	4.41	0.59	สูงมาก

ตารางที่ 21 (ต่อ)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ผู้นำชมรมของท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถทางสติปัญญาที่ทำให้การบริหารจัดการชมรมประสบความสำเร็จ	4.45	0.58	สูงมาก
รวม	4.42	0.54	สูงมาก

จากตารางที่ 21 ปัจจัยผู้นำด้านสติปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.54) จำแนกรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก เรียงลำดับได้ดังนี้ ผู้นำชมรมของท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถทางสติปัญญาที่ทำให้การบริหารจัดการชมรมประสบความสำเร็จ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.58) ผู้นำชมรมของท่านมีทักษะในสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.57) ผู้นำชมรมของท่านมีดุลยพินิจในการคิดและการกระทำด้วยหลักของเหตุและผล ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.60) ผู้นำชมรมของท่านมีปฏิพานไหวพริบในการแก้ปัญหาวิกฤตและปัญหาเฉพาะหน้า ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.59) และผู้นำชมรมมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารชมรมเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.65)

ตารางที่ 22 ปัจจัยผู้นำจำแนกตามชมรมผู้สูงอายุ

ผู้นำ	ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน			ชมรมผู้สูงอายุวัดยูงทอง			ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
แรงขับสูง	4.65	0.45	สูงมาก	3.97	0.39	สูง	4.71	0.43	สูงมาก
การนำ	4.70	0.49	สูงมาก	4.09	0.38	สูง	4.58	0.52	สูงมาก
มีความซื่อสัตย์	4.65	0.46	สูงมาก	4.01	0.38	สูง	4.73	0.38	สูงมาก
มีความเชื่อมั่นในตนเอง	4.61	0.46	สูงมาก	4.06	0.36	สูง	4.63	0.58	สูงมาก
สติปัญญา	4.61	0.49	สูงมาก	3.98	0.28	สูง	4.55	0.55	สูงมาก
รวม	4.64	0.43	สูงมาก	4.02	0.29	สูง	4.64	0.42	สูงมาก

จากตารางที่ 22 ปัจจัยผู้นำโดยภาพรวมพบว่าทั้ง 3 ชมรมมีคุณลักษณะผู้นำอยู่ในระดับที่ สูง ถึงสูงมาก โดยชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานและชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบมีคุณลักษณะผู้นำอยู่ใน ระดับที่สูงมากทุกด้าน รองลงมาคือชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง เมื่อพิจารณาเป็นรายชมรมมี รายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านผู้นำชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.43) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงมากเรียงลำดับได้ดังนี้ การนำ ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.49) มีความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.46) แรงขับสูง ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.45) สติปัญญา ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.49) และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.46)

ปัจจัยด้านผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.42) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงมากเรียงลำดับได้ดังนี้ มีความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.38) แรงขับสูง ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.43) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.58) การนำ ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.52) และสติปัญญา ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.55)

ปัจจัยด้านผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.29) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงเรียงลำดับได้ดังนี้ การนำ ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.38) มีความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{x} = 4.06$, S.D. = 0.36) มีความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.38) สติปัญญา ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.28) และแรงขับสูง ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.39)

4. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 23 ปัจจัยการมีส่วนร่วม

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ	3.47	0.90	สูง
การมีส่วนร่วมดำเนินการ	3.29	1.14	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	3.20	0.83	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.56	0.79	สูง
รวม	3.38	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 23 ปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.38$, S.D. = 0.77) จำแนกรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.56$,

S.D. = 0.79) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.90) การมีส่วนร่วม
 ดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 1.14) และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่
 ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.83)

ตารางที่ 24 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการประชุมในแต่ครั้ง	3.99	1.05	สูง
ท่านมีส่วนร่วมในการนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการ บริหารจัดการชมรม	3.74	1.05	สูง
ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของ กิจกรรมชมรม	3.51	1.04	สูง
ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากร (คน เงิน เครื่องมือ การ จัดการ) ของชมรม	3.10	1.02	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอ/จัดหาแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนิน กิจกรรมของชมรม (หน่วยงานภายนอกและภายในชมรมที่เกี่ยวข้อง)	3.01	1.03	ปานกลาง
รวม	3.47	0.90	สูง

จากตารางที่ 24 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยรวมอยู่ใน
 ระดับสูง ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.90) จำแนกรายด้านพบว่าท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการ
 ประชุมในแต่ครั้ง อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.99$, S.D. = 1.05) ท่านมีส่วนร่วมในการนำเสนอเรื่องต่างๆ
 ที่มีความจำเป็นในการบริหารจัดการชมรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 1.05) ท่านมีส่วนร่วม
 ในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมชมรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.51$, S.D.
 = 1.04) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากร (คน เงิน เครื่องมือ การจัดการ) ของชมรม
 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$, S.D. = 1.02) และท่านมีส่วนร่วมในการเสนอ/จัดหาแหล่ง
 ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชมรม (หน่วยงานภายนอกและภายในชมรมที่เกี่ยวข้อง)
 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$, S.D. = 1.03)

ตารางที่ 25 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ท่านมีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรม/โครงการของชมรม	4.42	3.34	สูงมาก
ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุนทรัพย์ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม	3.32	1.16	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม	3.00	1.06	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการให้บริการสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม	2.88	1.12	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทางแก่ชมรม	2.83	1.12	ปานกลาง
รวม	3.29	1.14	ปานกลาง

จากตารางที่ 25 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 1.14) จำแนกรายด้านพบว่าท่านมีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรม/โครงการของชมรม อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 3.34) ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุนทรัพย์ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$, S.D. = 1.16) ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.00$, S.D. = 1.06) ท่านมีส่วนร่วมในการให้บริการสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = 1.12) และท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทางแก่ชมรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.83$, S.D. = 1.12)

ตารางที่ 26 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ท่านมีส่วนร่วมในการรับรายได้จากการดำเนินการจำหน่ายสินค้าของชมรม	2.32	1.19	ต่ำ
ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินอย่างคุ้มค่า จากการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม	2.37	1.12	ต่ำ
การมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการของชมรม ทำให้ท่านมองเห็นคุณค่าในตัวเอง	3.60	1.13	สูง
การมีส่วนร่วมทำกิจกรรม/โครงการของชมรม สามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตของท่าน	3.74	0.94	สูง
การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรมเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในภาพรวม	3.95	0.92	สูง
รวม	3.20	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 26 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.83) จำแนกเป็นรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรมเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.92) การมีส่วนร่วมทำกิจกรรม/โครงการของชมรม สามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตของท่าน อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.74$, S.D. = 0.94) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการของชมรม ทำให้ท่านมองเห็นคุณค่าในตัวเอง อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.13) ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินอย่างคุ้มค่า จากการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม อยู่ในระดับต่ำ ($\bar{x} = 2.37$, S.D. = 1.12) และท่านมีส่วนร่วมในการรับรายได้จากการดำเนินการจำหน่ายสินค้าของชมรม อยู่ในระดับต่ำ ($\bar{x} = 2.32$, S.D. = 1.19)

ตารางที่ 27 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้นำ/คณะกรรมการชมรม	3.94	1.00	สูง
ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้เกี่ยวข้องภายนอกที่เข้าร่วมทำกิจกรรม/โครงการ ของชมรม	3.56	0.95	สูง
ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการต่างๆ ของชมรม	3.31	0.91	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการของชมรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป	3.47	0.87	สูง
ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม/โครงการของชมรม ตามข้อเสนอแนะต่างๆ	3.50	0.85	สูง
รวม	3.56	0.79	สูง

จากตารางที่ 27 ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.79) จำแนกเป็นรายด้านพบว่าท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้นำ/คณะกรรมการชมรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 1.00) ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้เกี่ยวข้องภายนอกที่เข้าร่วมทำกิจกรรม/โครงการของชมรม อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.95) ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม/โครงการของชมรม ตามข้อเสนอแนะต่างๆ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.85) ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการของชมรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.87) และท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการต่างๆ ของชมรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.91)

ตารางที่ 28 ปัจจัยการมีส่วนร่วมจำแนกตามชมรมผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วม	ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน			ชมรมผู้สูงอายุวัดขุมทอง			ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วม การตัดสินใจ	3.82	0.81	สูง	2.66	0.90	ปาน กลาง	3.67	0.50	สูง
การมีส่วนร่วม ดำเนินการ	3.69	1.32	สูง	2.40	0.82	ต่ำ	3.50	0.52	สูง
การมีส่วนร่วม รับผลประโยชน์	3.75	0.73	สูง	2.84	0.60	ปาน กลาง	2.70	0.66	ปาน กลาง
การมีส่วนร่วม ในการ ประเมินผล	3.89	0.81	สูง	3.03	0.78	ปาน กลาง	3.53	0.46	สูง
รวม	3.79	0.74	สูง	2.73	0.70	ปาน กลาง	3.35	0.36	ปาน กลาง

จากตารางที่ 28 ปัจจัยการมีส่วนร่วมชมรมผู้สูงอายุโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับ สูงถึง ปานกลาง โดยชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่สูง รองลงมาคือชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบและชมรมผู้สูงอายุวัดขุมทอง เมื่อพิจารณาเป็นรายชมรมมีรายละเอียดดังนี้

ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน พบว่าปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.74) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงเรียงลำดับได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 3.89$, S.D. = 0.81) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.81) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.73) และ การมีส่วนร่วมดำเนินการ ($\bar{x} = 3.69$, S.D. = 1.32)

ชมรมผู้สูงอายุวัดขุมทอง พบว่าปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.73$, S.D. = 0.70) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.03$, S.D. = 0.78) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$, S.D. = 0.60) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$, S.D. = 0.90) และการมีส่วนร่วมดำเนินการอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{x} = 2.40$, S.D. = 0.82)

ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.36) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.67$, S.D. = 0.50) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.53$, S.D. = 0.46) การมีส่วนร่วมดำเนินการ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.52) และ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.70$, S.D. = 0.66)

5. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ตารางที่ 29 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ปัจจัย	การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	
	r	p
ผู้นำ	0.00	0.26**
การมีส่วนร่วม	0.00	0.42**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 29 พบว่าปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.42$, $P < .01$) และปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.26$, $P < .01$)

จากสมมติฐานที่กำหนด

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำ กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และพบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่กำหนด ดังแสดงในตารางที่ 35

ตารางที่ 30 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	การทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ยอมรับ
สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	ยอมรับ

6. ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยพบว่าประชากรได้นำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ดังแสดงในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 แสดงปัญหาและข้อเสนอแนะ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	จำนวนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
ด้านสุขภาพ	8	อุปกรณ์ในการตรวจสุขภาพเบื้องต้นไม่เพียงพอกับสมาชิก	ให้ทางชมรมจัดหาอุปกรณ์สำหรับตรวจสุขภาพเบื้องต้นให้เพียงพอสำหรับสมาชิกในชมรม
ด้านรายได้	7	รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้สูงอายุบางท่านมีรายได้มาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียว	ให้สมาชิกชมรมร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อหารายได้เสริม
ด้านนันทนาการ	12	- กิจกรรมนันทนาการบางกิจกรรม สมาชิกบางท่านที่มีปัญหาในเรื่องของสุขภาพ	- จัดกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบที่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในเรื่องของสุขภาพ

ตารางที่ 31 (ต่อ)

การจัดสวัสดิการสังคม สำหรับผู้สูงอายุ	จำนวนสมาชิก ชมรมผู้สูงอายุ	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
ด้านที่พักอาศัย	8	(ข้อเช่าเสื่อม) ไม่ สามารถร่วมกิจกรรมได้ - ขาดอุปกรณ์สำหรับ การทำกิจกรรม นันทนาการ ขาดความรู้ในเรื่องของ การปรับปรุง สภาพแวดล้อมของที่อยู่ อาศัย	สามารถร่วมกิจกรรม ได้ด้วย - ควรจัดหาอุปกรณ์ สำหรับกิจกรรม นันทนาการให้เพียงพอ สำหรับดำเนินกิจกรรม ให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องให้ความรู้กับ ผู้สูงอายุในเรื่องของ การปรับสภาพล้อม บริเวณที่อยู่อาศัย เพื่อ ทำให้ที่อยู่อาศัยน่าอยู่ ยิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ประชากร คือ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา จำนวน 620 คน กำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane (1973) ได้จำนวน 243 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการจับฉลากเพื่อให้ได้จำนวนขนาดตัวอย่างตามที่กำหนด เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ ด้านรายได้ ด้านนันทนาการ ด้านที่พักอาศัย และ ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว 2) ปัจจัยด้านผู้นำ ได้แก่ แรงจูงใจสูง การนำ มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสติปัญญา 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมประเมินผล 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) ทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence : IOC) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.00 ภายหลังจากผู้วิจัยดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระของแบบสัมภาษณ์ บางข้อตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงดำเนินการให้ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทำการทดสอบเพื่อดำเนินการหาความเชื่อมั่น ด้วยการวัดความคงที่ภายใน (Internal Consistency) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งหมด เท่ากับ .913 และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารายด้านอยู่ระหว่าง .903 – .916 ซึ่งเมื่อเทียบกับการกำหนดเกณฑ์จาก พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540 : 36) พบว่าแบบสัมภาษณ์อยู่ในเกณฑ์ค่าเชื่อมั่นในระดับดีมาก ทั้งรายด้านและทั้งหมด จึงเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ดีว่ามีความเชื่อมั่นและมีคุณภาพดีเพียงพอต่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของประชากร ส่วนสถิติอ้างอิงใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน

สรุปผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส สำหรับการศึกษพบว่าอยู่ที่ระดับประถมศึกษา โดยที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านของตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เป็นสมาชิกของชมรมในพื้นที่เทศบาลตำบลทางช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน รองลงมาคือสมาชิกชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ และสมาชิกผู้สูงอายุวัดยุงทอง ตามลำดับ สำหรับด้านอายุพบว่าสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีอายุเฉลี่ย 73.30 ปี มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 4,026.46 บาท และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.19 คน โดยรายได้ของสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 11,908.35 บาท ซึ่งแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่มาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐ

2. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุรวมทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าด้านนันทนาการ อยู่ในระดับสูงมาก รองลงมาคือ ด้านสุขภาพ ด้านที่พักอาศัย และด้านการศึกษา อยู่ในระดับสูง ในขณะที่ด้านรายได้ และด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว อยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัจจัยด้านผู้นำ

ปัจจัยผู้นำโดยภาพรวมทั้ง 3 ชมรมมีคุณลักษณะผู้นำอยู่ในระดับที่ สูงถึงสูงมาก โดยชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานและชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบมีคุณลักษณะผู้นำอยู่ในระดับที่สูงมากทุกด้าน รองลงมาคือชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง กล่าวคือ

ปัจจัยด้านผู้นำชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน โดยมีนายธีระศักดิ์ ปรีดาศักดิ์ เป็นประธานชมรม ซึ่งผลออกมาอยู่ในระดับสูงมาก โดยเรียงลำดับจาก การนำ มีความซื่อสัตย์ แรงขับสูง สถิติปัญญา และมีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งกล่าวได้ว่าผู้นำชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับสูงเนื่องจากอดีตเคยรับราชการเป็นผู้อำนวยการ โรงเรียนมาก่อน หลังจากเกษียณอายุ

ราชการ ได้ผันตัวมาเป็นประธานชมรมและประธานเครือข่ายผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าช้างควบคู่กันไป แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเป็นที่ยอมรับในสังคม/ชุมชน ด้วยจากตำแหน่งผู้บริหารที่เป็นมาก่อนทำให้เกิดความเคารพและเป็นที่ยอมรับ ในขณะที่เดียวกันก็มี ภรรยาของนายธีระศักดิ์ ปรีดาศักดิ์ คือนางประนอม ปรีดาศักดิ์ ซึ่งเคยรับข้าราชการเป็นข้าราชการครู และเกษียณอายุราชการในปีเดียวกัน ได้ทำหน้าที่เป็นเลขาคอยจรรายละเอียดและจัดการเรื่องข้อมูลให้ ทำให้ผู้นำชมรมลดภาระในเรื่องการจัดการฐานข้อมูลและมีเวลาใส่ใจสมาชิกในชมรม ทั้งนี้มีเวลาในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น ดังที่ ราล์ฟ สตัดด์ลิต (Ralph. 1981 : 35 - 71) อธิบายว่าผู้นำคือ คือ คนที่มีความสามารถในการช่วยให้อีกกลุ่มคนที่เชื่อฟังสามารถทำงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยเป็นผู้ที่มี (1) ความฉลาด (Intelligence) (2) ความเอาใจใส่ในความต้องการของผู้อื่น (Alertness to the Needs of Others) (3) ความเข้าใจในภาระงาน (Understanding of the Task) (4) การรับรู้และแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง (Initiative and Persistence in Dealing with Problems) และ (5) ความต้องการรับผิดชอบและมีตำแหน่งที่มีอำนาจและการควบคุม (Desire to Accept Responsibility and Occupy a Position of Dominance and Control)

ปัจจัยด้านผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ โดยมีนางสุวารี รัตนพันธ์ เป็นประธานชมรม ซึ่งผลออกมาอยู่ในระดับสูงมาก โดยเรียงจาก ความซื่อสัตย์ แรงขับสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง การนำ และสติปัญญา จะเห็นได้ว่าผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ จะมีการขับเคลื่อนของผู้นำอย่างเป็นธรรมชาติ แม้ว่าผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ หรือมักจะเรียกกันว่า “ป้าเสียม” ถึงจะไม่ได้รับราชการมาก่อน แต่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชมรม/ชุมชน เนื่องจากมีความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และจริงใจ ทั้งนี้สามีของตนคือ นายอ้วน รัตนพันธ์ มีรถกระบะส่วนตัวทำให้เวลาเดินทางต้องไปทำธุระ เข้าในเมือง หรือเดินทางไปประชุมต่างๆ สามารถขับรถพาสมาชิกร่วมเดินทางไปด้วยกันได้ ทำให้สมาชิกในชมรมมีความผูกพันกับผู้นำเป็นอย่างมาก ดังที่ ลิเคิร์ต (Likert. 1956 : 98) กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะผู้บริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความสามารถในการกระทำของคนที่เป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน มีความเข้าใจในระบบงานทุกอย่าง และยังคงเป็นผู้ที่มีความสามารถในงานทุกอย่าง ทุกงาน และเป็นผู้นำและ ติดตามงาน ได้ดี

ปัจจัยด้านผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ โดยมีนางสาวพณี ทิพย์มณี เป็นประธานชมรมซึ่งผลออกมาปัจจัยผู้นำอยู่ในระดับสูง โดยเรียงลำดับจาก การนำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความซื่อสัตย์ สติปัญญา และแรงขับสูง อย่างไรก็ตามผู้นำชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ ได้ถูกการทำส่งไม้ต่อจากผู้นำคนเดิม เนื่องจากผู้นำคนเดิมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ทำให้ต้องเกิดการเรียนรู้งานใหม่ในหลากหลายมิติ แต่ในขณะที่เดียวกันผู้นำชมรมท่านนี้ อดีตเคยรับข้าราชการครูมาก่อนทำให้

ค่อนข้างมีความแม่นยำในเรื่องข้อมูล และมีเวลาให้กับสมาชิกในชมรม จึงเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับดีและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทัศนคติที่จะนำพาชมรมและสมาชิกมีสุขภาพทางกาย/จิตใจ อย่างดีที่สุด ดังที่ ดังที่ ร็อบบิ้นส์และโคลเตอร์ (Robbins & Coulter, 2008 : 230) กล่าวว่า คุณลักษณะพื้นฐานของผู้นำที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องประกอบไปด้วย 1) มีความเฉลียวฉลาด 2) มีความปรารถนาที่จะนำผู้อื่น 3) มีความรอบรู้ในงาน 4) มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง และ 5) มีความซื่อสัตย์สุจริตและซื่อตรง ทั้งนี้ผู้นำจะมีคุณลักษณะบางอย่างที่พิเศษโดดเด่นกว่าผู้ตาม และต้องสามารถเลือกใช้คุณลักษณะต่างๆ ให้ถูกกาลเทศะ หรือเหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย นอกจากนี้คุณลักษณะยังเป็นตัวกำหนดความแตกต่างระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่มีได้เป็นผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว ได้แก่ ขนาดของร่างกาย บุคลิกภาพ ระดับชั้นทางสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสามารถในการพูด และความสามารถทางสังคม

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม

ปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับสูง ตามลำดับ ในขณะที่การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลาน พบว่าปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับสูงเรียงลำดับได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมดำเนินการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของชมรมผู้สูงอายุบ้านดินลานพบว่าอยู่ในระดับสูงเนื่องจากในชมรมมีการนัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ ทุกวันสุดท้ายของเดือน และมีขั้นตอนการมีส่วนร่วมครบทุกขั้น โดยผู้นำเล็งเห็นถึงการมีส่วนร่วมว่า เป็นสิ่งที่ต้องให้สมาชิกรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงสิทธิและประโยชน์ของตน และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันประเมินผล ทั้งนี้ยังมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมต่างๆ ของชมรม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมนันทนาการ การออกกำลังกาย กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ อีกทั้งยังมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้สมาชิกไม่หยุดที่จะเรียนรู้ และการหารายได้จากการทำของชำร่วย หรือเหรียญโปรยทานที่ใช้ในงานศพ เพื่อหารายได้เสริมเข้าสู่ชมรมและตัวสมาชิกเอง ดังที่ อคิน รพีพัฒน์. (2527 : 18) กล่าวว่า ประชาชนจะต้องเข้า มามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา เนื่องมาจากเหตุผล พื้นฐานคือประชาชนประสบปัญหา ย่อมรู้ถึงปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ปัญหาเหล่านี้ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนา ควรจะเป็นประชาชนในชุมชนนั้นๆ ไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสม

สอดคล้องกับทรัพยากรและศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงในการ ประกอบกิจกรรมจะทำให้มีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้ที่ร่วมกันในการเป็นเจ้าของ กิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ ส่งผลให้ทุกคนได้ร่วมกันบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมี ประโยชน์ยืนยาว และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นคว้า หาข้อดีและข้อบกพร่องอัน เกิดจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำมา เป็นบทเรียนในการหาทางปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงานต่อไป

ชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทอง พบว่าปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ อยู่ในระดับปาน และการมีส่วนร่วมดำเนินการอยู่ในระดับต่ำ ชมรมผู้สูงอายุวัดยุงทองเป็นชมรมที่เน้นการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม เสริมสร้างทักษะพัฒนาทางด้านร่างกาย โดยชมรมมักจะมีการลงแข่งกิจกรรมกีฬาผู้สูงอายุ อาทิ กีฬาเปตอง โยนบอลลงตะกร้า เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย และเป็นกิจกรรมนันทนาการไปในตัว ด้วย อย่างไรก็ตามในชมรมยังมาการออมผ่านสัจจะออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนสนับสนุนเพิ่มเติม ขยายเจ็บป่วย หรือใช้ไว้ในยามฉุกเฉินด้วย ดังที่ ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2552 : 11) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในแง่ของการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกันกับ คณะกรรมการของชุมชนทั้งในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงาน การค้นหาสาเหตุ ปัญหา การร่วมกันวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งการกระทำมักสะท้อนเป้าหมายสำคัญคือความต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เกิดความสันติขึ้นในชุมชน

ชมรมผู้สูงอายุวัดคงคาเลียบ พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านพบว่าการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับสูง การมีส่วนร่วมดำเนินการ อยู่ในระดับสูง และ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ดังที่ได้กล่าวข้างต้นในประเด็นภาวะผู้นำ ที่ผู้นำในชมรมมีการเปลี่ยนผ่านจากปัจจัย เงื่อนไขบางประการ ทำให้ผู้นำชมรมคนใหม่อยู่ในช่วงปรับตัว อย่างไรก็ตามชมรมผู้สูงอายุวัดคงคา เลียบค่อนข้างมีความเป็นธรรมชาติสูงเนื่องจากด้วย ชมรมมักจะมีการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมการ เข้าวัด ฟังเทศ ฟังธรรม และมีการนัดรวมตัวเพื่อการประชุมหารือในวัดคงคาเลียบที่ค่อนข้างสงบ และมีการพูดคุยถึงสภาวะทางจิตใจทำให้สมาชิกมีความผ่อนคลาย และคลายปัญหาความทุกข์กังวล เมื่อได้แลกเปลี่ยนกัน ดังที่ สุชาดา จักรพิสุทธิ์. 2547 อ้างอิงจาก คมลักษณ์ สงทิพย์. 2557 : 24 - 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม

แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

5. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.42$, $P < .01$) และปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.26$, $P < .01$) จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่า สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านผู้นำมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และสมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.42$, $P < .01$) เป็นการยืนยันสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางก่ำ จังหวัดสงขลา มีการดำเนินการบริหารงานโดยผู้สูงอายุซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง ทำให้บรรยากาศในการดำเนินงานในชมรมมีบรรยากาศของความเอื้ออาทร โดยทุกคนจะให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ตลอดจนชมรมฯ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้บริหาร กรรมการ หรือสมาชิก ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการจัดกิจกรรมตั้งเริ่มแรก ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ของชมรมเพื่อวัดความสำเร็จในการจัดกิจกรรมและพัฒนากิจกรรมดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในการศึกษานี้ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.79) และการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.90) เป็นการมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงตามลำดับ นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และ สุพรรณิ ไชยอำพร. 2560 : 151) เช่นเดียวกับการศึกษาของ ปัญญา เลิศไกร. (2550 : 1) ที่ศึกษาเรื่อง แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และ จินตนา กาศมณี. (2557 : 1 – 2) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาค

ประชาชนในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการ

2. ปัจจัยด้านผู้นำความสัมพันธ์ทางบวกระดับค่อนข้างต่ำ กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.26$, $P < .01$) เป็นการยืนยันสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากผู้นำของชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกุ่ม จังหวัดภาคใหญ่ เป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความเข้าใจต่อบริบทสังคม สิ่งแวดล้อม ฐานทางวัฒนธรรม และสังคม ทำให้เกิดการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการจัดสวัสดิการของชมรมอยู่บนพื้นฐานความต้องการของสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างแท้จริง จากผลการวิจัยนี้พบว่าคุณลักษณะของผู้นำที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยคุณลักษณะหลายประการร่วมกัน คือ มีความซื่อสัตย์ การนำ แรงขับสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ สวมศักดิ์ธรรม และ สุพรรณิ ไชยอำพร (2560 : 151) พบว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดสวัสดิการชุมชน และการศึกษาของจินตนา กาศมณี (2557 : 1 – 2) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว ซึ่งพบว่าผู้นำมีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกุ่ม จังหวัดสงขลา สามารถได้แนวทางการประยุกต์ใช้ผลจากการวิจัยเพื่อยกระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้ดังนี้

1.1 ระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ อยู่ในระดับสูง แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้คงอยู่ไว้ในระดับสูงเช่นเดิม ในขณะเดียวกันต้องเสริมกลไกต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาและยกระดับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุให้อยู่ในระดับสูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ควรพัฒนาและปรับปรุงเนื่องจากผลการวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยระดับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง คือการจัดสวัสดิการด้านรายได้ ดำเนินการ โดยให้บริการข้อมูลที่ชัดเจนและทั่วถึงเกี่ยวกับการรับภาระสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริม และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการออม

การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้านนันทนาการ แม้ผลจากการวิจัยจะอยู่ในระดับสูงมากแต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมนันทนาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการยกระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้สูงมากขึ้น ผ่านกลไกการจัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิก ตลอดจนเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมนันทนาการที่สนใจได้โดยอิสระ เพื่อก่อให้เกิดการผ่อนคลายและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.2 การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชมรมเพื่อให้เกิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

สำหรับการมีส่วนร่วมที่ควรพัฒนาและปรับปรุงเนื่องจากผลการวิจัยที่มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ และมีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ผ่านกลไกของการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในรูปแบบรายได้จากการดำเนินการจำหน่ายสินค้าของชมรมด้วยความเป็นธรรมชาติ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาสินค้า และเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อให้สมาชิกมีรายรับมากยิ่งขึ้น

สำหรับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่สมาชิกอยู่ในระดับสูง แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มกิจกรรม/โครงการ ที่มีความหลากหลายเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้สูงมากขึ้น

1.3 ปัจจัยผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในระดับค่อนข้างต่ำ จึงต้องเร่งดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะของความเป็นผู้นำให้แก่ผู้บริหารชมรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำที่เหมาะสมต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

สำหรับคุณลักษณะของผู้นำที่ควรปรับปรุงและพัฒนาในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับการบริหารชมรมที่ถึงแม้ว่าจะอยู่ในระดับสูงมากอยู่แล้ว แต่ด้วยการบริหารจัดการในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเรื่องของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นจุดอ่อนของผู้สูงอายุ ในการใช้งาน จึงควรมีกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหารชมรมผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ปัจจัยภายนอกด้านนโยบายต่างๆ ของภาครัฐเพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต

2.2 ควรมีการศึกษาถึงการเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในแต่ละท้องถิ่น เพื่อดูถึงความแตกต่างของรูปแบบการจัดสวัสดิการที่มีความหลากหลายและปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดสวัสดิการ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

2.3 ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงผสมผสาน เป็นต้น เพื่อค้นหามิติและความสัมพันธ์ของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. (2544). นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสัมพันธ. (2542). ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลท่าช้าง. (2561). แผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. สงขลา : เทศบาลตำบลท่าช้าง.
- กองแผนงานและสารสนเทศ. (2549). ประเทศไทยกับการไปสู่ – รัฐสวัสดิการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานประกันสังคม.
- คณะกรรมการกฤษฎีกา. (2549). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- คณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2544). แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ. (2556). แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา 4 ปี พ.ศ. 2558-2561. สงขลา : สำนักงานจังหวัดสงขลา.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). กรอบทิศทางการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างยั่งยืน ในช่วง แผนฯ 11. สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาชุมชนและงานสวัสดิการ. (2560). จำนวนผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ อบต.ท่าช้าง
- คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์.
- คมลักษณ์ สงทิพย์. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์. (2554). “รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุ.” วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. 7 – 8(1 – 2), 149.
- จรัสวรรณ เทียนประกาศ และพัชรี ต้นศิริ. (2533). การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม.
- จรินทร์ภรณ์ หนูสม. (2553). การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลร่มเมือง อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง. คั่นคว่าอิสระ ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จินดา ถนอมรอด. (2551). การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาล ต.แหลมฉบัง อ.ศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จินตนา กาศมณี. (2557). การจัดสวัสดิการชุมชนโดยภาคประชาชนในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เขตคันนายาว. คุยฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรคุยฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- เจริญชัย หมั่นห่อ. (2555). “การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดทำแผนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ.” วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 5(2), 43 -54.
- ชนินทร์ วะสินนท์. (2549). การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging society in Thailand). กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ชัยพร พิบูลศิริ. (2548). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จิตร์รัตน์ ดิศโยธิน. (2550). บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- ธวัชชัย ยวงคำ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 อุดรดิตต์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. อุดรดิตต์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.

- ชารา สมพงษ์. รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา อำเภอหาง
ดง จังหวัดเชียงใหม่. ค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชิคารัตน์ ภูครองนาถ. (2554). การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต
อำเภอเมืองโกกพระ นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นภาพร ชโยวรรณ. (2542). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปัจจุบัน : การประชุมวิชาการแห่งชาติว่า
ด้วยผู้สูงอายุ : ผู้วัยสูงอายุด้วยคุณภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2533). แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นิศย์ สัมมาพันธ์. (2546). ภาวะผู้นำ พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ:บริษัท ซีเอ็ด
ยูเคชั่น จำกัด.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2550). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : บริษัทเซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส
จำกัด.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2556). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2556. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและ
พัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2557. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและ
พัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- บุษยา วีรกุล. (2558). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ:บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด.
- ปัญญา เลิศไกร. (2550). แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนที่ประสบความสำเร็จ. ภาค
นิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี. (2553). การกำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ
ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านต่างๆ
ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี
และราชกิจจานุเบกษา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนัก
ทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พลกฤต แสงอาวุธ. (2558). “รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. 6(2),
267 – 282.

- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2552). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเขตคูสิต. กรุงเทพมหานคร. งานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มะกรีย์ ยูโซ๊ะ. (2553). การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลสะเอะ อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มัทนา จริยรัตน์ไพศาล. (2558). รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร. งานวิทยุสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ยุทธพงษ์ เข้าประมงค์. (2555). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุพิน อังสุโรจน์, จันท์เพ็ญ แสงเทียนฉาย, จิราพร เกศพิชญวัฒนา และ Berit ingersoll-Dayto. (2544). “การศึกษาความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ”. วารสารพยาบาล. ปี 50 (2). 132 – 142.
- รศรินทร์ เกรย์ อุมารณณ์ ภัทรวานิชย์ เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณนพเก้า. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ. นครปฐม : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2549). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย Social Welfare in Thai Society. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560. 39 . สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2560, จาก <https://www.lawyerscouncil.or.th>
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2550). มนุษย์สัมพันธ์:พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฤทธิชัย แกมมณาค. (2559). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ตำบลสันกลาง อำเภอบ้าน จังหวัดเชียงราย ฉบับพิเศษ ปีที่ 11 สิงหาคม 2559 (สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)
- ลลิตญา ลอยลม. (2545). การเตรียมตัวก่อนเกษียณของผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. เอกสารอัดสำเนา.
- วิเชียร วิทญูดม. (2549). ภาวะผู้นำฉบับก้าวหน้า. นนทบุรี : บริษัทธีระฟิล์ม และ ไซเท็กซ์ จำกัด.

- วิจิตร ระวิวงศ์. (2532). อนาคตสวัสดิการไทย. กรุงเทพฯ : เอกสารอัดสำเนา.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2556). รายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2555. นนทบุรี : เอสเอส พลัส มีเดีย จำกัด.
- วิญญู หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดจันทบุรี. งานนิพนธ์สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน วิทยาการบริหารรัฐกิจ. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศราวุธ ไชยทองพันธ์. (2551). แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2542). สถาบันครอบครัว มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2550). การเกื้อหนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุพื้นที่ศึกษาในเขตภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริพรรณ รักษาภักดี. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์. ค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกวรัตน์ สู่สุข. (2548). การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ และ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. (2555). โครงการวิจัยเรื่องการประมาณการงบประมาณสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547). “การศึกษาทางเลือกของชุมชน,” วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 27(4), 18–23.
- สมยศ ทุ่งหว้า. (2534). การพัฒนาชนบท. สงขลา : ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุพรรณิ ไชยอำนาจ. (2560). “สวัสดิการชุมชนกับการสร้างสังคมเข้มแข็งในเขตกรุงเทพมหานคร,” วารสารร่วมพฤษภูมิ มหาวิทยาลัยเกริก. 35(1), 151.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 9 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาระเลี้ยงดูบุตรหลาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- สำนักพิมพ์แนวหน้า. (2559). “คอลัมน์ : สถานพัฒนาสังคม : การจัดการดูแลสวัสดิภาพและให้การศึกษาที่จำเป็นกับผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา”, หนังสือพิมพ์แนวหน้า, สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2560, จาก <http://www.ryt9.com/s/mnd/2469657>.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2553). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- สิริพัฒน์ ลากจิตฺ. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ สวรรีย์ บุญขมานนท์. (2553). ประชากรและสังคม คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). “สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย,” วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 7(1). 73 - 81.
- สุทธิพงษ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและประวัติ:ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. กรุงเทพฯ : บริษัท วิรัตน์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). สังคมและวัฒนธรรม : ค่านิยม ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาณี อ่อนชื่นจิตร และ ฤทัยพร ตริตรง. (2549). การบริการสุขภาพที่บ้าน Home Health Care Service. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อ.บางกล้า จ.สงขลา. สงขลา : กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม.
- ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภา การพิมพ์.
- อนิวัช แก้วจางงศ์. (2552). หลักการจัดการ. สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด.
- อมรพรรณ ประจันตวนิชย์. (2550). ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการท างานและปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารี โสติดิรพันธุ์. (2538). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อุบลรัตน์ เฟื่องสสิต. (.2546). จิตวิทยาผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Anthony, O.C. (2010). "Managing Behavior and Emotional Issues in Older People," The Social Science. 5(5), 401 – 413
- Beadle-Brown J., Hutchinson A. & Mansell J. (2008). "Care standards in homes for people with intellectual disabilities," Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities. 21, 210 – 218.
- Bearon, Lucille. (1996). "Successful Aging: What Does the Good Life Look Like " The Forum, vol1(3). Available,from: <https://ncsu.edu/ffci/publications/1996/v1-n3-1996-summer/successful-aging.php>, search 23 March 2017.
- Caro, F. G.; Bass, S. A.; and Chen, (1993). Y.-P. "Introduction: Achieving a Productive Aging Society." In Achieving a Productive Aging Society. Edited by S. A. Bass, F. G. Caro, and Y.-P. Chen. Westport, Conn.: Auburn House,. P. 3–25.
- Cohen John M. and Uphoff, NormanT. (1980). Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity" World Development. Vol. 8.
- Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1986). World development. New York. McGraw- Hill.
- Daft, L. R. (2011). The Leadership Experience. Mason, Shoth Western : Cengage Learning.
- DuBrin J.A., Leadership : Research Findings. Practice. and Skills. Englewood Cliffs. NJ : Houghton Mifflin, 1998.

- Ebersole & Hess. (2001). toward healthy aging : human needs & nursing response. St. Louis, Mo: Elsevier.
- Erwin, William. (1976). Participation Management:Concept, Theory and Implementation. Atlanta:Georgia State University.
- Fiedler, F.E., Improving Leadership Effectiveness : The Leader Match Concept. New York : Wiley and Son, 1976.
- Fisher, R.A. (1953). The design of experiments. (6th ed.). New York : Hafner Press.
- Friedlander, W.A., and Apte, R.Z. (1980). Introduction to Social Welfare. Englewood Elight, N.S : Prentice Hall.
- Glascok, A., & Feinman, S. (1981). Social asset or social burden: Treatment of the aged in non-industrial societies. In C. Fry (Ed.), Dimensions: Aging, culture, and health. Hadley : MA: Bergin & Garvey.
- Pellegriono J.W., Varnhagan C.W. “Abilities and Aptitudes,” in The international Encylopedia of Education : Research and Studies. V.I.P.I. (Oxford :Pergamon Press) 1. Journal of Social History. vol. 12(3), 416–428
- Keith, D. D. (1972). Human behavior at work- human relations and organization behavior. New Planner.
- Kirkpatrick, S.A. and Locke, E.A. (1991). Leadership Do Traits Matter Academy of Management Executive.
- Lenard W., Kaye Sandra S. and Nancy M.Webster. (2003). Gerontological Social Work in Small Towns and Rural Communities. New York and London : Routledge Taylor & Francis Group.
- Lussier, R. N., and Achua, C. F. (2013). Effective Leadership. 4th ed. Canada : South - Western, Cengage Learning
- Nancy R Hooyman; H Asuman Kiyak. (2002). Social gerontology : a multidisciplinary perspective. Boston : Allyn and Bacon.
- Orimo, H., et, al. (2006). Reviewing the definition of elderly. Japan Geriatrics Society
- Reid, J. (1996). The learning - centered classroom. TESOL Matter, 6(1), 3.
- Reeder, William W. (1974). Some Aspects of the Informal Social Participation of Focus Families In New York State. Cornell University: Unpublished Ph.D. Dissertation.

- Rensis Likert, The Human Organization (New York : McGraw – Hill book Company, 1956), 98
- Robbins, S.P. and Coulter, M. (2008). การจัดการและพฤติกรรมองค์กร (แปลจาก Management โดย วิรัช สงวนวงษ์วาน). กรุงเทพมหานคร : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- Rochefort, A. (1986). American Social Welfare Policy : Dynamics of Formulation and Change. Boulder : The Perseus Books Group.
- Ronal C Federico. (1980). The Social Welfare Institution : An Introduction. Lexinton, Massac Hsetts : DC Health.
- Roebuck, J. (1979). “When does “old age begin” ? : The Evolution of the English Defiition”.
- Rowe, J.W. and Kahn R.L. (1998). Successful Aging. New York: Random House.
- Stogdill Ralph M. (1981). Handbook of Leadership : A Survey of Theory and Research. New York : the Free Press
- Terner,J.C. (1974). “Social Comparison and Social Identity : Some Prospects for intergroup behavior,” . European Journal of social Psychology. 5, 5 - 34
- UNESCO. (1980). Evaluating the Quality of life in Belgium. Social Indicators Research 8.
- United Nation Organization. (1981). United Nation Department of Internation Economic and Social Affair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development. New York : United Nation.
- Uotinen, V., Rantanen, T. & Suutama, T. (2005). Perceived age as a predictor of old age mortality : A 13 year prospective study. Age and Ageing.
- Vroom, V. H., & Deci, E. L. (1970). Management and motivation. New York : Penguen Book.
- World health report 1999. (1999). Reducing risks, promoting healthy life. Geneva, World Health Organization.
- Yamane, T. (1973). Statistic: An introductory analysis (3rded.). New York : Harper and Row.
- Yukl, G.A. (2013). Leadership in Organizations. 2 th ed. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall. V.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ของนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3.1 ผู้นำ

3.2 การมีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. ขอความกรุณาท่านโปรดตอบทุกข้อคำถาม การตอบคำถามนี้ไม่มีถูกหรือผิด ขอให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริงของท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่ผลการวิจัยที่ถูกต้อง

3. ผู้วิจัยขอรับรองว่าการตอบแบบสัมภาษณ์ของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่อย่างใดเพราะข้อมูลที่ได้นำไปประมวลผลและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น โดยคำตอบในแบบสัมภาษณ์จะถือเป็นความลับเพื่อการประมวลผลในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

นางสาวมณฑิตา ศรีพล

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความหรือเติมข้อความลงในช่องตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ปี
3. สถานภาพ
 - โสด สมรส หม้าย
 - หย่าร้าง/ แยกกันอยู่ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. ระดับการศึกษา
 - ไม่ได้ศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
 - มัธยมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช)
 - ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปริญญาตรี อื่นๆ.....
5. รายได้ต่อเดือน บาท
6. ที่พักอาศัย
 - บ้านตนเอง บ้านญาติ/บุตรหลาน อื่นๆ.....
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
8. รายได้ของสมาชิกในครอบครัวต่อเดือน บาท (นับรวมผู้ถูกสัมภาษณ์)
9. ปัจจุบันท่านมีรายได้มาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - เงินเดือน/ค่าจ้าง เงินบำนาญ ได้รับจากบุตร หรือญาติ
 - เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐ อื่นๆ
10. ท่านเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุชมรมใด
.....

ตอนที่ 2 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกันกับความเป็นจริงของท่าน

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านการศึกษา						
1	ชมรมจัดกิจกรรมสอนหนังสือเพื่อ让您พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
2	ชมรมจัดกิจกรรมให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
3	ชมรมฝึกทักษะอาชีพให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ					
4	ชมรมฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
5	กิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะอาชีพที่ท่านได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
ด้านสุขภาพ						
6	ชมรมส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพในชุมชน (ตรวจสุขภาพประจำเดือน/ประจำปี ออกกำลังกาย)					
7	ชมรมของท่านจัดเตรียมเครื่องมือสำหรับการดูแลสุขภาพพื้นฐานอย่างเพียงพอ (เครื่องชั่งน้ำหนัก เครื่องวัดความดัน ปรอทวัดไข้ ยาสามัญประจำบ้าน)					
8	ชมรมจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตและสุขภาพกายอย่างสม่ำเสมอ					
9	ชมรมจัดสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้กับสมาชิกอย่างเท่าเทียม					
10.	ท่านได้รับประโยชน์จากกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการด้านสุขภาพทั้งกายและจิตใจที่ชมรมจัดขึ้น					

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านรายได้						
11	ชมรมให้บริการข้อมูลการรับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ					
12	ชมรมส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก					
13	ชมรมส่งเสริมให้สมาชิกทำการออมเพื่อมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพและกรณีฉุกเฉิน					
ด้านนันทนาการ						
14	ชมรมเปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอกิจกรรมนันทนาการที่สนใจได้โดยอิสระ					
15	การจัดกิจกรรมนันทนาการก่อให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิก					
16	ชมรมส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อพบปะสังสรรค์ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างสมาชิก					
17	ท่านได้รับความเพลิดเพลินและผ่อนคลายจากการจัดกิจกรรมนันทนาการของชมรม					
ด้านที่พักอาศัย						
18	ชมรมให้บริการข้อมูลการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้กับสมาชิก					
19	ชมรมให้การดูแลตามความจำเป็นด้านปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย)					
20	ชมรมมีการรณรงค์ให้สมาชิกมีส่วนร่วมปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัย (การถางหญ้า)					
21	ชมรมเปิดโอกาสให้องค์กร/หน่วยงานภายนอกได้เข้ามาให้การช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนตามความจำเป็น					

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
ด้านความมั่นคงทางสังคมและครอบครัว						
22	เมื่อท่านต้องการความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายเพื่อความคุ้มครองผู้สูงอายุ ชมรมสามารถให้บริการข้อมูลแก่ท่านได้					
23	ชมรมให้บริการข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ					
24	ท่านได้รับสิทธิและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมกัน					

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3.1 ผู้นำ

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกันกับความเป็นจริงของท่าน

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แรงขับเคลื่อน (Drive)						
1	ผู้นำชมรมของท่านมีความพยายามและทุ่มเทในการทำงานให้สำเร็จตามแผนที่กำหนด					
2	ผู้นำชมรมมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน					
3	ผู้นำชมรมมีความคิดริเริ่มในการพัฒนาชมรมอยู่เสมอ					
4	ผู้นำชมรมมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะพัฒนาชมรมให้มีความเข้มแข็ง					
การนำ (Leading)						
5	ท่านให้ความไว้วางใจผู้นำชมรมในการดำเนินการบริหารชมรม					
6	ผู้นำชมรมมีการสื่อสารข้อมูลที่สำคัญกับสมาชิกด้วยความโปร่งใส					
7	ผู้นำชมรมมีการสร้างความผูกพันที่ดีกับสมาชิกในชมรม					
8	ผู้นำชมรมสามารถบริหารจัดการชมรมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด					
มีความซื่อสัตย์ (Honesty)						
9	ผู้นำชมรมมีความประพฤติซื่อตรงต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ					

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
10	ผู้นำชมรมปฏิบัติต่อสมาชิกทุกคนด้วยจริงใจ และให้ความเสมอภาคแก่ทุกคน					
11	ผู้นำชมรมตัดสินใจบริหารจัดการชมรมด้วย ความระมัดระวัง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่ จะเกิดขึ้น					
12	ผู้นำชมรมบริหารจัดการชมรม โดยคำนึง ผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน					
13	ชมรมของท่านประสบความสำเร็จเนื่องจากมี ผู้นำที่มีความซื่อสัตย์					
มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence)						
14	ผู้นำชมรมของท่านมีความมั่นใจในตนเองทั้ง ความคิดและการกระทำ					
15	ผู้นำชมรมของท่านกล้าคิดและตัดสินใจทำใน สิ่งใหม่					
16	เมื่อผู้นำชมรมของท่านทำผิดพลาด ก็กล้าที่จะ ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น					
17	ผู้นำชมรมของท่านพร้อมที่จะเรียนรู้จากความ ผิดพลาดและปรับปรุงแก้ไข					
18	ผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถนำพา ชมรมไปสู่ความสำเร็จ					
สติปัญญา (Intellectual)						
19	ผู้นำชมรมมีความรู้เกี่ยวกับการบริหารชมรม เป็นอย่างดี					
20	ผู้นำชมรมของท่านมีดุลยพินิจในการคิดและ การกระทำด้วยหลักของเหตุและผล					
21	ผู้นำชมรมของท่านมีทักษะในสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ					

ลำดับ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
22	ผู้นำชมรมของท่านมีปฏิพานไหวพริบในการ แก้ปัญหาวิกฤตและปัญหาเฉพาะหน้า					
23	ผู้นำชมรมของท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถทาง สติปัญญาที่ทำให้การบริหารจัดการชมรม ประสบความสำเร็จ					

3.2 การมีส่วนร่วม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกันกับความเป็นจริงของท่าน

ลำดับที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ						
1	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการประชุมในแต่ครั้ง					
2	ท่านมีส่วนร่วมในการนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการบริหารจัดการชมรม					
3	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมชมรม					
4	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้ทรัพยากร (คน เงิน เครื่องมือ การจัดการ) ของชมรม					
5	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอ/จัดหาแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของชมรม (หน่วยงานภายนอกและภายในชมรมที่เกี่ยวข้อง)					
การมีส่วนร่วมดำเนินการ						
6	ท่านมีส่วนร่วมในการลงมือทำกิจกรรม/โครงการของชมรม					
7	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทุนทรัพย์ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์เพื่อใช้ในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรม					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการให้บริการสถานที่ในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม					

ลำดับที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านการเดินทางแก่ชมรม					
การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์						
11	ท่านมีส่วนร่วมในการรับรายได้จากการดำเนินการจำหน่ายสินค้าของชมรม					
12	ท่านมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินอย่างค้ำค่า จากการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชมรม					
13	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการของชมรมทำให้ท่านมองเห็นคุณค่าในตัวเอง					
14	การมีส่วนร่วมทำกิจกรรม/โครงการของชมรมสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตของท่าน					
15	การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม/โครงการของชมรมเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในภาพรวม					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
16	ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้นำ/คณะกรรมการชมรม					
17	ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์การทำงานของผู้เกี่ยวข้องภายนอกที่เข้าร่วมทำกิจกรรม/โครงการของชมรม					
18	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม/โครงการต่างๆของชมรม					
19	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการของชมรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป					

ลำดับที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
20	ท่านมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรม/โครงการของชมรม ตามข้อเสนอแนะต่างๆ					

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง ท่านมีปัญหาอุปสรรคในด้านต่อไปนี้หรือไม่ และมีข้อเสนอแนะอย่างไร

ลำดับ	การจัดสวัสดิการ	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1	ด้านการศึกษา		
2	ด้านสุขภาพ		
3	ด้านรายได้		
4	ด้านนันทนาการ		
5	ด้านที่พักอาศัย		
6	ด้านความมั่นคงทางสังคม และครอบครัว		

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์กรกฎ ทองชะโชค
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ลิ่มโยธิน
3. อาจารย์ ดร.สุภาวดี สุทธิรักษ์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ โทร. ๗๕๐๑

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๒๗๒๐

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน รองศาสตราจารย์กรกฎ ทองชะโชค

ด้วย นางสาวมณฑิตา ศรีพล นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม ภาควิเศษ ชั้นปีที่ ๒ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีระพร ทองชะโชค ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร บุญมาก กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(อาจารย์ ดร. วัลลภา เชยบัวแก้ว)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๑๙๑๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบขออนุเคราะห์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ สัมโยอิน

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวมณฑิตา ศรีพล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๒ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพร ทองชะโชค ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร บุญมาก กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. วิลลภา เชยบัวแก้ว)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๗๔๓๑-๗๖๕๕ , โทรสาร ๐-๗๔๓๑-๗๖๕๖

ที่ ศธ ๖๔.๑๘/๑ ๙๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ๙๐๐๐๐

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบขออนุเคราะห์

เรียน อาจารย์ ดร.สุภาวดี สุทธิรักษ์

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวมณฑิตา ศรีพล เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม ภาคพิเศษ ชั้นปีที่ ๒ ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาล ตำบลท่าช้าง อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีระพร ทองชะโชค ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพร บุญมาก กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวิจัย อันจะส่งผลให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. วัลลภา เชยบัวแก้ว)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๗๕๓๑-๗๖๕๕ , โทรสาร ๐-๗๕๓๑-๗๖๕๖

ภาคผนวก ค

Reliability

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	243	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	243	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.913	18

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
ผลรวมแรงขับเคลื่อน	4.4938	.53054	243
ผลรวมการนำ	4.5093	.53894	243
ผลรวมความซื่อสัตย์	4.5119	.51776	243
ผลรวมความเชื่อมั่น	4.4733	.53727	243
ผลรวมสติปัญญา	4.4288	.54210	243
sumlead	4.4834	.48298	243
ผลรวมร่วมตัดสินใจ	3.4733	.90146	243
ผลรวมร่วมดำเนินการ	3.2963	1.14925	243
ผลรวมรับผลประโยชน์	3.2016	.83893	243
ผลรวมการประเมินผล	3.5605	.79861	243
รวมส่วนร่วม	3.3829	.77151	243
SUMed	3.4206	.78102	243
sumhealth	3.7274	.71546	243
sumincome	3.0425	1.25658	243
sumentertain	4.4424	.65023	243
sumhome	3.4619	.79633	243
sumsocia	3.2209	1.14679	243
รวมสวัสดิการ	3.5526	.70800	243

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ผลรวมแรงขับสูง	64.1895	76.477	.544	.909
ผลรวมการนำ	64.1741	76.046	.582	.909
ผลรวมความซื่อสัตย์	64.1714	76.343	.574	.909
ผลรวมความเชื่อมั่น	64.2101	76.558	.527	.910
ผลรวมสติปัญญา	64.2545	76.178	.564	.909
sumlead	64.1999	76.269	.629	.908
ผลรวมร่วมตัดสินใจ	65.2101	71.751	.605	.907
ผลรวมร่วมดำเนินการ	65.3871	70.857	.498	.913
ผลรวมรับผลประโยชน์	65.4817	71.012	.714	.904
ผลรวมการประเมินผล	65.1229	72.066	.671	.905
รวมส่วนร่วม	65.3004	71.148	.773	.903
SUMed	65.2628	71.936	.699	.905
sumhealth	64.9560	73.732	.615	.907
sumincome	65.6408	67.670	.607	.910
sumentertain	64.2410	75.626	.509	.910
sumhome	65.2214	72.188	.664	.906
sumsocia	65.4625	72.404	.414	.916
รวมสวัสดิการ	65.1307	71.915	.782	.903

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
68.6833	81.805	9.04460	18

ภาคผนวก ง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางสาวมณฑิตา ศรีพล
วัน เดือน ปีเกิด	19 พฤศจิกายน 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	10/6 หมู่บ้านเงาไม้ ถนนเก้าแสน ซอย 1 หมู่ที่ 3 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รหัสไปรษณีย์ 90000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลศรีวิชัย ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รหัสไปรษณีย์ 90000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2561	หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา